ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑΣ 3
Β' ΠΑΤΩΜΑ ΑΡΙΘ. ΔΩΜΑΤΙΟΥ 19

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΚΩΣΤΗΣ Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ — ΧΡΟΝΙΑ ΤΡΙΤΗ
ΑΘΗΝΑ, ΠΕΜΠΤΗ 3 ΜΑΪΟΥ 1945
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 37—ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 50

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ὅταν ἡ τευτονική λαίλαπα κατέκλυζε τὶς ἠπείρους, τελειώνοντας καὶ ἐπισφραγίζοντας τὸ ἔργο τῶν μικρῶν ἐθνικῶν φασισμῶν, ὅταν ὅλα λύγιζαν καὶ ἐρημώνονταν καὶ ἡ ἀνθρωπότητα ταλαντευόταν πάνω ἀπ' τὴν ἄβυσσο τῆς ἐκμηδένισης καὶ τῆς ἄρνησής της ὅταν οἱ μαῦροι αἰῶνες φαινόνταν πιὰ πὼς θὰ σκοτείνιαζαν τὴν ἱστορία τῆς γῆς μας, κοντὰ στὰ ἄλλα ὑπῆρχε κι ἕνα στοιχεῖο πού ὀργανικὰ ἦταν ἀσύμβιβαστο καὶ οὐσιαστικὰ θανάσιμα ἀντίμαχο μὲ τὴν καινούργια ἐπίθεση πού διεξαγόταν ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ἦταν τὸ πνεῦμα.

Τὸ πνεῦμα, τὸ στοιχεῖο αὐτὸ πού τρέφεται καὶ ζεῖ μόνο στοὺς ὁρίζοντες τῆς λευτεριᾶς καὶ τῆς ἀγάπης ξεσηκώθηκε μέσ' στὶς ψυχὲς τῶν λαῶν. Ἀφύπνισε θρύλους καὶ παραδόσεις, σφυρηλάτισε ἀσπίδες ἀντοχῆς καὶ ὅπλισε λεγεῶνες μὲ χαλύβδινη καὶ ἀκατάβλητη βούληση ἐλεύθερης ζωῆς καὶ προπαντὸς ἐπετέλεσε τὸ θαῦμα τῆς συνένωσης ὅλων τῶν ἐλεύθερων ἀνθρώπων τῆς γῆς. Ἡ δημοκρατία τῶν ἐλεύθερων πνευμάτων ἦταν πραγματικότητα γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει στὴν αἱμόφυρτη κονίστρα τοῦ πλανήτη μας τὸ ὕστατο τέρας τῶν ἀντιανθρώπινων δυνάμεων. Καὶ ἡ νίκη ἦρθε. Ἦρθε ἀπ' τὴν Ἀνατολή, ἀπ' τὴ Δύση, ἀπ' τὸ Νοτιά, ἀπ' τὸ Βορρᾶ. Ἀπ' τὰ βουνὰ πού τὰ κατοικοῦν οἱ ἐλεύθεροι ἀητοί κι' ἀπὸ τὶς θάλασσες πού τὶς ὀργώνουν ἀτρόμητα δελφίνια. Ἦρθε ἀπὸ παντοῦ, ἦρθε ἀπὸ τὶς μαῦρες ἐργατικὲς συνοικίες, ἦρθε ἀπ' τὰ καημένα χωριά, ἀπ' τὰ βουβὰ χείλη κι' ἀπ' τὶς θυμωμένες καρδιές, μὰ πρὶν ἀπ' ὅλα ἦρθε ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη συνείδηση, ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα.

Καὶ γιὰ μιὰν ἀκόμα καὶ τελευταία φορὰ ἡ Ἱστορία ἀνάγραψε στὰ διδάγματά της πὼς ἡ νίκη καὶ ἡ δύναμη δὲν ἀνήκουν σὲ κεῖνον, πού διαθέτει τὴν ὑλικὴ ἰσχὺ καὶ τοὺς σιδηρόφραχτους χείμαρρους τῶν λαῶν, ἀλλὰ σὲ κεῖνον πού διαθέτει λαοὺς ἐλεύτερους, λαοὺς πού ἀγαπᾶνε τὸν πολιτισμό, πού ἀγαπᾶνε τὴν ἐργασία, πού ἀγαπᾶνε τὴν εἰρήνη, πού ἀγαπᾶνε τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ διεθνὴς φασισμὸς πρὶν νὰ συντριβεῖ στὸ Στάλινγκραντ εἶχε συντριβεῖ ἀπὸ χρόνια στὴν ψυχὴ τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ, στὸ πνεῦμα τῆς μεγάλης αὐτῆς χώρας. Πρὶν νὰ καταπέσει πνευστιώντας στοὺς ὠκεανοὺς ὁ φασιστικὸς πολύποδας εἶχε ἐκμηδενι-

(Συνέχεια στὴ δεύτερη σελίδα)

Η ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

τοῦ καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφίας
Κ. Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ

Τραγούδι καὶ ποίηση, ἢ μουσική, ὅπως ἔλεγαν τὰ δυὸ μ' ἕνα ὄνομα οἱ ἀρχαῖοι, εἶναι ἡ ἀρχικότερη ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸ κλάμα καὶ τὸ τραγουδάκι τοῦ μωροῦ στὴν κούνια κι' ἀπὸ τὴ χαραυγὴ τοῦ ἀνθρώπινου τύπου πάνω στὴ γῆ. Ἡ πιό ὁλοκληρωμένη εἶναι ἡ ποίηση, πού πολὺ νωρὶς κάποτε, ὅπως στὸν Ὅμηρο λ. χ., προβάλλει μὲ θαυμαστὴ ὡριμότητα. Εἶναι κοινὴ ἀντίληψη στοὺς παλαιότερους λαούς, πού φτάνει ὅμως ὥς τὶς μέρες μας, ὅτι ἡ ποίηση ἔχει σχέση μὲ τὴ θρησκεία, πὼς εἶναι τὸ χάρισμα εὐγενικότατων θεῶν, τῶν Μουσῶν, κι' ὁ ποιητὴς θεόληπτος καὶ μουσόληπτος. Ἔχει τέτοιο ἀξίωμα ἀνάμεσα στὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, στὶς ποιήσεις του, πού ὁ ὅρος εἰδικεύθηκε σ' αὐτή, ὅπως τὸ σημειώνει κάπου ὁ Πλάτων. Τὰ ὀνόματα τῶν δυὸ παλαιότερων ποιητῶν τοῦ Ὅμηρου καὶ τοῦ Ἡσίοδου προβάλλουν τριγυρισμένα ἀπὸ εὐλάβεια καὶ μυστήριο. Στὰ λατινιὰ ὁ μάντης, ὁ προφήτης, κι' ὁ ποιητὴς ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα vates.

Τὸ στέφανον αὐτὸν τῆς ἁγιοσύνης τὸν φύλαξε καὶ στὰ νέα χρόνια, στοὺς αἰώνες τοῦ ὀρθολογισμοῦ. Ἡ Ἀναγέννηση ἰδιαίτερα τοῦ ξανάδωσε τὸ βάθρο του πού εἶχε θαμπώσει στὴ θολούρα τῶν μέσων χρόνων. Σὲ μᾶς σήμερα κρατάει τὴν ξεχωριστή του θέση κι' εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς ἡ ψυχή μας στὸ πρωτοξύπνημά της, στὰ πρῶτα νεανικὰ χρόνια, τότε πού εἴμαστε πιὸ δεχτικοὶ σὲ τρυφερὰ αἰσθήματα, τὴν ποίηση τὴν κοιτάζαμε σὰν κάτι πάνω ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα, τὴ φαντασία μας κ' ἐπιβάλλεται στὴν εὐλάβειά μας. Ἔχομε μάλιστα τὴν ὑποψία πὼς κάθε ἄλλη ἐκδήλωση ἔχει πρωταρχικὴ πηγὴ τὴν ποίηση, πὼς ἐπιστήμη, τεχνική, πολιτική, δημοσιογραφία εἶναι ποικιλία, παραλλαγή, μιὰ κατώτερη βαθμίδα της. Ὅλοι πήγαμε νὰ γίνομε ποιητές, μάλιστα στὴν γνησιότερη μορφή, νὰ χαραῦμετὸ ἐγώ μας καὶ τὴ φύση στὴν πληρότητά τους. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τὸ καταφέραμε γιὰ τὸν ἕνα ἢ γιὰ στὸν ἄλλο λόγο, γενήκαμε γιατροὶ

(Συνέχεια στὴ δεύτερη σελίδα)

ΦΑΝΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ — ΣΧΕΔΙΟ

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΠΕΡΑΣΑΝ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Πέρασαν οἱ βάρβαροι, ἄλλα οἱ μαργαρίτες ξανάνθισαν.

Οἱ βάρβαροι πέρασαν, ἄλλα ὁ λαός καὶ ἡ ἐλευθερία δὲ χάθηκαν.

Ὅταν ὁ Μπάϋρον εἶδε τὰ ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν πάνω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, γύρισε τὰ μάτια του στὴ φύση καὶ φώναξε:

«Ὅλα περνοῦν, ἄλλα ἡ φύση μένει πάντα ὡραία!»

Ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐρείπια, ἐπάνω ἀπὸ τὰ σώματα τῶν παιδιῶν πού πέσανε, φυτρώνουν πάλι οἱ ἀνεμῶνες καὶ οἱ μαργαρίτες.

Ὅλα τὰ γκρέμισαν οἱ ἀπελάτες· σπίτια, δέντρα, σώματα, καὶ ἀνθρώπινες καὶ ἠθικὲς ἀξίες, ἀλλὰ γιὰ πεῖσμα ὅλων τῶν Οὔννων καὶ τῶν Βησιγότθων καὶ τῶν Βανδάλων, γιὰ πεῖσμα ὅλων τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅλων τῶν δολοφόνων τοῦ πνεύματος, οἱ ἀνεμῶνες καὶ οἱ μαργαρίτες θὰ φυτρώνουν κάθε ἄνοιξη καὶ θὰ συμβολίζουν τὴν ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὴν ἀναγέννηση τοῦ λαοῦ της, καὶ τὴν ἀναγέννηση ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἐπάτησαν τὴν πράσινη χλόη μας κάτω ἀπὸ τὶς πεταλωμένες μπότες τους, ἐπάτησαν οἱ πειραταὶ τῆς Ὁμίχλης τὰ σώματα τῶν παιδιῶν τοῦ ἥλιου, κάτω ἀπὸ τὰ ἀνθρωποκτόνα τους πέλματα, ἀλλὰ ἡ λιμασμένη νεροσυριμὴ τῶν τσακαλιῶν πέρασε, ὁ βορεινὸς χειμώνας τους κυλάει τώρα μέσα στὴν κοίτη τῆς ἱστορίας καὶ τοὺς μεταβάλλει σὲ παραδειγματικὰ ἐκμαγεῖα ἀποτροπιασμοῦ, σὲ μουσειακὰ ἔκτυπα, πού τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ θὰ ἀναρτήσει στὶς πλατεῖες τῶν πολιτειῶν, στὰ χωριὰ καὶ στοὺς κάμπους, γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν μας. Ἐκεῖ οἱ ἀπόγονοί μας θὰ σπουδάζουν τὰ σημεῖα τῆς παραφροσύνης, τὰ συμπτώματα τῆς λύσσας, τὰ δείγματα τοῦ ἐκφυλισμοῦ, τὶς ἐκδηλώσεις τῆς τυραννίας, τὶς τερατώδεις πράξεις τῆς βίας καὶ τῆς ἀνήκουστης αὐθαιρεσίας, τὰ φρικιαστικὰ πειράματα τῆς «νέας εὐρωπαϊκῆς τάξεως»... καὶ ὅλα τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐπιστημονικῶν ὑπανθρώπων. Ὁ χειμώνας τῆς δικαιοσύνης τοὺς μαστιγώνει τώρα μὲ μαστίγια ἀπὸ φωτιά, τοὺς δέρνει μὲ λυωμένο σίδερο, γιὰ αἰώνιο παράδειγμα ὅλων τῶν τυράννων ὅλων τῶν ἐπογῶν τῆς γῆς, περασμένων καὶ μελλούμενων.

Ἔφυγαν λοιπὸν οἱ βάρβαροι καὶ τὰ χελιδόνια ξαναγύρισαν, ἡ χλόη ξανάνθισε, τὰ γονικλινή μας σώματα ξαναστηκώθηκαν καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας, πού ποτὲ δὲ γονάτισε, τινάζει πάλι τὰ φτερά της.

Ὅλα λοιπὸν περνοῦν, ὅλα κυ-

λοῦν μέσα στὸ ἀδηφάγο ποτάμι τοῦ χρόνου, μὰ κάτι μένει αἰώνιο, ἀγέραστο, ἀκατάλυτο, ἀήττητο, κάτι δὲν πεθαίνει: Ἡ φύση, ἡ ἐλευθερία, ὁ ἄνθρωπος, ἡ Ἑλλάδα, τὸ πνεῦμα, ὁ λαός, ἡ τέχνη, ὅπως καὶ νὰ τὸ ὀνομάσουμε αὐτὸ τὸ πράγμα, κάτι μένει καὶ δὲν πεθαίνει καὶ ξανανθίζει κάθε ἄνοιξη καὶ ἐπάνω του φυτρώνουν οἱ μαργαρίτες καὶ οἱ ἀνεμῶνες τῶν κάμπων.

Ἐμπρός, λοιπόν, γιὰ νέα τραγούδια, τώρα ποὺ πέρασαν οἱ βάρβαροι!

Ἀλίμονο! Οἱ βάρβαροι πέρασαν, ἀλλὰ ἄφισαν τὸ σπόρο τους. Τὰ φίδια σύρθηκαν καὶ κρύφτηκαν κάτω ἀπὸ τὰ σκίνα ἀλλὰ ἄφισαν τ' αὐγά τους, τ' αὐγὰ τῆς τυραννίας. Καὶ πρέπει νὰ κάψω με τὸ σπόρο τῆς τυραννίας, γιὰ νὰ μὴ μπορέσει πιὰ νὰ ἐκκολαφτεῖ, νὰ συρθεῖ καὶ νὰ δαγκάσει μὲ τὰ φαρμακερὰ δόντια του τὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητας.

Θὰ κάψωμε λοιπὸν τὸ σπόρο τους, τώρα ποὺ μπήκαμε μέσ' στὴ φωλιὰ τῶν ἐχιδνῶν, θὰ συντρίψωμε τ' αὐγά τους κάτω ἀπὸ τὰ πέλματά μας, θὰ συντρίψωμε τὶς κεφαλὲς ποὺ φένουν μέσα τους τὸ μικρόβιο τοῦ θανάτου. Θὰ σκορπίσουμε στοὺς τέσσερις ἀνέμους τὴ στάχτη τους, καὶ θὰ φωνάξουμε στὰ πουλιὰ καὶ στὰ λουλούδια καὶ στὰ ζῶα νὰ μὴν ἀναπνέουν ἀπὸ τὸν ἀέρα τους.

Ἡ ζωὴ ζητάει ἐλευθερία. Ἡ τέχνη ζητάει ἐλευθερία, ὁ ἄνθρωπος δὲ μποεῖ νὰ ζήσει χωρὶς ἐλευθερία. Οἱ βάρβαροι πέρασαν, ἀλλὰ σὲ ὅλο τὸ πλάτος καὶ τὸ μάκρος τῆς γήϊνης σφαίρας καὶ σὲ ὅλο τὸ πλάτος τῆς ἱστορίας, σὲ ὅλους τοὺς ἀκεανοὺς καὶ τὶς στεριὲς καὶ τοὺς ἀέρες, αἰωρεῖται ἀκόμα ἡ τὸ ὀνληπηριασμένο γνάτο τους, ἡ φαρμακερὴ ἀνάσα τῶν μηνανῶν τους, ἡ ἀηδιαστικὴ βόνα τῆς παρουσίας τους.

Ἀλλὰ γρήνοια θὰ φυσήξουν οἱ μενάλοι ἄνεμοι νὰ διαλύσουν τὰ ἀσφυξιογόνα τους ἀέρια, νὰ σκοπίσουν τὰ σύννεφα ποὺ κάθισαν σὰν ἐφιάλτες μολιβένιοι πάνω στὸν οὐρανὸ τοῦ κόσμου.

Τὸ πρῶτο καὶ τὸ μεγαλύτερο ρῆνμα ἔνινε κιόλα στὰ σπλάννα τῆς φασιστικῆς βίας. Ἕνα πλοκάμι μένει ἀκόμα καὶ παλεύει ἀπεννωσμένα. Μιὰ μέρα θὰ κοπεῖ κι' αὐτό, καὶ θὰ λευτερωθεῖ τὸ σῶυα ἀπὸ τὸ βδέλ τῆς ἀνθρώπινης καταδυνάστευσης, καὶ θὰ ξανανοιξεῖ ἡ αἰθρία στὴν οὐρανὸ τοῦ κόσμου, καὶ θὰ ψηλώσουν ὅσο ποτὲ ἄλλοτε οἱ μεσαναρίτες σπὰ λιβάδια μας, καὶ τὰ πουλιὰ θὰ κελαηδήσουν καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ τέχνη, τὸ ἄνθος αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ξαναζήσει.

Ἡ τέχνη θὰ ξαναζήσει καὶ θὰ τραγουδήσει τὸ τραγούδι ποὺ ἄνθισε μέσ' ἀπὸ τὰ αἷμα τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ, τὸ τραγούδι ποὺ πετάντηκε μέσ' ἀπὸ τὴ φλέβα τοῦ πόνου στὶς ἀμοῦσες νύντες. Ὅπου ἡ ὑπότα τῆς σκλαβιᾶς ἔβνα, νε τὰ σπίτια μας καὶ τὰ κορμιά μας.

Τὸ τραγούδι, ὁ καρπὸς τοῦ σπόρτος, τοῦ πόνου σπόρτος, ποὺ οἱ νέοι ποιητὲς καὶ οἱ νέοι βάρδοι μας θὰ τραγουδήσουν τὸ λουλούδι ἡ φωτιὰ τοῦ πνεύματος θ' ἀναβρύσει πάλι νέο καὶ ἀκατάλυ-

Η ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ πρώτη σελίδα)

διηγόροι, φαρμακοποιοί, δασκάλοι, βιβλιοθηκάριοι. Στὸ τελευταῖο ὁ Wundt νομίζω ἔβλεπε κλασικὸ παράδειγμα ἑτερογονίας τῶν σκοπῶν.

Αὐτὸ σημαίνει πὼς ἡ ποίηση καὶ στὰ χρόνια μας διατηρεῖ τὸ ἀξίωμά της. Γιατὶ καὶ σήμερα, μόλο ποὺ πολλαπλασιάσθηκαν οἱ ἔκφρασιακοὶ τρόποι, ἡ ποίηση ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκφράζει τελειότερα τὸν ἄνθρωπο. Δίπλα της ἔρχεται ἡ φιλοσοφία, ποὺ ὅμως δὲν ἔχει τὴν καθολικότητα ἐκείνη οὔτε τὰ μέσα ποὺ τὴν φέρνουν σ' ἐπικοινωνία μὲ πλατύτερα στρώματα. Ὅταν βρεθοῦν μαζὶ ἐπιστήμονες ἢ ἐπαγγελματίες διαφόρων κλάδων μποροῦν νὰ πάρουν γιὰ κοινὸ θέμα τὴ λογοτεχνία, καμιὰν ἄλλη ὅμως εἰδικότητα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν... ἐπισιτισμό. Στὴν ἀναγκαιότητα ἡ ποίηση στέκεται πολὺ κοντὰ σ' ἐκεῖνον. Κι' ὅσοι παραστράτησαν ἀπὸ τὴν μεγάλη ἀρτηρία, δὲν παύουν νὰ ἔχουν νοσταλγία γι' αὐτή, ποὺ φανερώνεται στὸ καλὸ γράψιμο ἢ στὴν ὅμορφη ὁμιλία. Πολλοὶ εἶναι ποιητὲς γράφοντας γιὰ τὰ πιὸ πεζὰ θέματα, γιὰ χημικὰ στοιχεῖα ἢ γιὰ ἀρυτχάκι "ἄλλοι ποὺ σοῦ δίνουν τὴν ἀπόλαυση τοῦ ὡραίου μὲ τὴν ὁμιλία τους. Ἕνα ἀπὸ τὰ δυνατότερα ποιήματα ἄξιων τῶν καιρῶν, τὸ ποίημα τοῦ Λουκρήτιου, εἶναι Φυσικὴ βαλμένη σὲ στίχους.

Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πώς αὐτὸ, ἡ ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐποχῆς του στὴν πληρότητα, ὅπως εἶπα, ἰσχύει γιὰ μερικοὺς ποιητὲς καὶ γιὰ μερικὲς ἐποχές. Πρέπει ἴσως νὰ σταθοῦμε στοὺς ρωμαντικοὺς ποὺ κατάφεραν νὰ ἐκφράσουν τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς τους, τοὺς πόθους, τὶς νοσταλγίες, τὰ θολὰ ὄνειρά του κι' αὐτὸ στὴν ἴδια ἐποχὴ σὲ διαφορότατες χῶρες. Ὕστερα, ἀπὸ τὸ 1848 ἰδιαίτερα, ἡ ποίηση συμπαζέφθηκε στὸν ἑαυτό τους. Πληγωμένη ἀπὸ τὴ βάναυση βία μὲ τὴν δικτατορία τοῦ Ναπολέοντα καὶ τὴ νίκη τοῦ Μπίσμαρκ τραγούδησε τὸν πόνο τοῦ μωλωπισμένου, τὴν ἀπογοήτευση τοῦ λόγιου τοῦ πεταμένου στὸ περιθώριο. Ἔγινε προσωπική, παραατομική, καθαρὴ ποίηση, εὐφημολογικά, décadente στὴν κυριολεξία.

Μὰ ἡ πραγματικὰ μενάλη ποίηση, εἶναι κοινωνική. Ἐκφράζει τὴν ἐποχὴ καὶ τὴν ὁμάδα μὲ τὰ προβλήματά της, μὲ τοὺς ἀγῶνες καὶ τῆς ἐπιδιώξεις της. Στὸ διάβασμά της ζοῦμε τὴν κοινωνία ὁλόκληρη. Τέτοια εἶναι ἡ Ὁμηρικὴ ποίηση, τέτοιος ὁ Ἡσίοδος, τέτοιοι οἱ τραγικοὶ τῆς Ἀθήνας ἰδιαίτερα. Αὐτὸ εἶχε γι' ἀχώριστο γνώρισμα ἡ ἑλληνικὴ ποίηση, ὅσο εἶταν ἐλεύθερες κι' αὐτοδιοικούμενες οἱ πολιτεῖες, γιατὶ τὸ ἄτομο εἶταν στερεότερα ὀργανωμένο μέσα στὴν πολιτεία κι' ἔνιωθε τὸν ἑαυτό του περισσότερο πολίτη παρὰ ἄτομο. Εἶναι αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους ποὺ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἔχομε σὲ πολὺ περιορισμένη κλίμακα τὴν προσωπικὴ ποίηση σὰν étalage de moi Τὸ βάθος αὐτὸ τὸ κοινωνικὸ τὸ βλέπομε τελειότερα στὴν ἑλληνικὴ τραγωδία. Κι' οἱ τρεῖς τραγικοί, ποὺ σώθηκαν μὲ ἀκέραια ἔργα, ἀντιλαλοῦν φλέγοντα προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους, ὁ Αἰσχύλος τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ στερέωση τοῦ σεβασμοῦ στοὺς ἀθάνατους ποὺ ἔδωσαν τὴ νίκη στὴν πατρίδα του, ὁ Σοφοκλῆς τὴν πολεμικὴ ἐνάντια στὴ σοφιστικὴ διδασκαλία. Ὁ Οἰδίππους λ.χ. εἶναι ὁ διαφωτισμένος ἀπὸ τὶς νέες ἀντιλήψεις ἄνθρωπος. Ἔχει ἐπιδιρίστη πίστη στὸ λογικὸ καὶ τὶς διανοητικές του ἱκανότητες, ποὺ ὅμως πέφτει τσακισμένος πάνω, στὸν Τειρεσία τὸν ἑρμηνευτὴ τῆς βουλῆς τῶν θεῶν. Ὁ Εὐριπίδης εἶναι ὁ εὔγλωτος συνήγορος τῆς σοφιστικῆς.

Πιὸ ἔκδηλη εἶταν ἡ τάση αὐτὴ στὸν ἀραχνένιο δραματικὸ Ἀγάθωνα, ποὺ ἡ τύχη στάθηκε σκληρὴ γιὰ νὰ μὴ μᾶς σώσει κανένα δράμα του. Ὁ ἀντιπροσωπευτικότερος ποιητὴς τῆς Ρώμης δὲν εἶναι ὁ Βιργίλιος, ὁ αὐλικὸς ἐγκωμιαστὴς τῆς Ἰουλίας γενεᾶς, τοῦ οἴκου δηλαδὴ τοῦ Καίσαρα καὶ τοῦ Αὔγουστου, παρὰ ὁ Λουκρήτιος, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ φωτισμένου ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἐπιστήμη Ρωμαίου, ποὺ θεοποίησε τὸ μεγάλο δάσκαλο Ἐπίκουρο καὶ ζητεῖ μὲ τὴ διδασκαλία ἐκείνου νὰ μαλάξει τὴ μανία τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου. Ὁ Ντάντε τραγουδεῖ τὸν παραστατικὸ κόσμο τοῦ μεσαίωνα μὲ τὴν πίστη καὶ τὶς δισειδαιμονίες του, σὲ στιγμὲς ποὺ πέρα στὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντα ξεχωρίζει κάποια λαμπριάδα ποὺ μηνάει τὸ σίμωμα τῶν νέων χρόνων. Στὰ κοντινὰ σ' ἐμᾶς χρόνια ἡ ρωμαντικὴ ποίηση κ' ἔργα σὰν τοὺς Ἄθλιους καὶ περισσόφερο ὁ Πόλεμος κ' Εἰρήνη πλησιάζουν τὰ ὑποδείγματα ἐκεῖνα.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῶν Μακεδόνων ἦρθε ὁ ἀλεξανδρινισμὸς κ' ὕστερα ἀπὸ τὸ 1848 τὸ παράλληλο σ' ἐκεῖνο, ἕνας νέος ἀλεξανδρινισμός, ἡ μικρὴ ποίηση, ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη, χωρὶς δυνατὴ κοσμοθεωρία ποὺ νὰ τὴν ἐμψυχώνει. Οἱ τεράστιοι κλονισμοὶ τῶν ἡμερῶν μας θὰ δώσουν τὸν ἀγέρα στὴ ξεθυμασμένη λογοτεχνία ὁλόκληρου αἰῶνα. Οἱ νέοι καλλιτέχνες θὰ στήσουν τὴν ποίηση στὸ βάθρο της

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ πρώτη σελίδα)

στεῖ κιόλας στὴ μεγάλη συνείδηση τῶν ἀγγλοσαξωνικῶν λαῶν, στοὺς ἐλεύθερους θεσμοὺς τῶν μεγάλων αὐτῶν δημοκρατιῶν. Πρὶν ἀνάψει τὶς ἐξιλαστήριες πυρὲς τῶν ἐθνικῶν καθαρμῶν καὶ τῶν ἀνθρώπινων ἐνθουσιασμῶν στὴ χώρα τῆς Ζὰν ντ' Ἄρκ' στὴ χώρα τῆς ὑπέρτατης θυσίας, στὴ χώρα μας, στὴ χώρα μας ποὺ εἶναι ὁλοκαύτωμα τῆς λευτεριᾶς καὶ σ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς γῆς, ἀναψε κιόλας μέσ' στὶς ψυχὲς τῶν λαῶν, τοῦ λαοῦ μας, τοῦ πιὸ μεγάλου λαοῦ τῆς γῆς, γιατὶ πολέμησε ὅσο κανεὶς γιὰ τὴ λευτεριά του.

Ὁ διεθνὴς φασισμὸς εἶχε νικηθεῖ στὴ συνείδηση τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν, γιὰ τοῦτο σ' ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, τὸ πνεῦμα στάθηκε στοατευόμενο δίπλα στοὺς μαχητὲς τῶν ἐλεύθερων λαῶν. Νὰ διατηρήσει ἄσβυστη τὴν προσήλωση καὶ τὴν πίστη στὰ ἀκατάλυτα πνευματικὰ ἰδανικά, νὰ διαφωτίσει ἔστω καὶ φευγαλέα μὲ τὶς γοήνοηες ἀστοσπὲς τοῦ προφητικοῦ λόνου, ὁ ποιητής, ὁ πνευματικὸς δημιουνὸς νὰ μεταδώσει τὸ συμβολικό του μήνυμα στὶς καοδιὲς ποὺ καοτεοοῦσαν φτεοοκοπώντας ἀνυπόμονα νὰ ψυθυρίσει ἀλήθειες δοκιμασμένες στὸ ἀμόνι τῆς Ἱστορίας, κάτω ἀπ' τὴ δολοφονικὴ ἐπαγρύπνηση σιωποστάλων των καταγητῶν καὶ τεπεινῶν ποοδοτῶν νὰ τὶ ἦταν τὸ χρέος τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, νὰ τὶ ποαγματοποιήσαν οἱ πνευματικοὶ ἀγωνιστές.

Ἡ ἱστορικὴ μοῖοα δυως τοῦ πνεύματος ἦταν πάντα ἀνωνιστική. Τὸ νόημα καὶ ἡ ἀποστολή του εἶνε ἡ συνέχιση τῶν ἀγώνων του σὲ πάντα ὑπέοτεοους, σὲ πάντα εὐρύτεοους κύκλους. Ὁ πόλεμος ποὺ ζοῦμε σήμερα ἔνει κάποιο ἰδιαίτεοο γνώρισμα. Εἶνε τελικὴ φάση μιᾶς ἱστοριοκῆς ὅσο καὶ αἰωνόβιας περιόδου.

Τώρα ὅπως ἡ πνευματικὴ συνείδηση ἐνώνει ὅλους τοὺς λσοὺς σὲ μιὰ τεράστια ὅσο καὶ ἀκατάβλητη φάλαγγα ἐλευθεοωτῶν, ἔτσι πρέπει νὰ τοὺς συνενώσει, σ' ἕνα καθολικὸ καὶ ἀδιάσπαστο μέτωπο πολιτισμοῦ. Μόνον ἀξιοποιώντας πνευματικά, καὶ κατὰ συνέπειαν πολιτικὰ καὶ κοινωνικά, τὴν τεράστια ἀνθρώπινη προσφορὰ στὸ ϑωμὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, τελεώνουμε, ὁπογραμμίζουμε, ὁλοκληρώνουμε καὶ δικαιώνουμε τὴν ἀπροσμέτρητη θυσία τῆς ἀνθρωπότητας. Καὶ δὲ μπορεῖ νὰ γίνει διαφορετικά. Ὕστερα ἀπ' τὴ σκοτεινὴ καὶ ἀτέλειωτη νύχτα τῶν τυραννικῶν σκοταδιῶν χαράζει πάντα στοὺς ὁρίζοντες ἡ χοραυγὴ μιᾶς καινούργιας πάμφωτης καὶ λεύτεοης ἡμέρας.

Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

καὶ θὰ τὴν κάνουν νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἀνθρώπινη μοῖρα, γιὰ κάτι ἄλλο πάντως παρὰ γιὰ τὴ δυσπεψία τοῦ Μπωντελαὶρ ἢ γιὰ τὰ διανοητικὰ κομπιάσματα τοῦ Βαλερὺ ἢ τὶς ἀζήτητες γρίνιες τοῦ Καβάφη.

Χ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

III. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ*

ΤΟΥ Κ. Θ. ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗ

ΧΑΟΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

18. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ποὺ τείνει πάντοτε γιὰ νὰ καλαλαβῆ καὶ νὰ ἐξηγήσει στὴν ἑνοποίηση καταπιάστηκε ἐπίμονα μὲ τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῆς τέχνης. Ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ ἐμφανίσουν ὅλες τὶς τέχνες σὰν ν' ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ καὶ νὰ ἐξηγήσουν κατόπιν τὶς ἰδιομορφίες των ἦταν ἕνα παιγνίδι διασκεδαστικὸ καὶ ἀρκετὰ εὐκολο γιὰ τοὺς φιλοσόφους ποὺ ἐξ ἄλλου ταύτιζαν τὶς τέχνες αὐτὲς μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ὡραίου, ἑνὸς καὶ ἀπολύτου. Δυστυχῶς, γιὰ μᾶς, τὸ πρόβλημα τίθεται ἀλλοιῶς καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσω, κατὰ τρόπο πολὺ πολυπλοκότερο, θὰ εἰπῶ μάλιστα γαστικό, καὶ παρὰ λίγο ἀκόμα νὰ προσθέσω ἄλυτο.

Τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς, σ' ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης ψυχικῆς δραστηριότητας εἶνε πολὺ σκοτεινό. Ἀκριβῶς δὲ ὅταν βασιλεύει τὸ μεγαλύτερο σκοτάδι σ' ἕνα ζήτημα θριαμβεύει τὸ δογματικὸ καὶ μεταφυσικὸ πνεῦμα. Προσφέρει ἀπλοϊκὲς λύσεις ποὺ δὲν εἶναι κὰν ὑποθέσεις ἀλλὰ ἁπλᾶ ἰσοφίσματα. Τὸ νὰ ἀντλοῦμε ὅλες τὶς μορφὲς τῆς τέχνης ἀπὸ μιὰν ἔνιαία πηγή, χωρὶς νὰ παίρνουμε ὑπ' ὄψη τὸν πολλαπλὸν πλουθαριοιὸ τῶν μορφῶν αὐτῶν εἶναι πολὺ ἑλκυστικὸ ἀλλ' εἶναι πλάνη. Ὅμοια λαθεμένο εἶναι νὰ ἐξηγοῦμε ἕνα σύνθετο σύνολο τεχνῶν ἀπὸ ἕνα καὶ μόνο στοιχεῖο ποὺ βρίσκεται στὶς διάφορες αὐτὲς τέχνες, μιὰ ποὺ δὲν ἀποτελεῖ τὴν πλήρη ἀτομικότητα κάθε τέχνης καὶ δὲν τὴν ἐξαντλεῖ ὁλότελα. Ἕνα ἄλλο λάθος ποὺ ἔγινε πολλὲς φορὲς ἀπὸ σοβαροὺς κλασικοὺς αἰσθητικοὺς, εἶναι τὸ νὰ ταξινομοῦν χρονολογικὰ κι' ὡς προερχόμενες ἀπὸ μιάν, ἐξέλιξη φυσικὲς μορφὲς τέχνης ποὺ δὲν ἐμφανίζουν τίποτε ἄλλο ἀνάμεσά τους παρὰ μόνον μιὰ μεγαλύτερη πολυπλοκότητα μ' ἄλλα λόγια νὰ ὑποκαθιστοῦνε σὲ μιὰ ἐξελεικτικὴ ἱστορία ποὺ ἀγνοοῦμε, μιὰν ὑποθετικὴ ἀφηρημένη ἱστορία μὲ ὑποθετικὰ στάδια ποὺ προσπαθοῦμε νὰ μαντέψωμε. Ἀπ' ὅλες τὶς πλάνες γιὰ τὴν καταγωγὴν ἡ τελευταία αὐτὴ εἶναι καὶ πιὸ ἐπικίνδυνη γιατὶ ἐμφανίζεται μὲ μιὰ ψεύτικη ἐπιστημονικὴ λάμψη, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κονότατη αὐταπάτη ἀλλὰ ποὺ δυστυχῶς ὁ κοινὸς θνητὰς τὴν συγχέει μὲ τὴν ἀληθινὴ ἀντικειμενικὴ ἐπιστήμη.

Ὁ Schiller ποὺ νομίζω εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἔθεσαν τὸ πρόβλημα τοῦτο τῆς καταγωγῆς τῆς τέχνης, γράφει: «Τὸ ἀβρὸ ἄνθος τοῦ ὡραίου δὲν πρόκειται νὰ λουλουδίσει οὔτε στὸν τραγλοδύτη τὸν κρυμμένο στὴ σπηλιά του, ποὺ εἶνε πάντοτε μόνος καὶ δὲν βρίσκει ποτὲ καμμιὰν ἄλλην ἀνθρωπότητα ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, οὔτε στὸν νομάδα ποὺ ταξιδεύοντας μὲ μεγάλο ἀσκέρι δὲν εἶναι, παρὰ ἀριθμὸς καὶ ποτὲς δὲν βρίσκει τὴν ἀνθρωπότητα στὸν ἑαυτό 'του' ἀλλὰ μονάχα στὰ μέρη ὅπου ὁ ἄνθρωπος συνδιαλέγεται εἰρηνικὰ μὲ τὸν ἑαυτό του στὸν καλύβα του καὶ μόλις ἀγῆ ἀπ' αὐτὴν, μ' ὁλόκληρη τὴ φυλή του.» (1). Κατὰ τὸν Σίλλερ, γιὰ νὰ καταστήσουμε τὴ σκέψη του λιγώτερο νεφελώδη, ὁ ἄνθρωπος ἀγαίνει ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς κτηνώδους κατάστασης μὲ τὴ ροπὴ του πρὸς τὴν ἐμφάνιση, μὲ τὴν κλίση τοῦ πρὸς τὸν στολισμὸ καὶ μὲ τὸ παιχνίδι. Ὁ Σίλλερ, λοιπόν, βλέπει ἐδῶ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴν πηγὴ κάθε τέχνης. Μποροῦμε ἔτσι, νὰ διαπιστώσουμε ὡς τὶ σημεῖο εἶναι ἁπλοποιημένο στὸν φιλόσοφο τοῦτο τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς τῆς τέχνης καὶ θὰ ἰδοῦμε, διατρέχοντας τὸ κεφάλαιο τοῦτο πόσο ἡ λύσις του εἶναι ἁπλοϊκή.

Ὁ Posnett πολὺ ἀργότερα(2) σ' ἔναν ὀγκώδη τόμο καὶ μὲ σοβαρότατα ἐπιχειρήματα, ὑποστήριξε πὼς στὴν ὁρμὴ τοῦ ἀγρίου ὑπαρχει ἤδη μιὰ τέχνη ἀλλὰ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς πόλης που κι' αὐτὴ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ τέχνη. Καὶ καθὼς καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ διαφέρει ἀπὸ τὴ διεθνῆ τέχνη: ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς τέχνες αὐτὲς ἔχουν τὰ ἰδιάζοντα χαραχτηριστικά τους ἀνάλογα μὲ τὴν κοιτὰ τὸ μάλλον ἢ ἤττον στενὴ μορφὴ τῆς κοινωνικῆς διάφρωσης, ἡ πίεση τῆς ὁποίας ἐπιδρᾶ σ' αὐτὲς καὶ τὶς δημιουργεῖ. Ἡ θεωρία τοῦ Posnett ἂν καὶ εἶναι πλατύτερη ἀπὸ τοῦ Σίλλερ, δὲν διαφέρει ἐξαιρετικά. Ὁ ὄγκος καὶ ἡ πυκνότητα τῶν ὁμάδων ἀντιδροῦν φυσικὰ καὶ ἀναπόδραστα στὴν τέχνη τὴν ὁποίαν ἄλλωστε δημιουργοῦν ἀφοῦ μάλιστα οἱ ὁμάδες αὐτὲς, ἀποτελοῦν κανονικὰ τὸ ἀμεσώτερο κοινόν της καὶ κάποτε μάλιστα τὸ μόνο της κοινόν.

Ἔπεσι γιὰ τὸν Posnett ἡ τέχνη τῆς ὀροῆς συγχέεται στενὰ μὲ τὴν θρησκευτικὴ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ τῆς ὁμάδας, δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ τὰ ποτέμ τῶν προγόνων' ἐξυμνεῖ τὶς ἁπλὲς μορφὲς τοῦ κυνηγιοῦ, τοῦ ·βαρέματος ἢ τῆς μάχης, ποὺ εἶναι συνηθισμένη στὴ φυλή. Ἀργότερα ἡ τέχνη τῆς πόλης παίρνει ὡς οὐσιώδη ἀντικείμενα τὶς προστάτιδας θεότητες τῆς πόλης ἢ τὶς τοπικὲς παραδόσεις. Πιὸ πάνω καὶ πολὺ ἀργότερα ἐμφανίζεται ἡ τέχνη τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ ἔθνους ποὺ εἶναι σὰν ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ Στὸ τέλος ἡ διεθνὴς τέχνη γίνεται ἀκόμη πιὸ παγκόσμια καὶ ἀποκαλύπτει τὰ μεγάλα συναισθήματα τὰ κοινὰ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

Σὰν γενικὴ θεώρηση σὲ μεγάλες καὶ ἀδρὲς γραμμὲς, ἡ θεωρία τοῦ Posnett μπορεῖ νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἀλλὰ δυστυχῶς μᾶς φαίνεται ἀνεπαρκὴς ἐξ αἰτίας τῆς γενικότητάς της. Ὅ,τι ἀκριβῶς ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῆς τέχνης εἶναι ἡ συνθετικὴ σύγχυση ἀπ' ὅπου ἀνακύπτουν ἀρχικὰ οἱ τέχνες. Μουσικὴ καὶ χορὸς, συνδεδεμένα ἴσως μὲ λέξεις προφερόμενες ρυθμικὰ καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ θεωρήσει κανεὶς γιὰ ποίηση εἶναι στενὰ ἑνωμένες κι ὄχι διαφοροποιημένες στὴν ἀρχή· ἀποτελοῦν στὶς πρωτόγονες φυλὲς ὅ,τι ὀνομάσθηκε μὲ τὸ συνθετικὸ ὄνομα μιμοδραμα ποὺ ἔτσι περικλείει ὅλες τὶς ἀδιάλυτες τέχνες ἄν προστεθῆ στὶς τρεῖς αὐτὲς πρῶτες ἡ πλαστικὴ τέχνη γενικά: δεδομένου ὅτι τὰ ἀρχέγονα αὐτὰ μιμοδράματα περιέχουν τὶς ἀπαρχὲς τῶν πλαστικῶν αὐτῶν τεχνῶν ὑπὸ μορφὴ κοστουμιῶν ἢ διακοσμητικῶν, ἐξαρτημάτων ἢ ἀκόμη καὶ ζωγραφιστῶν ἢ ἐνστιγματισμένων διακοσμήσεων ἐπάνω στὸ ἴδιο τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ὁλοκληρωτικὴ τέχνη, σύνθεσις ὅλων των τεχνῶν ποὺ ἀπασχόλησε μ' ἐπιμονὴ τὸ πνεῦμα τῶν φιλοσόφων, ἡ τέχνη αὐτὴ ποὺ ἡ καθαυτή της πηγὴ ἀνευρίσκεται στοὺς πρωτόγονους (3) Κι' αὐτὴ ἡ ἀφηρημένη θεωρία, μιὰ ποὺ κατὰ βάθος φαίνεται νὰ ἀντιστοιχεῖ σὲ κάποια πραγματικότητα καταλήγει, κυρίως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βαγνερ, στὸν πόθο τῆς ἀναβίωσης τῆς ἑνότητας αὐτῆς τῶν τεχνῶν στὴν ἐντελῶς νεώτερη θεατρικὴ τέχνη ὅπου συνδέουν τὴν μουσικὴ μὲ τὸ χορὸ καὶ τὴν ποίηση ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ τὴ διακόσμηση, τὴν πλαστικὴ καὶ τὴν ἀρχιτεκτονική.

Ἀλλὰ παράλληλα μὲ τὴν ὁλικὴ αὐτὴ διαπίστωση ὅτι ὁ χορὸς εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴ μουσικὴ καὶ τὴν ποίηση στοὺς πρωτόγονους (primitifs) ὑπάρχει στὴν συνθετικὴ αὐτὴ σύγχυση τῶν τεχνῶν, ἡ βαθύτερη ἀντίληψη τῆς ψυχικῆς ἑνότητας ἀπ' ὅπου γεννήθηκαν οἱ τέχνες, ἑνότητας ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ πρῶτο ἀνάθρασμα μιᾶς πηγῆς ποὺ δημιουργεῖ, στὸ τέλος, τὰ διάφορα ποταμάκια ποὺ θὰ γίνουν ἀργότερα ποταμοί.

Ὁ Basch λ. χ. γράφει σὲ μεγάλες γραμμὲς: μποροῦμε νὰ καταλάβουμε πὼς μιὰ ἐξήγησις «θὰ ἔχη ὡς ἀφετηρία τὸ πρωτόγονο τοῦτο ψυχολογικὸ καὶ ἀναγκαῖο γεγονὸς τῆς ἀνθρώπινης φύσης πὼς κάθε ἰσχυρὸ της συναίσθημα ζητεῖ νὰ ἐκδηλωθῆ νὰ ἐκφρασθῆ σὲ κινήσεις. Ἀνάμεσα στὶς κινήσεις αὐτὲς, ποὺ ἐρμηνεύουν τὶς συγκινήσεις ὁ αἰσθητικὸς θὰ διακρίνει τὶς ἀκούσιες ἢ σὶ τὶς ἑκούσιες κινήσεις καὶ μεταξὺ τῶν ἑκουσίων κινήσεων τὶς ἐκφραστικὲς κινήσεις ἢ τὴ γλῶσσα τὶς κινήσεις τοῦ παιλιοιδιοῦ καὶ τὶς κινήσεις τὶς δημιουργικὲς τῆς τέχνης. Οἱ κινήσεις οἱ δημιουργικὲς τῆς τέχνης, ποὺ εἶναι κινήσεις τοῦ παιγνιδιοῦ, κινήσεις μιμητικὲς ὀφειλόμενες σὲ συμπαθητικὲς συγκινήσεις, διαφοροποιοῦνται ἀνάλογα μὲ τοὺς ἐπικρατοῦντες χαρακτῆρες τῆς καλλιτεχνικῆς φαντασίας ποὺ ἐνσαρκώνονται σὲ τρεῖς καθαρὰ καθωρισμένους τύπους: τὸν ὀπτικὸ τύπο, τὸν κινητήριο τύπο καὶ τὸν ἀκουστικὸ (4). Ἔτσι ἡ ποίηση ἀνήκει μὲ τὴν μουσικὴ στὸν ἀκουστικὸ τύπο, ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀνήκουν στὸν ὀπτικό, ὁ χορὸς στὸν κινητήριο τύπο κλπ.

Ὁ James Sully πρὶν ἀπὸ τὸν Basch εἶχε ὑποστηρίξει κάτι ἀνάλογο, μὲ περισσότερο βάθος καὶ λιγώτερο ψευδοεπιστημονικὸ θερνίκι Ὁ Sully (5) πράγματι ὑποστήριζε πὼς ἡ καλλιτεχνικὴ παράδρμησι ἔχει τὶς ρ

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ

Δόξα τῷ Θεῷ. Τέλειωσε καὶ τὸ τελευταῖο μάθημα καὶ οἱ μαθητὲς—ξεχυθήκαμε γοργὰ στὰ σκαλοπάτια τοῦ σκολείου καὶ μετὰ στοὺς δρόμους μὲ χάχανα καὶ χαρούμενες φωνές. Δεκαπέντε μέρες λευτεριά. Δεκαπέντε μέρες μακριὰ ἀπὸ τὴ δασκαλίκη σοβαρότητα κι' ἀπ' τὸ δασκαλικὸ «ἀνάπεψιμα» ποὺ τόσο βαριειὰ μᾶς πλήγωνε τὴν τρυφερὴ παιδιάστικη εὐαισθησία.

Κ' ἤσανε ἀκόμη τόσα ἄλλα πράματα ποὺ μᾶς περίμεναν: τὸ ἀρνάκι, ποὺ ἀποφασίσαμε θὰ πηγαίναμε στὸ βασκιό· τὸ τέλειωμα τῆς μονότονης καὶ θλιβερῆς νηστείας καὶ ἡ γιορτὴ (τῆς Λαμπρῆς μὲ τὰ τρίγωνα, τὰ βαρελότα καὶ τὰ «κλειδιά».

Ἰδιαίτερα ἐγὼ εἶχα ξέχωρη χαρὰ γιατὶ ὁ πατέρας εἶχε πεῖ πὼς θὰ μ' ἀγόραζε ἕνα ψαθινο καπέλλο, ποὺ θὰ τὸ φοροῦσα ἀπήμερα τὴ γιορτὴ καὶ πὼς ὕστερα βέβαια καὶ θὰ τὸκρυβα γιὰ τὶς γιορτερὲς καλοκαιριάτικες μέρες.

Ἔτσι φτάνοντας στὸ σπίτι κρέμασα τὸ φύλακα στὸ καφρὶ καὶ τὴν ἔγνοια γιὰ τὰ μαθήματα στὸν πετεινό. Ἅρπαξα μιὰ κομάτα ψωμί, τὴν ἄλειψα μὲ μπόλικο λάδι καὶ ζά χαρη (λάδι τρώγανε—ἤτανε Σάββατο) καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὰ στενορήμια μὲ τ' ἀλάνια.

Τὴν ἄλλη μέρα—Κυριακή—σὰν τέλειωσε ἡ λειτουργία ὁ πατέρας μου κρατώντας με ἀπὸ τὸ χέρι μὲ πῆρε γιὰ τὴν ἀγορά.

Ὁ πατέρας μου ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ μέτριο ἀνάστημα, μὰ ἡ περπατηξιά του ἤτανε γοργὴ κι' ἐγὼ ποῦμουνα μικρὸς ἀναγκαζόμουνα νὰ τρέχω γιὰ νὰ προφταίνω τὸ βάδισμά του. Αὐτὸ μὲ δυσαρεστοῦσε πολύ, γιατὶ δὲν πρόφταινα νὰ καλοκιτάξω τὰ τόσα ὄμορφα πραμάτακια ποῦσανε κρεμασμένα ἀπ' τὶς πόρτες τῶν μαγαζιῶν· νὰ χαρῶ τὶς πλουμιστὲς «βόδρες», ἐσπιλωμένες πάνω στὰ τραπέζια—ὄξω στοὺς δρόμους—πλάι στὶς σφυρῆχτρες καὶ στὰ κόκκινα σπίρτα—τὰ θεγγαλικὰ—καὶ νὰ δῶ-καὶ «τ' ἀστρίλλια»· ποὺ τόσο βαριειὰ μᾶς πλήγωνε τὴν τρυφερὴ παιδιάστικη εὐαισθησία.

Κ' ἤσανε ἀκόμη τόσα ἄλλα πράματα ποὺ μᾶς περίμεναν: τὸ ἀρνάκι, ποὺ ἀποφασίσαμε θὰ πηγαίναμε στὸ βασκιό· τὸ τέλειωμα τῆς μονότονης καὶ θλιβερῆς νηστείας καὶ ἡ γιορτὴ (τῆς Λαμπρῆς μὲ τὰ τρίγωνα, τὰ βαρελότα καὶ τὰ «κλειδιά».

Ἰδιαίτερα ἐγὼ εἶχα ξέχωρη χαρὰ γιατὶ ὁ πατέρας εἶχε πεῖ πὼς θὰ μ' ἀγόραζε ἕνα ψαθινο καπέλλο, ποὺ θὰ τὸ φοροῦσα ἀπήμερα τὴ γιορτὴ καὶ πὼς ὕστερα βέβαια καὶ θὰ τὸκρυβα γιὰ τὶς γιορτερὲς καλοκαιριάτικες μέρες.

Ἔτσι φτάνοντας στὸ σπίτι κρέμασα τὸ φύλακα στὸ καφρὶ καὶ τὴν ἔγνοια γιὰ τὰ μαθήματα στὸν πετεινό. Ἅρπαξα μιὰ κομάτα ψωμί, τὴν ἄλειψα μὲ μπόλικο λάδι καὶ ζά χαρη (λάδι τρώγανε—ἤτανε Σάββατο) καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὰ στενορήμια μὲ τ' ἀλάνια.

Τὴν ἄλλη μέρα—Κυριακή—σὰν τέλειωσε ἡ λειτουργία ὁ πατέρας μου κρατώντας με ἀπὸ τὸ χέρι μὲ πῆρε γιὰ τὴν ἀγορά.

Ὁ πατέρας μου ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ μέτριο ἀνάστημα, μὰ ἡ περπατηξιά του ἤτανε γοργὴ κι' ἐγὼ ποῦμουνα μικρὸς ἀναγκαζόμουνα νὰ τρέχω γιὰ νὰ προφταίνω τὸ βάδισμά του. Αὐτὸ μὲ δυσαρεστοῦσε πολύ, γιατὶ δὲν πρόφταινα νὰ καλοκιτάξω τὰ τόσα ὄμορφα πραμάτακια ποῦσανε κρεμασμένα ἀπ' τὶς πόρτες τῶν μαγαζιῶν· νὰ χαρῶ τὶς πλουμιστὲς «βόδρες», ἐσπιλωμένες πάνω στὰ τραπέζια—ὄξω στοὺς δρόμους—πλάι στὶς σφυρῆχτρες καὶ στὰ κόκκινα σπίρτα—τὰ θεγγαλικὰ—καὶ νὰ δῶ-καὶ «τ' ἀστρίλλια»· ποὺ ἄμα τάναβες σοῦ πέρνανε τὸ νοῦ μὲ τὶς ῥόδινες σπίθες ποὺ χρύσιζαν καὶ φούντωναν σὰ χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Σ' ὅλο τὸ μάκρος τῆς παραλίας στὰ καφενεῖα—καθόντουναν ἐργάτες, θαλασσινοὶ καὶ προπαντὸς σφουγγαράδες ποὺ τοὺς ἐεχώριζες ἀπὸ τὴ δυνατὴ ἔκφραση, τὸ στριμμένο μουστάκι καὶ τὸ πασαλειμμένο τσουλοῦφι, ποὺ ἔφερνε καμαρωτὸ καὶ δαχτυλιδένιο ἀπὸ τὴν πλαγιὰ τοῦ γαλάζιου κασκέτου.

Πιὸ κεῖ τὰ γερεντάκια μὲ τὴν τραγιάσκα κατεβασμένη ὡς τ' ἀφρῦδι γιὰ ν' ἀποδιώγουν τὴν ἀνηλιὰ ἀπὸ τὰ μάτια, καθόντουσαν ἄλλοι στὴ βάρκα τους κι' ἄλλοι στὸ εὐρωπαϊκὸ παντελόνι τους καὶ κουβεντιάζουνε ἡμερα—ἀνθρώπινα ρουφώντας τὸ γουργουριστὸ ναργιλέ. Ὁ πατέρας μου ξεκινητὴς σπὰ σφουγγαράδικα ἤτανε γνωατὸς σ'ὅλο τὸ νησί κι' ἔτσι καλημέριζε δεξιὰ—ζερβὰ κι' αὐτοὶ πάλι ἀντιχαιρετοῦσανε πρόθυμα καὶ μὲ σεβασμό.Μερικοὶ σιμώνανε, τοῦ λέγανε δυὸ λόγια στὸ πόδι, ῥίχνανε καὶ σὲ μένα μιὰ ματιὰ ἢ ἕνα χάδι, ὕστερα γύριζαν στὸν πατέρα καὶ τοῦλεγαν μὲ ἀγάπη: «Νὰ σοῦ ζήσῃ ὁ Βενιαμίν».

Ἐκεῖνος καμάρωνε, γέλαγε καὶ ῥίχνοντας μου μιὰ ματιὰ ἔκλεψε τὸ μάτι στὸ συνομιλητή του: "Α, εἶναι καλὸ παιδί, τὸ Γιαννιό καὶ καλὸς μαθητής, μονάχα ποὺ πηδᾶ τοὺς τοίχους καὶ κλέβει τὰ πορτοκάλια τῆς θείας του.

Ἐγὼ τότε ἤμουνα δὲν ἤμουνα ὀχτὼ χρόνω κι' οὔτε καλὸ παιδὶ ἤμουνα, οὔτε στὰ μαθήματα φωστήρας, ξεφτέρι μονάχα στὶς διαβολιές, τὴν πετροπόλεμο καὶ τὸ κλέψιμο τῶν πορτοκαλιῶν.

Ἔτσι λοιπὸν πότε σταματώντας, πότε τρέχοντας γιὰ νὰ προφταίνω τὸν πατέρα, φτάξαμε στὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς.

Θέ μου, τ' ἤταν ἐκεῖνο! "Ολη ἡ πιάτσα γιομάτη κοπάδια ἀρνιά, ποὺ 'τὰ βοσκαροῦδια ἀντιπάλευαν νὰ ξεχωρίσουν τὄνα μαντρὶ ἀπ' τ' ἄλλο μὲ τὶς γκλίτσες τῆς σφυριγματιᾶς καὶ τὴ δικιά τους γλώσσα.

Ἀγριομούτσουνοι βοσκοί, νησιῶτες καὶ Τοῦρκοι, μὲ τὴν ἀρνίσια κάπα στὴν πλάτη καὶ τὸ κοφτερό, διμούτσουνο μαχαῖρι στὴ σφιχτὴ μπότα, ἱδρωμένοι καὶ κόκκινοι, ξεφώνιζαν καὶ χειρονομοῦσαν διαλαλῶντας τὴν πραμάτια τους.

Τ' ἀρνάκια, κουρασμένα καὶ πεινασμένα, στεκόντουσαν ἀκίνητα, μὲ μάτια ἀπλανῆ, ἄλλα μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό· ἄλλα μὲ τὸ γλυκὸ προσωπάκι ἀνασηκωμένο κι' ἀκουμπισμένο στὴ ῥάχη τοῦ διπλανοῦ του, μὲ τὰ ματάκια—ἐκεῖνα τὰ γλυκά, ἀθῶα ματάκια—ἀνοιχτά, ποὺ μέσα τους ἔβλεπες νὰ κατρεφτίζεται ἡ θλίψη καὶ τὸ γραφτὸ τῆς μοίρας τους.

Ὁ πατέρας μου μὲ κοίταξε καὶ μοῦ εἶπε:

—Ἔ, τὶ λές; θέλεις νὰ σοῦ πάρω τὸ ἀρνάκι σου;

—Ναί, ναί, Τὸ ἀρνάκι μου, τὸ ἀρνάκι μου, μὰ ὄχι βρωμοκαλύμνιο. Τὸ θέλω πλατανόρι — ἀνατολίτικο, εἶπα μὲ πεῖσμα.

Μὰ ὁ πατέρας μου πάλι μοῦ εἶπε:

—Νὰ σοῦ πάρω ἕνα καλύμνιο, μιὰ ποὺ ὁ τσοπάνης μᾶς χρεωστᾶ, γιατὶ ποὺ θὰ ἔροῦμε ἄλλη εὐκαιρία νὰ ξεπληρωθοῦμε.

—Ὄχι, ὄχι, δὲν τὸ θέλω, οὔτε νὰ τὸ βλέπω δὲν τὸ θέλω. Ἐγὼ θὰ πάρω ἀνατολίτικο, εἶπα χτυπώντας τὰ παπουτσάκια μου μὲ πεῖσμα στὶς πλάκες τῆς ἀγορᾶς καὶ στὰ μάτια μου λαμπηθῶρισαν κιόλας τὰ πρῶτα δάκρυα.

Ἀπὸ δίπλα, ἕνας τσοπάνης Τοῦρκος, κοντὸς καὶ ψαρομούστακος, μὲ τὸ σαρίκι στὸ κεφάλι καὶ τὸ λιγδιασμένο τορβὰ στὴν πλάτη, ἄκουσε τὴν κουβέντα, χαμάσκωψε, ἄρπαξε ἀπ' τὰ πισινὰ ποδάρια ἕνα μεγαλούτσικο ἀρνὶ καὶ μ' ἕνα τράνταγμα τοῦ χεριοῦ τὸ σήκωσε στὸν ἀγέρα.

—Ἀρμεγάδι μιὰ φορά, τσόρμπαζη.

—Κχὰς παρὰ περ παρσά, εἶπε ὁ πατέρας μου χαμογελαστὰ ἐπιστρατεύοντας τὶς λίγες του γνώσες καὶ πέρνοντας ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Τούρκου τὸ ἀρνί, τὸ ζύγιασε στὸ χέρι του.

Μὰ ἐμένα τὸ μάτι μου λιμπίστηκε ἕνα μικρὸ ἀρνάκι, σγουρόμαλλο, μὲ βοῦλες μενεξελιές, δύο ματαάκια μεγάλα καὶ ἥμερα κι' ἕνα προσωπάκι μικρούτσικο, μὲ μιὰ βελουδένια σκούρη τοῦφα στὸ μέτωπο:

"Ἐσκωψα ἀγκάλιασα ἀπ' τὸ λαιμὸ τὸ μενεξελὶ ἀρνάκι, τὸ χα δεξιὰ τρυφερὰ καὶ τὸ φίλησα στὸ μουσοῦδι.

—Αὐτὸ θέλω, αὐτὸ τὸ ἄλλο δὲν τ' ἀγαπῶ, κι' ὁλοένα τόσφιγγα ἐπάνω μου.

Ὁ πατέρας μου ὁλότελα πεζά:

—Μ' αὐτὸ εἶνε πολὺ μικρὸ δὲ θὰ μᾶς φτάσει ὅλους γιὰ τὴ λλαμπρή.

»"Ας εἶνε ὅμως, πάρτα ἀφοῦ τὸ θέλεις πάρτο καὶ τὴν παραμονὴ πέρνουμε ἄλλο ἀπὸ τὸ βοσκό μας γιὰ τὶς ἅγιες μέρες.

—Βάλτο μου στὸν ὦμο, πατέρα' εἶπα μὲ ἰκετευτικὴ φωνὴ κ' ἔσκυψα τὸ κεφάλι. Ὁ πατέρας τὸ σήκωσε καὶ μοῦ τὸ πέρασε ἀπ' τὸ λαιμό κ' ἐγὼ ὅπλωσα τὰ χέρια καὶ μὲ τὸ δεξὶ ἔπιασα τὰ μπροστινά του ποδαράκια καὶ μὲ τ' ἀριστερὸ τὰ πισινά. Τὸ κεφαλάκι του στραμμένο κατὰ τὸ κοπάδι κι' ἄξαφνα ἄρχισε μὲ κλαψιάρικη φωνή: Μπέ!.. μπέ!.. μπέ!... νὰ φωνάζει τὴν μάνα καὶ τ' ἀδελφάκια του.

—Ἐγὼ πάω στὸ σπίτι, εἶπα ἀνασαίνοντας κφτὰ ἀπ' τὸ φορτίο μου καὶ ξεκίνησα.

Κανένας, οὐδὲ αὐτὸς ὁ Αἰνείας δὲν ἤτανε τόσο εὐτυχισμένος, σὰν οἱ "Ἕλληνες τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ πάρει στοὺς ὦμους τοὺς θεούς του καὶ τοὺς γονεῖς του.

Ἔτσι πηγαίνοντας στὸ σπίτι μου ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσα, ἡ καρδιά μου σπάραζε ἀπὸ ἀγωνία καὶ ἀυπομονησία: πότε νὰ φτάξω καὶ νὰ δείξω τὸ ἀρνάκι μου στὸν ἀδελφό μου τὸν Ἀντώνη καὶ τὴν ἀδελφή μου τὴν Ἰουλία ποῦσαν ἀπ' ἕνα χρόνο μεγαλύτεροι ἀπὸ μένα. Νὰ τὸ δοῦν καὶ οἱ σύντροφοί μου.

Φτάνοντας λοιπὸν στὴ γειτονιά μου, πρῶτοι μ' ἀγνάντεψαν ὁ Τάσος ὁ Σγουρομάλης καὶ ὁ Γιάννης ὁ ἐγγονὸς τῆς Μαργᾶς τοῦ Πουλᾶ, ποὺ γύριζε τοὺς ἔντεκα μῆνες τοῦ χρόνου μὲ τὴν πουκαμίσα καὶ ξυπόλητος.

Μόλις μὲ εἶδανε βάλανε τὶς φωνὲς—φωνὲς χαρᾶς καὶ ζήλειας—μὲ πήρανε καταπόδι.

Ἐγώ, ὁλοκόκκινος ἱδρωμένος λλαχανιασμένος τοὺς φώναζα καὶ τοὺς φοβέριζα νὰ μὴν ἀγγίζουνε τὸ ἀρνί μου καὶ ταυτόχρονα τοὺς καλοπιάνα καὶ τοὺς ἔταζα γραμμάτοσημα καὶ λουμπιὰ καὶ μονάχα νὰ μὴν ἀγγίζουνε τὸ ἀρνάκι μου ποῦτανε μικρούλικο καὶ τοὺς φοβόταν νιατὶ δὲν τοὺς γνώριζε.

Ἔτσι πιὰ ἔφταξα ὡς τὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ μας. Ὁ ἀδελφός μου καὶ ἡ ἀδελφή μου μόλις τὄδαν, φρενιάσαν ἀπὸ χαρὰ καὶ μὲ παρακάλεγαν νὰ τὄχουμε ὅλοι μαζί. Ἐγὼ ἀναμένος τοὺς διηγόμουνα μὲ παραφουσκωμένη φαντασία πὼς κατάφερα τὸν πατέρα καὶ μοῦ τ' ἀγόρασε.

Ὁ ἀδελφός μου μοῦλεγε μὲ γλυκειὰ φωνή, πὼς σὰν ἤθελα νἄχαμε μαζὶ τὸ ἀρνάκι αὐτὸς θἄκανε ὅ,τι ἤθελα καὶ ὅταν θάπιανε πὰν Ἀλέξη ποὺ μὲ φοβέριζε θὰ τὸν ἔσπαζε στὸ ξύλο. Καὶ ἡ ἀδελφή μου: πὼς θὰ τοῦβανε μπροστά του ἕνα σταυροδάκι κ' ἕνα γαλάζιο χάντρο καὶ θὰ τοῦ κρέμαγε ἕνα χαϊμαλὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ πιάνει τὸ μάτι. Κ' ἐγὼ ἤμουνα τρελὸς ἀπὸ χαρὰ καὶ ἡ καρδιά μου γιομάτη ἀπὸ τ' ἀρνάκι μου καὶ τοὺς συντρόφους μου καὶ τὴν ἀδελφή μου. Ὡς καὶ τὸν ἀδελφό μου ἀκόμα ἐνιοιώθα πὼς τὸν ἀγαποῦσα, ποὺ γενικὰ δὲν τὸν πολυχάνευα, γιατὶ ἤμασταν σκεδὸν πάντα τσακωμένοι.

Ὁ Γιάννης τῆς Μαργᾶς, ποὺ κιαλούσαμε ἀλεποῦ γιὰ τὴν πονηριά του, μοῦ λέει:

—Γιαννιό, γιὰ νὰ σὲ 'κλουθᾶ τὸ ἀρνάκι νὰ τὸ φτύξεις τρεῖς βολὲς στὸ στόμα, νὰ περάσεις κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του ἄλλες τρεῖς βολὲς κι' ἄμα τοῦ δώσεις νὰ φάει λουκοῦμι θὰ σὲ κλουθᾶ ὅπως οἱ ἀπόστολοι τὸ Χριστό.

Ἐγὼ ἄρπαξα στὸν ἀγέρα τὴ σοφὴ κουβέντα καὶ σκύβοντας ἄνοιξα τὸ στόμα τοῦ ἀρνιοῦ μου κι' ἔφτυξα στὰ γιομάτα τρεῖς φορὲς κι' ὕστερις ἔπεσα μὲ τὰ μοῦτρα κ' ἔρποντας προσπάθησα νὰ περάσω κάτω ἀπ' τὴν κοιλιά του, μὰ ἤτανε μικροῦλι καὶ φτάνοντας ὡς τὴ μέση τοῦ κορμιοῦ μου ἀνασηκώθηκε στὴ πλάτη μου καὶ σκαμπανέβασε καὶ χρειάστηκε νὰ τὸ κρατήσουν γιὰ νὰ μὴν πέσει.

Ἡ ἀδερφή μου ἄρχισε τὶς παρακάλες νὰ τὴν ἀφήσω κι' αὐτήνα νὰ τὸ φτύξει καὶ νὰ περάσει τρεῖς βολὲς κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του. Κ' ἐγώ, ποὺ ἡ καρδιά μου ξεχείλιζε ἀγάπη καὶ χαρά, τῆς ἐπέτρεψα κ' ὕστερα στὸν ἀδελφό μου καὶ τοὺς δυὸ μου συντρόφους. "Ὑστερα στὸ σπίτι, ἄρπαξα τὴν κάσσα τὰ λουκούμια καὶ τοῦ ἔδωσα ἕνα.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ τὸ φάη, μὰ σὰν τὸ κόλησε ἀπὸ μουσοῦδι του καὶ γεύτηκε τὴ ζάχαρη, τ' ἄρεσε ὡς φαίνεται καὶ τὄφαγε. Τὸ ἴδιο κάμανε καὶ οἱ ἄλλοι, μὰ στὸ πρῶτο πιὰ χάρτασε καὶ δὲν ἤθελε νὰ φάη ἄλλο. Ὡς τόσο ἐμεῖς τ' ἀνοίγαμε τὸ στόμα, τοῦ χώναμε ὡς τὸ λαιμὸ τὸ λουκοῦμι καὶ τὸ ἀναγκάζαμε νὰ τὸ καταπιῇ.

— Καὶ πῶς θὰ τὸ λέμε; λέει ὁ Τάσος ὁ Σγουρομάλλης.

— Νὰ τὸ βγάλουμε... Κίτσο! φωνάζει ὁ Ἀντώνης.

— Ὄχι, ὄχι Κίτσο... πφού...

— Νὰ τὸ βγάλουμε... νὰ τὸ βγάλουμε... Κωστάκη... Μῆτσο ...Ζαχαρία, λέει ἡ Ἰουλία περήφανα.

— Σιγά νὰ μὴ τὸ ποῦμε Ζακχαῖο, λέει περιπαιχτικὰ ὁ Γιάννης τῆς Μαργᾶς. Μὰ ἐμένα τ' ὄνομα μ' ἄρεσε καὶ τ' ἀρπαξα.

— Ζακχαῖο, θὰ τὸ βγάλουμε εἶπα καὶ ξέσπασε στὰ γέλοια.

— Ἄϊντε, λέει πάλι περιπαιχτικὰ ὁ Γιάννης, καλύτερα Λαυρέντιο, Πρόδρομο, παρὰ Ζακχαῖο.

— Ὄχι Ζακχαῖο, εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι κι' ἄρχισαν φωναχτὰ νὰ λένε διάφορα ὀνόματα τῆς στιγμῆς.

— Κ' ἐγὼ θὰ τὸ βγάλω Ζακχαῖο εἶπα μὲ πεῖσμα. Δικό μου δὲν εἶνε: Ἔ! λοιπόν, ὅπως θέλω τὸ λέω κι' ὅπως θέλω τὸ κάνω· καὶ τὸ τράβηξα δυνατὰ μπροστά μου. Καὶ στὸ φοῦρνο ἅμα θέλω νὰ τὸ βάλω ζωντανό, θὰ τὸ βάλω, εἶπα σκληρὰ μὲ παιδικὸ σαδισμό.

Ἀμέσως ὅμως μετάνοιωσα πικρὰ γιὰ τὰ σκληρὰ μου λόγια καὶ πέρνοντας τὸ ἀρνάκι στὴν ἀγκαλιά μου τὸ 'καταφίλησα καὶ τοῦ μίλησα τρυφερά:

— Μὴ φοβᾶσαι, ἀρνάκι μου, καὶ κανένας δὲ θὰ σὲ πειράξῃ! Ἐγὼ νὰ μπῶ γιὰ χατῆρι σου χίλιες βολὲς στὸ φοῦρνο, μὰ ἐσὺ Ζακχαιάκι μου, θὰ κάδεσαι ἀπόξω καὶ θὰ τρῶς χορτάρι.

"Ετσι, ποῦ φάνηκε, ἡσυχάσαμε καὶ οἱ δυὸ μας.

Αὐτὸ τὸ ἀρνὶ ἀναστάτωσε κυριολεκτικὰ τὸ σπίτι μας. Ἡ μητέρα μου μὲ τὴν ἀγάπη της στὰ ζῶα καὶ τὰ λουλούδια, τ' ἀγάπησε πολύ. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ ἄλλες μου δυὸ ἀδερφές, κορίτσια πιὰ τῆς παντρειᾶς, θέλανε νὰ τὸ φτύξουν καὶ νὰ περάσουν τρεῖς φορὲς κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του — ἂν τὸ ἄφιν ἡ μητέρα.

Ὡς τόσο ἐμεῖς οἱ μικροὶ ζούσαμε μονάχα γιὰ τὸ ἀρνί: Πάσαμε κόκκινη μπογιὰ καὶ τοῦ βάψαμε λιγάκι τὸ κουτέλο. Ἀγοράσαμε νήματα ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα καὶ τοῦ κάναμε μιὰ πυκνή, δλοστρόγγυλη φούντα καὶ τὴν κρεμάσαμε μπροστὰ του μαζὶ μ' ἕνα κουδουνάκι. Καὶ πάλι μ' ἄλλα νήματα, ποὺ τὰ στρίψαμε ἀνάμεσα σὲ τέσσερα καρφιὰ καρφωμένα πάνω σὲ κουβαρίστρα, πλέξαμε πολύχρωμο γιοργτάνι, μ' ἕνα σταυρὸ καὶ μιὰ μεγάλη γαλάζια χάντρα στὴ μέση καὶ τὸ περάσαμε σταυρωτὰ πάνω στὰ μικροῦλικα κερατάκια του.

"Ολη μέρα γύριζε μαζί μας μέσ' στὴν αὐλὴ καὶ σ' ὅλη τὴ γειτονιά καὶ μᾶς ἀκολουθάγε θῆμα—θῆμα καὶ καμιὰ φορὰ γιὰ νὰ δοκιμάσουμε ἢ νὰ ἱκανοποιήσουμε ἐπὶ τὸν ἐγωισμό μας ἀνοίγαμε πιότερο τὰ ἰσκέλια καὶ ὁ μικρὸς Ζακχαῖος ἔτρεχε νὰ μᾶς φτάξει.

Πλάϊ στὸ σπίτι μας, στὴν ἀπάνω γωνιὰ τοῦ κήπου ἦταν ὁ φοῦρνος καὶ δίπλα ἀπὸ τὸ φοῦρνο ἤτανε μιὰ μεγάλη κιάιαρη ποὺ τὴ λέγαμε τὸ «σπιτάκι».

Ἡ μισὴ τούτη κάμαρη ἤτανε σκε πασμένη ἀπὸ πλακάκια καὶ ἡ ἄλλη μισὴ πανωκρέβατος, ποὺ κεῖ ἀπάνω κάθε Σάββατο μὲ τὸν αὐγερινὸ ζυμώνανε τὸ ψωμὶ τῆς ἑβδομάδας.

Σ' ἐκείνη λοιπὸν τὴ κάμαρη ἔβανα τὸ Ζακχαῖο μου νὰ πλαγιάζῃ. Τοῦβανα μιὰ μεγάλη κάσσα ποὺ τὴ σκέπαζα μὲ τσουβάλια καὶ δίπλα ἔβανα ἕνα στουμπὶ μὲ πηγαδίσιο νερό. Τὸ τρυφύλλι, τ' ἀμυγδα

Ο ΖΑΚΧΑΙΟΣ

Διήγημα τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΓΚΛΗ

λόφυλλα καὶ οἱ κλεμμένες τρυφερὲς «καμπιλιὲς», ἀρμαθιὲς—ἀρμαθιὲς κρεμόντουσαν ἄλλες πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του κι' ἄλλες πεσμένες πάνω στὶς πλάκες.

Κι' ἕνα ὀδδὶ πεινασμένο θὰ μποροῦσε νὰ τρώει ὅλη νύχτα καὶ πάλι θἄχε περισσέψει. Τόσα καὶ τόσα χορτάρια κουβάλαγα.

"Ετσι περάσαμε τρεῖς—τέσσερις μέρες, ὡς που πιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς ἀποχτήσανε τὸ ἀρνί τους. Καὶ τὴ Μεγάλη Τετάρτη, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος ἀνηφόριζε τὰ βουνὸ ζερβὰ στὸ ἔμπα τοῦ λιμανιοῦ καὶ χρύσιζε τὴν κορφὴ τοῦ ἄλλου ποὺ στέκουνταν ἀγνάντια, ἐμεῖς ἀρισκόμασταν κιόλας στὸ πόδι, μὲ τὸν μπόγο μας ἕτοιμο, ἀπὸ ψωμί, ἐλιὲς καὶ σῦκα καὶ κάνα κρεμμύδι καὶ περιμένανε τὸ σφύριγμα τῶν συντρόφων.

Σὰ μονιάζαμε δέκα δώδεκα καὶ δεκαπέντε τότε μὲ σφυρίξιές, φωνὲς καὶ χουγιαχτὰ ξεκινούσαμε—μπροστὰ τὸ κοπάδι καὶ πίσω ἐμεῖς — τόσοι καὶ πιότεροι ἀπ' τ' ἀρνιά.

Στὸ δρόμο ἀνταμώνναμε κ' ἄλλα πολλὰ κοπάδια μὲ τοὺς μικροσκοπικοὺς τοσοπόνηδες κι' ἄλλες παρέες ποὺ τ' ἀρνιά τους καλύμνικα, μαθημένα στὸ βουνὸ δὲν ἤσανε ποτὲς ἥσυχα. Τρόμαζαν ὁ τόπος ἀπὸ τὴ φασαρία καὶ κεῖ ποὺ περπατοῦσανε ἥρεμα καὶ κεῖ ποὺ τὄπαιρνε ἡ ἀγωνία καὶ ἀρχίζανε νὰ τρέχουν ὅλοι μαζί. Ἐγὼ ἀναμένος τοὺς διηγόμουνα μὲ παραφουσκωμένη φαντασία πὼς κατάφερα τὸν πατέρα καὶ μοῦ τ' ἀγόρασε.

Ὁ ἀδελφός μου μοῦλεγε μὲ γλυκειὰ φωνή, πὼς σὰν ἤθελα νἄχαμε μαζὶ τὸ ἀρνάκι αὐτὸς θἄκανε ὅ,τι ἤθελα καὶ ὅταν θάπιανε πὰν Ἀλέξη ποὺ μὲ φοβέριζε θὰ τὸν ἔσπαζε στὸ ξύλο. Καὶ ἡ ἀδελφή μου: πὼς θὰ τοῦβανε μπροστά του ἕνα σταυροδάκι κ' ἕνα γαλάζιο χάντρο καὶ θὰ τοῦ κρέμαγε ἕνα χαϊμαλὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ πιάνει τὸ μάτι. Κ' ἐγὼ ἤμουνα τρελὸς ἀπὸ χαρὰ καὶ ἡ καρδιά μου γιομάτη ἀπὸ τ' ἀρνάκι μου καὶ τοὺς συντρόφους μου καὶ τὴν ἀδελφή μου. Ὡς καὶ τὸν ἀδελφό μου ἀκόμα ἐνιοιώθα πὼς τὸν ἀγαποῦσα, ποὺ γενικὰ δὲν τὸν πολυχάνευα, γιατὶ ἤμασταν σκεδὸν πάντα τσακωμένοι.

Ὁ Γιάννης τῆς Μαργᾶς, ποὺ κιαλούσαμε ἀλεποῦ γιὰ τὴν πονηριά του, μοῦ λέει:

—Γιαννιό, γιὰ νὰ σὲ 'κλουθᾶ τὸ ἀρνάκι νὰ τὸ φτύξεις τρεῖς βολὲς στὸ στόμα, νὰ περάσεις κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του ἄλλες τρεῖς βολὲς κι' ἄμα τοῦ δώσεις νὰ φάει λουκοῦμι θὰ σὲ κλουθᾶ ὅπως οἱ ἀπόστολοι τὸ Χριστό.

Ἐγὼ ἄρπαξα στὸν ἀγέρα τὴ σοφὴ κουβέντα καὶ σκύβοντας ἄνοιξα τὸ στόμα τοῦ ἀρνιοῦ μου κι' ἔφτυξα στὰ γιομάτα τρεῖς φορὲς κι' ὕστερις ἔπεσα μὲ τὰ μοῦτρα κ' ἔρποντας προσπάθησα νὰ περάσω κάτω ἀπ' τὴν κοιλιά του, μὰ ἤτανε μικροῦλι καὶ φτάνοντας ὡς τὴ μέση τοῦ κορμιοῦ μου ἀνασηκώθηκε στὴ πλάτη μου καὶ σκαμπανέβασε καὶ χρειάστηκε νὰ τὸ κρατήσουν γιὰ νὰ μὴν πέσει.

Ἡ ἀδερφή μου ἄρχισε τὶς παρακάλες νὰ τὴν ἀφήσω κι' αὐτήνα νὰ τὸ φτύξει καὶ νὰ περάσει τρεῖς βολὲς κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά του. Κ' ἐγώ, ποὺ ἡ καρδιά μου ξεχείλιζε ἀγάπη καὶ χαρά, τῆς ἐπέτρεψα κ' ὕστερα στὸν ἀδελφό μου καὶ τοὺς δυὸ μου συντρόφους. "Ὑστερα στὸ σπίτι, ἄρπαξα τὴν κάσσα τὰ λουκούμια καὶ τοῦ ἔδωσα ἕνα.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ τὸ φάη, μὰ σὰν τὸ κόλησε ἀπὸ μουσοῦδι του καὶ γεύτηκε τὴ ζάχαρη, τ' ἄρεσε ὡς φαίνεται καὶ τὄφαγε. Τὸ ἴδιο κάμανε καὶ οἱ ἄλλοι, μὰ στὸ πρῶτο πιὰ χάρτασε καὶ δὲν ἤθελε νὰ φάη ἄλλο. Ὡς τόσο ἐμεῖς τ' ἀνοίγαμε τὸ στόμα, τοῦ χώναμε

— Καλημύχτα, παιδιά, φώναζε ἐκεῖνος ποὔφτανε στὸ σπίτι του, ἀγκάλιαζε τὸ ἀρνί του ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ τὸ κρατοῦσε πίσω· καὶ οἱ ἄλλοι προχωροῦσανε γιὰ τὰ παραπάνω σπίτια.

— Καλημύχτα, ἀπαντοῦσανε καὶ οἱ ἄλλοι. Αὔριο τὸ πρωΐ...

— Ναί!... μὰ πρωΐ—πρωΐ...

"Ετσι μπήκαμε στὴ Μεγάλη Παρασκευή. Ξεσηκωμένοι ἀπ' τὰ χαράματα τραβοῦσαμε στὸ βοσκιὸ καὶ οἱ καμπάνες ποὺ ἠχοῦσανε πένθιμα γιόμιζαν τὴν ἀτμόσφαιρα μαύρη λύπη καὶ τὴν καρδιὰ ἀσήκωτο βάρος.

Τ' ἀρνάκια μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, κορφολογοῦσανε τὴ γῆς ἡσυχα καὶ ξένοιαστα γιὰ τὸ ἀκονισμένο μαχαῖρι ποὺ δήμιου ποὺ περίμενε λαίμαργα νὰ γλύψῃ τὸ ἀθῶο αἷμα τους, τὸ αἷμα τοῦ ἀκακοῦ ζωντανοῦ.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι μετρούσανε ἀνυπόμονα τὶς ὧρες πότε νὰ γονατίζανε πάνω στὸ ξαπλωμένο τους ἀρνάκι, νὰ τὄφιγγαν δυνατὰ ἀπ' τὸ μουσοῦδι· νὰ τοῦ ἀνασηκώνναν τὸ κεφάλι καὶ νὰ τοῦχωνάν στὸ λαρύγγι τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι. Τὸ αἷμα, φοντάζοντας, θὰ πιτ

ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΛΟΧΩΦ

Ο ΓΑΛΗΝΙΟΣ ΝΤΟΝ

IV

(Ἀπόσπασμα)

Πρὸς τὸ βράδυ ξαπολύθηκε μιὰ κυταιγίδα. Ἕνα μεγάλο σκοτεινὸ σύνεφο σταμάτησε πάνω ἀπ' τὸ χωριό. Ὁ Νιόν παράχτηκε ἀπ' τὸν ἄνεμο καὶ πέταξε τὰ θυμωμένα του κύματα στὶς ὄχτες. Πίσω ἀτ' το δασάκι ὁ οὐρανὸς ξεσκίζονταν κάθε τόσο ἀπ' τὰ ἀστροπελέκια. Ξερὲς κι' ὑπόκωφες βροντὲς τίνοζαν τὴ γῆ. Κάτω ἀπ' τὸ σύνεφο ἕνα λεφοῦσι κοράκια κυνηγοῦσε ἕνα γεράκι, ποὺ γιὰ νὰ σωθεῖ ἔκανε μεγάλους φτερωτοὺς γύρους. Τὸ σύνεφο, ἔφερνε μαζί του μιὰ δροσερὴ μυρωδιὰ καὶ πορεύονταν ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τὸ Ντόν. Πίσω ἀπ' τὰ λειβάδια ὁ οὐρανὸς ὕψωνε ἀπειλητικος κι' ἡ στέππα σωπαίνοντας περίμενε. Στὸ χωριό, ἠχοῦσε ὁ κρότος τῶν πορτοπαράθυρων ποὺ κλειοῦσαν μὲ βιάση. Οἱ γρηοῦλες βγαίνοντος ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ ὕστερα ἀπ' τὸ σπερνό, τρέχανε στοὺς δρόμους γιὰ νὰ φτάσουνε πιὸ γρήγορα σὰ σπίτια τους. Στὸ μεσοχώρι κυμάτιζε ἕνα γκρίζο σύνεφο σκόνης καὶ στὴ βαρειὰ ἀπ' τὴν κουφόβραση γῆ, πέφταν κι' ὅλες οἱ πρῶτες σταλαγματιὲς τῆς βροχῆς.

Ἡ Ντουνιάσκα μὲ τὶς πλεξοῦδες τὶς νὰ χτυποβολάνε σὰν πλάτη, ἔτρεξε ἀπ' τὸ σπίτι στὸν ὁμινιῶνα, ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ στάθηκε στὴ μέση τῆς αὐλῆς ἀνοίγοντας πλατειὰ τὰ ρουθούνια, σὰν ἕνα ἄλογο μπροστὰ σὲνα ἐμτόδιο ποὺ χει νὰ περάσει. Στὸ δρομο παίζανε τὰ παιδιά. Ὁ Μίσκα, τἀγόρι τῆς γειτόνισσας ἴσαμε ὀχτὼ χρονῶ, σηκώνοντας τὸ ἕνα του ποδάρι καὶ φέρνοντας τὸ λιγυσμένο γόνατο σὰν κεφάλι σεριφογύριζε πηδώντας, μὲ χομένα αὐτιὰ καὶ μάτια στὸ δυσανάλογα μεγάλο κασκέτο τοῦ πατέρα του. Στρίγγλιζε μὲ μυτερὴ φωνή:

"Ελα κάτω, ἔλα κάτω
βροχή, βροχή, βροχούλα
νὰ πᾶμε στὸ δασάκι
νὰ κάνομε τὴν προσευχή μας
στὸ Θεὸ καὶ στὸ Χριστό μας.

Ἡ Ντουνιάσκα κύταξε μὲ ζούλια τὰ γυμνὰ ποδια τοῦ Μίσκα, ποὺ κοπανοῦσαν θυμωμένα τὸ χῶμα. Πῶς θἄθελε κι' αὐτὴ νὰ μείνει ὄξω κάτω ἀπ' τὴ βροχή, νἡφήκει νὰ βραχεῖ τὸ κεφάλι της γιὰ νὰ φυτρώσουν πιὸ πυ·νὰ καὶ κατσαρὰ τὰ μαλλιά της, ὅπως λένε. Θἄθελε σὰν τὸ Μίσκα, νὰ περπατάει μὲ τὰ χέρια στὴ σκόνη καταμεσὶς τοῦ δρομου, ἔσιω κι' ἂν ἔπεφτε μέσα σὰ ἀγκάθια. Μὰ ἀπ τὸ παράθυρο ἦταν ἡ μη·έρα της ποὺ τὴν κυττοῦσε κουνώντας ἀπαγορευ ι·ιὰ τὰ χείλια της, κι' ἀνασεκνέζοντας βαθειὰ ἡ Ντουνιάσκα μπῆκε στὸ σπίτι.

Ἡ βροχὴ τώρα ἔπεφτε μὲ χοντροὺς καὶ πυκνοὺς κόμπους. Ἀκριβῶς πάνω στὴ σκεπὴ τάστροπελέκι ἔσκασε σὰ μπόμπα καὶ κατρακύλησε βιουερὰ πέφτοντας κατὰ τὸ Ντόν. Στὸ πραούλιο ὁ Παντελέϊ Προκόπιεβιτς καὶ ὁ Γκρίσσα, καταῖδρωμένοι, τραβοῦσαν τὰ δίχτια ὄξω ἀπ' τὸ κελλάρι.

«Λίγη χονδρὴ κλωστὴ καὶ μιὰ βελόνα!», φώναξε ὁ Γρηγόρης στὴ Ντουνιάσκα.

Στὴν κουζίνα ἄναψαν φωτιά. Ἡ Ντάρια βάλθηκε νὰ μπαλώνει τὸ δίχτι. Ἡ γρηὰ μουρμούριζε κουνώντας τὸ μωρό.

«Ἐσύ, γερο μου, ὅλο τέτοια σκοφίζεσαι. Δὲν πᾶς νὰ κοιμηθεῖς. Κάθεσαι καὶ χαλᾶς δίχως λόγο· ὁ πετρόλαδο, σὰ νἄναι νερὸ καὶ δὲ στοιχίζει τίποτα. Τί θὰ ψαρέψεις τούτη τὴ στιγμή; Εἶναι καιρος γιὰ ψάρεμμα; Θὲς νὰ σκυλλοπνιγεῖτε; Δὲ βγαίνεις νὰ δεῖς τί γίνεται; Χαλάει ὁ κόσμος ὄξω! "Αχ, τὶ ἀστραπὲς! Ἰησοῦ Χριστέ, Παναγία μου!».

Σὲ μιὰ στιγμὴ τὸ μαγειριὸ φωτίστηκε ἀπὸ μιὰ γαλαζωπὴ λάμψη κι' ὕστερα πάλι βασίλεψε σιωπή. Ἀκουγόνταν καθαρὰ ἡ βροχὴ νὰ βροντάει στὰ ξεμοφύλλα. Σὲ λίγο μιὰ φοβερὴ βροντὴ τράνταξε τὸ χωριὸ μὲ τὸ κατρακύλισμά της. Ἡ Ντουνιάσκα ἔμπηξε μιὰ στριγγλιὰ κι' ἔπεσε μὲ τὸ κεφαλὶ στὰ δίχτια.

Ἡ Ντάρια σταυροκοπιόνταν μὲ μικροὺς καὶ γρήγορους σταυροὺς στραμμένη πρὸς το παράθυρο.

Ἡ γρηὰ μὲ γουρλωμένα μάτια κύτταζε τὴ γάτα ποὺ τσιτωνόνταν στὰ πόδια της.

«Ντούνκα! Διῶξε τη τὴν ἀφοροσμέ... Παναγία Παυθένα συχώρεσέ με τὴν ἁμαρτωλή. Ντούνκα! βγάλε ὄξω τὴ γάτα. Πέτα τη στὴν αὐλή! Ὄξω, πνεῦμα τοῦ πονηροῦ! Δὲν πα' νὰ ψοφήσεις!..»

Ὁ Γρηγόρης σκυμμένος στὸ δίχτι, κάτι μουρμούριζε καὶ κουφογελοῦσε.

«Σκασμός! Οὐ·λιάζουν σὰ νὰ τρελλὴθηκαν!», φώναξε δυνατὰ ὁ Παντελέϊ Προκόπιεβιτς. «Ἄντε γυναῖκες, κάνετε γρήγορα! Ἀπὸ προχτὲς εἶπα νὰ ραφτοῦν τὰ δίχτια».

«Τὶ ψάρι μπορεῖ νἄναι τούτη τὴν ὥρα;» ξανάρχισε ἡ γρηά...

»Ἀφοῦ δὲ νιώθεις τίποτα, κλεῖστο! Τώρα βιβλια, ψφεύεται ἡ ζαργάνα στην ἀμμογλωσσα. Γιατὶ τὸ ψάρι φοβᾶται τὴ θύελλα καὶ ζυγώνει στὴν ἀχτή. Αὐτὴ τὴν ὥρα τὸ νερὸ θἄναι κι' ὅλας ταραγμένο».

«Καὶ ποιὸς ὕστερα θὰ μπεῖ στὸ νερὸ γιὰ νὰ ·ιλώσει τὸ δίχτι;», συνέχιοε ἡ γρηά. «Ἡ Ντάρια δὲ μπορεῖ θὰ κρύωναν τὰ στήθεια της καὶ βυζαίνεται!».

«Ἐγὼ κι' ὁ Γκρίσσα καὶ γιὰ ·ἄλλο δί·ι θὰ φωνάξομε τὴν 'Αξίνια καὶ καμμιὰν ἄλλη γυνοῖκα».

«Κι' ἐσὺ Ντουνιάσκα, θἄρθεις μαζί μας;»

«Ποιὸς ἄλλος θἄρθει;».

«Θὰ φωνάξομε κι' ἄλλες».

«Μπέ, θἄρθω τότε κι' ἐγώ».

«Τότε βάλε τὴν κάπα καὶ τρέχα στὴν 'Αξίνια. "Αν θελήσει νἄρθεῖ ἄς πάρει μαζί της καὶ τὴ Μαλάσκα Φρόλοβα.»

«Αὐτὴ δὲν ἔχει φ·βο νὰ παγώσει, οἱ γουρα», λέει ὁ Γρηγόρης χαμογελώντας: «ἔχει ἀπάνω της τόσο λαρδὶ ὅσο κι' ἕνα καλὸ γουρούνι».

«Νὰ πάρεις λίγο ἄχερο Γκρίσσα», συμβούλεψε ἡ μητέρα; «κάμα τὸ βάλεις κάτω ἀπ' τὴν καρδιὰ δὲ θὰ κρυώσει ἡ κοιλιά σου».

«Σήκω Γρηγόρη. Ἄντε νὰ πάρεις χόρτο γρηγορα. Ἡ γρηὰ ἔχει δίκηο».

Σὲ λίγο γύρισε ἡ Ντουνιάσκα μὲ τὶς γυνοῖκες. Ἡ 'Αξίνια ντυμένη μὲ μιὰ παλιὰ ζακέτα κι' ἕνα μεσοφόρι γαλάζιο σφιγμένο στὴ μέση μὲ σκοινί, φαινόταν πιὸ μικρὴ καὶ πιὸ λεπτοκαμωμένη ἀπ' τὸ συνηθισμένο της. Φλυ·ρώντας μὲ τὴ Ντάρια ἔβγαλε ἀπ' τὸ κεφάλι τὸ μαντήλι, ἔδεσε πιὸ σφιχτὰ τὰ μαλλιά της καὶ ἀναποδογυρίζοντάς το πρὸς τὰ πίσω ἔριξε ἕνα κρύο βλέμμα στὸ Γρηγόρη. Ἡ χοντρο·Μαλάσκα, δένοντας στὸ κατώφλι τὶς κάλτσες της, εἶπε μὲ βραχνὴ φωνή:

«Πήρατε τὰ σακκιά; "Ορκο κάνω πὼς σήμερα θὰ πιάσομε ψάρι μιὰ φορά».

"Ολοι βγῆκαν στὴν αὐλή. Στὴ μαλακὴ γῆ ἔπεφτε ὁλοῖσα ἡ βροχὴ κάνοντας νἀρρίζουν τὰ χαντάκια ποὺ ἐχεμλίζοντας κυλοῦσαν στὸ Νιόν

Ὁ Γρηγόρης περπατοῦσε μπροστά. Εἶχε κυριευτεῖ ἀπὸ ἕνα κέφι δίχως αἰτία.

«Πρόσεχε, πατέρα.. ἐδῶ εἶναι ἕνας λάκκος»,

«Τὶ σκοτάδι!».

«"Ας κρα·ιόμαστε μαζὶ 'Αξίνια. "Αν πνιγοῦμε θὰ μᾶς κοστίσει πιὸ λίγο», λέγει ἡ Μαλάσκα μὲ μιὰ φωνὴ βραχνὴ ἀπ' τὸ συνάχι, καὶ γελάει.

«Γρηγόρη γιὰ πρόσεχε. Βρισκόμαστε κοντα στὸ μέρος τῶν Μαϊντατίκωφ;».

«Ἀκριβῶς».

«Ἀπὸ δῶ θἀρχίσουμε...» φωνάζει ὁ Παντελέϊ Προκόπιεβιτς, ζητώντας νὰ σκεπάσει μὲ τὴ φωνὴ του τὸν ἄνεμο ποὺ λυσσομανοῦσε.

«Τὶ εἴπατε; δὲν ἀκοῦμε μὲ τὸν ἀέρα!», ἀπαντᾶ ἡ Μαλάσκα.

«Ἔμπα στὸ νερὸ μὲ τὴν ἄκρια τοῦ διχτιοῦ καὶ τράβα... Ἐγὼ μὲ τὴν ἄλλη ἄκρια θὰ προχωρήσω πιὸ μέσα στὸ ποτάμι... Θὰ πάω ὡς μέσα βαθειά, λέω.

(Συνέχεια στὴν 9 σελ.)

WALT WHITMAN

ΣΕ ΕΝΑΝ ΕΥΡΩΠΑΙΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗ ΠΟΥ ΝΙΚΗΘΗΚΕ

Κουράγιο ὡστόσο, ἀδέρφι μου ἢ ἀδερφή μου!
Βάδιζε πάντα — Ἡ λευτεριὰ ἀπαιτεῖ νὰ τὴν ὑπηρετοῦμε
ὅ,τι κι' ἂν γίνει·
Δὲν ἔχει νὰ κάνει ποὺ δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς ἀστοχήσαμε,
ἀπὸ ἀδιαφορία ἢ ἀπὸ ἀχαριστία τοῦ λοσοῦ,
εἴτε ἀπὸ ἄλλη ἀτιμία,
εἴτε γιατὶ ἔδειξε τὰ δόντια της ἡ ἐξουσία, τοὺς στρατιῶτες,
τὰ κανόνια της, τοὺς ποινικούς της νόμους.

Αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε ἀόρατο ἀπαντέχει γιὰ πάντα
σ' ὅλες τὶς στεριές.
Μὴν προσκαλεῖς κανένα, μὴν ὑπόσχεσε τίποτα, μνέσκε
στὴν ἡσυχία καὶ στὸ φῶς, γίνου θετικὸς καί κύριος
τοῦ ἑαυτοῦ σου.. βγάλε ἀπὸ πάνω σου κάθε ἀπογοήτεψη.

Περίμενε μὲ ὑπομονή, περίμενε τὴν ὥρα σου
('Οχι μονάχα τοῦτα τραγούδια εὐγένειας,
μὰ καὶ τραγούδια ἐπανάστασης,
γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ ξορκισμένος ποιητὴς
ὅλων τῶν τολμηρῶν ἀνταρτῶν τοῦ κόσμου.
Καὶ ὅποιος μ' ἀκλουθάει ἀφίνει πίσωθέ του
καὶ εἰρήνη καὶ συνήθεια,
καὶ παίζει τὴ ζωή του κάθε ὥρα).
Λυσσομανάει ἡ μάχη, μὲ χίλιους δυὸ βουεροὺς συναγερμοὺς,
μὲ προελάσεις καὶ συχνὰ πισωγύρισματα,
Ὁ ἄπιστος θριαμβεύει ἢ θἀρρεῖ πὼς θριαμβεύει,
Ἡ φυλακή, ἡ κρεμάλα, τὸ φίμωτρο, οἱ χειροπέδες
τὸ σιδερένιο περιλαίμιο ἡ μολυβένια μπάλα
κάνουν τὴ δουλιά τους.

Γνωστοὶ κι' ἄγνωστοι ἥρωες πᾶνε σὲ ἄλλες σφαῖρες,
Οἱ μεγάλοι ρήτορες κι' οἱ συγγραφεῖς ξορίζονται,
φυτοζωοῦν νοσταλγικοὶ σὲ μακρινὲς χῶρες,
Κοιμᾶται ἡ ὑπόθεση, τὰ πιὸ γερὰ λαρύγγια πνίγονται
ἀπὸ τὸ ἴδιο τους τὸ αἷμα,
Οἱ νέοι κατεβάζουν τὰ μάτια στὴ γῆ ὅταν συναπαντιῶνται
'Αλλὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ λευτεριὰ δὲ χάθηκε
οὔτε καὶ μπόρεσε ὁ ἄπιστος νὰ κάμει πλέρια κατοχή.
"Οταν ἡ Λευτεριὰ βγαίνει ἀπὸ ἕναν τόπο, δὲ βγαίνει πρώτη.
οὔτε δεύτερη, οὔτε τρίτη.

Ἀκαρτεράει νὰ βγοῦν οἱ ἄλλες, καὶ βγαίνει τελευταία
"Οταν πιὰ κάθε θύμηση ἡρώων καὶ μαρτύρων,
Καὶ ὅταν πιὰ κάθε ζωὴ καὶ ὅλες τῶν ἄντρῶν οἱ ψυχὲς
καὶ τῶν γυναικῶν θάχουν διωχτεῖ ἀπὸ κάθε γωνιὰ τῆς γῆς,
Τότες μονάχα ἡ λευτεριὰ εἴτε τῆς λευτεριᾶς ἡ ἰδέα
θάχει διωχτεῖ ἀπ' τὴ μεριὰ τούτη τῆς γῆς.
Κι' ὁ ἄπιστος θὰ κάνει ἀκαίρια κατοχή.
Θάρρος λοιπόν, ἀντάρτη τῆς Εὐρώπης κι' ἀντάρτισσα!
Τὶ δὲν πρέπει ἐσεῖς νὰ πέσετε πριχοῦ ὅλα πέσουν.
Δὲν ξέρω τὶ χρειάζεστε (μήτε κι' ἐγὼ ξέρω τὶ χρειάζομαι,
μήτε καὶ τὶ χρειάζεται τὸ κάθε πράγμα),
"Ομως θὰ ψάξω ἐγὼ καλὰ νὰ τὸ ἀνακαλύψω,
ἀκόμα καὶ σὰν θάμαι νικημένος,
Στὴν ἤττα μου, στὴ φτῶχια μου, στὴν παραγνώριση
στὴ φυλακή — γιατὶ καὶ τοῦτα εἶναι μεγάλα.
Πιστεύουμε πὼς εἶναι ἡ δόξα μεγάλη
Καὶ εἶναι ἀλήθεια — μὰ τώρα δὰ μοῦ φαίνεται, ὅταν μᾶς (ἔρχεται
ἀναπόφευκτη, πὼς καὶ ἡ ἤττα εἶναι μεγάλη.
Καὶ πὼς μεγάλος εἶναι ὁ θάνατος κι' ὁ τρόμος.

Μεταφρ. ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Η ΒΩΔΑΜΑΞΑ

Ἄρμα τῆς ἀγιωσύνης
καὶ τῶν παρθενικῶν γερατειῶν τῶν γονιῶν μας
φερμένη ἀπ' τὴ γῆ Χαναάν
στὸ θεσσαλικὸ κάμπο μὲ τ' ἀραποσίτια
ποῦναι μεγάλος καὶ βουβὸς σὰν τὴν ἐκκλησιὰ τῆς ὑπομονῆς,
κάτω ἀπ' τὴ φωτιὰ τοῦ ἥλιου
ποὺ δὲν ξεδίψασε σὲ κανένα ποτάμι, σὲ καμμιὰ θάλασσα.
Πηγαίνεις ἀργὰ σὰ βιβλική χελώνα
καθὼς σηκώνεις πάνω σου τὴ μοίρα τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς,
πιὸ λυπημένη ἀπ' τὸ μαγγανοπήγαδο καὶ τὸ σαλιγκάρι,
μὲ ρόδες σκοτεινές, δίχως ἀχτίνες,
—φέττες γρηᾶς βαλανιδιᾶς πελεκημένες ἀπ' τὸν πρόγονο—
κυλᾶς πάνω στὸν κάμπο ποὺ δὲν ἔχει δρόμους
μὰ εἶναι ὁ ἴδιος δρόμος τοξωτὸς μ' ἀνατολὴ καὶ δύση
καὶ τὸ θεό ἀνάμεσα, μεγάλο,
γιὰ νὰ σκεπάζει τὰ χωράφια μας.

Τὸ θεριστὴ τὸ μῆνα
σηκώνεις ἕνα ξανθὸ βουνὸ ἀπὸ ἄχερο
γλιστρώντας σὲ μιὰ γιαλιστερὴ πελώρια ψάθα
ψαλλιδισμένη ἀπ' τὶς φεγγαροπρόσωπες θερίστρες ἀδερφές μου,
καὶ πᾶς μονάχη κάτω ἀπ' τὸ λιοπύρι,
γιατὶ ὁ ἀφέντης σου πληγώθηκε ἀπ' τὸ κάμμα
καὶ μέσ' τὸ θησαυρό του βουλιαγμένος
πιὸ κίτρινος ἀπ' τἄχερο. πιὸ γυμνὸς ἀπ' τὴν πέτρα,
νειρεύεται μπορεῖ μιὰ πετροπέρδικα
νὰ λούζεται σὲ μιὰ βουνίσια ἀνάβρα.

Τὰ μονοκόμματα χοντρὰ πλευρά σου
δεμένα μὲ πρωτόγονους ἁρμοὺς
φυλάξαν τοῦ 'Αβραάμ τὸ μεσημεριάτικο ὕπνο
καὶ τῆς Ρεββέκας τὸ καρδιοχτύπι
μετρημένο μὲ τὰ κουδούνια τῶν καμηλιῶν
στὴ φλογερὴ ἔρημο δίχως πηγάδι

Τὰ κραταιὰ τὰ βώδια σου κρατᾶν ἀπ' τὰ κοπάδια τῶν 'Αχαιῶν
κι' εἶναι σὰ δυὸ μνημεῖα καλωσύνης
ἤρεμα ὅπως τὸ σούρουπο τῆς πεδιάδας.
Στὸ βάλτο τῶν ματιῶν τους
βαφτίζεται ἡ ψυχή μας καὶ τὸ νούφαρο
παχὺς κρουνὸς εἶναι ἡ φωνή τους
ὀκνα σὰ ρέει στὴν κοιλάδα,
ὅπου κοιμᾶται ἀνάσκελα ἡ Εἰρήνη
μὲ τὰ μαλλιὰ της χυμένα στὰ χόρτα
καὶ τἄσπρα της φρέσκα φορέματα.

Κόκκινη λουρίδα τοὺς φορᾶμε
στὸ ρωμαλέο κι' ἄκακο λαιμό τους
ποὺ θυμίζει τὴν κλωστὴ τῆς μοίρας τους
καὶ χάντρες βάναυσες στὰ στριφτὰ κέρατά τους
ποὺ οἱ πεταλοῦδες δὲ φοβοῦνται,
κι' ὅπου ὁ ἄγγελος τῆς Παλιᾶς Διαθήκης
κρεμάει τὸν κεφαλόδεσμό του κάθε βράδι
πρὶν κοιμηθεῖ στὰ μοῦσκλα τῆς ἐφτάστομης βρύσης.

Πρωτόπλαστο συγνεφιασμένο ἁμάξι
τὶς μικρὲς μέρες μὲ τὶς μεγάλες βροχὲς
ποὺ ὧρες δὲν ἔχει κι' ὅρια ὁ ἀπελπισμένος κάμπος
τυφλὰ δεμένος σὰ μιὰ κίτρινη θάλασσα
μὲ τῆς βροχῆς τὰ βροντερὰ γιοφύρια,
χωσμένο ὡς τὰ ροζιάρικά σου γόνατα
σ' ἕνα χινόπωρο πικρὸ σὰν τὴ ζωή σου,
βογγώντας νὰ νικήσεις πολεμᾶς
τὴ δυναστεία τῆς βαθειᾶς λάσπης.

Πάντα νικάει ὁ ἀγώνας τῶν βωδιῶν σου
μὲ τὸν ἀχνὸ ποὺ βγαίνει ἀπ' τὰ ρουθούνια τους
τότε ποὺ τὰ κατόχρονα τρίζουνε κόκκαλά σου
μὲ μιὰ τρυφερωσύνη
σχεδὸν σὰν τ' ἀναφυλλητὰ παιδιοῦ
ποὔχει ἀπὸ ὧρα κλάψει,
καὶ πᾶς ἀργὰ κουτσαίνοντας
καὶ πληγωμένη ἀπὸ τὸ βουρκονέρι
ἐκεῖ ποὺ σ' ὁδηγάει κάθε μέρα
ὁ ἀγαθὸς Ἡσαῦ μὲ τὰ πελώρια χέρια.

Ἔτσι πολλοὺς αἰῶνες
τὸ ριζικό του γράφεις μὲ τὶς ρόδες σου
στὴ λάσπη, στὸ χιονι καὶ στὸ γρασίδι,
πάντα γελασμένος δίχως νὰ τὸ ξέρει
κι' ἀγαπημένος μόνο ἀπὸ τὰ βώδια του
ποὺ σκιάζονται χοὺς ἴσκιους.

Ὡς ποὺ μιὰ μέρα λιόχαρη
στολισμένη σὰν ἄρμα λυδικὸ
μὲ φλουρόστηθες κοπέλλες καὶ ντέφια
πηγαίνεις κατὰ κεῖ ποὺ πυκνώνουν τὰ περιστέρια
καὶ πέφτουν ντουφεκιὲς γαλάζιας χαρᾶς,
γιὰ ν' ἀδειάσει φλασκιὰ κρασί ὁ παπποῦς
ποὺ κρατάει τὰ γκέμια σου μὲ παιδικὰ χέρια
καὶ νὰ φτερώσει ὁ νοῦς τῶν ἀγοριῶν
μὲ τἄσπρο πουκάμισο καὶ τὶς ραβδωτὲς κάλτσες
στὸ τόξο ἀρχαίου χοροῦ
ποὺ καταρράχτες οἱ πτυχὲς στοὺς στρογγυλοὺς γοφοὺς
καὶ χοντρὰ ρόδια μέσ' τοὺς κόρφους—
ὦ θεσσαλὲς γυναῖκες καραγκοῦνες!—
κρατιοῦνται καὶ δὲ σπάζουνε ἀπ' ἀσημένιες πόρπες

Ἐσὺ δδηγᾶς τὶς φιλενάδες στὸ ποτάμι
ποὺ τραγουδᾶν σὰ νὰ μοιρολογᾶνε
γιὰ νὰ λουστεῖ ἡ ἀγριόμματη κοπέλλα
ποὺ τὴν ἔταξαν δίχως νὰ τὴ ρωτήσουν
καὶ νὰ πλυθεῖ τὸ κεντημένο βιὸς
ποὔταν κρυμμένο μὲ τὸ μόσκο,
καὶ ν' ἀπλωθεῖ ἡ δόξα του πάνω στὰ χόρτα,
τὶ τὰ προικιὰ τὴν κυριακὴ θὰ φορτωθεῖς
βαμμένα μὲ ξοῦλο σκυθικὸ καὶ καρυδόφυλλα
κι' ἔτσι λαμπρὴ ὅσο ποτέ.
γεμάτη ἀσημοκούδουνα καὶ κλαδωτὲς κουβέρτες
σὰν ἀργαλιὸς ὁμήρικὸς θὰ τραβήξεις
γιὰ τὸ χωριὸ ποὺ κρύβουνε τὰ σύγνεφα.
ἐνῶ μιὰ κόρη ποὺ δὲ γέλασε ποτέ της
θὰ κλαίει μ' ἀναφυλλητὰ γιατὶ τηνε παντρεύουν.

"Αχ, νἄταν μιὰ φορὰ ἀπ' τὶς χίλιες σου
καθὼς θὰ κουβαλοῦσες ἕναν πύργο στάχια
στὸ φεγγαρόπετρο τ' ἀλῶνι τοῦ μεσημεριοῦ,
ἀπὸ μιὰν ὀργισμένη κονταριὰ τοῦ θεσσαλοῦ ἥλιου
σύγκορμη νἄπερνε φωτιὰ ἡ ὑπομονή σου!
Νἄλιωνε μέσ' τὶς φλόγες σου ὁ καμπίσος πόνος
ἀπ' τὰ πλευρά σου οἱ ἁρμοὶ νὰ λύνανε μὲ κρότο
καὶ τῆς σκλαβιᾶς σου τὰ καρφιὰ νὰ πήδαγαν τ' ἀψήλου!

Κι' ἐκεῖ ποὺ μὲ τὸν ἄνεμο θὰ πάλευε ὁ καπνός σου
κι' ἡ στάχτη σου θὰ ράντιζε τὸν κόσμο,
φτερὰ ἀητοῦ νὰ κόλλαγαν στὶς ρόδες σου
τοῦ ρήγα αἰθέρα ἁμάξι νὰ γινόσουν
καὶ, σὰ ν' ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ κόκκινα λάβαρα
ν' ἀγρίευαν οἱ ταῦροι σου νὰ χύνονταν στὸν κάμπο.

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΠΑ

ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ

τον ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΠΑ

Κατ' άρχὴ κάθε προσπάθεια στὴν περιοχὴ τῆς Τέχνης, ἀποτελεῖ ἕνα ξεκίνημα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Γιατὶ διαφορετικά, ἡ Τέχνη ἐκείνη ποὺ δὲν ἀποκαλύπτει νέους μύθους, ποὺ δὲν προωθεῖ πρὸς τὴν ἀλήθεια ποὺ καρτερεῖ ἀστὸν προορισμὸ καὶ τὸ ἀκοπὸ κάθε μεγάλης πορείας, ἡ Τέχνη αὐτὴ δὲν ἐκπληρώνει τὸν προορισμὸ τοῦ θαρύτατου ὀνματός της καὶ σκεπάζει συμβιβασμοὺς κι' ἀδυναμίες διαφορετικῶν ἀφορμῶν.

Ὅμως κἰ ἡ ἀληθινὴ Τέχνη ποὺ ζητάει ν' ἀποκαλύψει τὴν ἀλήθεια τῆς ἐποχῆς κι' ἴσως καὶ τοῦ μέλλοντος, τὴν ἀλήθεια τῶν ἀτομικῶν κι' ὁμαδικῶν συγκινήσεων, τὴν ἀλήθεια τῆς δημιουργικῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἀνθρώπινου θρήνου, δὲν μπορεῖ πάντα νἄναι σίγουρη γιὰ τὸ ξε κίνημά της. Οἱ ὅροι τῆς ζωῆς μας, οἱ περιστάσεις, οἱ ἀτομικὲς καὶ κοινωνικές μας ἀδυναμίες, ἡ δύναμη τῶν ξένων ἐπιβολῶν, ἡ ἀμφιταλάντευση τῶν προσπαθειῶν μας μέσα σὲ παράματα ἀνώριμα καὶ ἀπατηλά, μέσα σὲ συμβάντα δεύτερης οὐσιαστικῆς ὑφῆς, μέσα σὲ πλάνες, σὲ ἀνάγκες, σὲ ἡμέρες ποινῆρες καὶ δισταχτικές, ὅλα αὐτὰ μαζὶ καὶ κάποτε τὸ καθένα χωρισμένα, φέρνουν μιὰ ἀτμόσφαιρα τόσο διαποτισμένη ἀπ' τὰ δηλητηριασμένα φοβερὰ ὀλικά τους, ποὺ ἠπιροσπάθειαι τῆς Τέχνης θουτάει ὁλάκερα τὸ ἄθιχτο καὶ παρθενικὰ ὄνειρό της, στὴν πιὸ ὀλικὴ κατωτερότητα, στὴν πιὸ παράλογη ψευδαίσθηση. Σήμερα περνᾶμε σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχή. Τὸ δρᾶμα ποὺ ἀνοιξε ὁ καινούργιος παγκόσμιος πόλεμος μὲ τὶς ὑπερανθρώπες προετοιμασίες του καὶ τὰ σαλλήληπτα μελλοντικά του γεγονότα, καθὼς ἀρχίζει νὰ κομπιάλνει τὴ διαλυτική του πορεία, παίρνει τὸ σχῆμα τῆς ἀπαρχῆς μιᾶς μεγάλης ἀνασυνθετικῆς εἰκόνας, μὲ τὴν ὁποία ἀνοίγει τοὺς πελώριους πυλῶνες της μιὰ καινούργια ἐποχή. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ ἀπὸ τώρα ἐποχὴ τῶν ἀνθρώπων. Κι' ἀκόμα πιὸ μακριανά, ἐποχὴ τῆς ἀλήθειας.

Ἡ Τέχνη λοιπὸν ποὺ πραιβάσει γιαυτὴ τὴν ἀλήθεια, δὲν μπορεῖ παρα νὰ κραδαίνεται σύγκαρμη ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο καὶ νάναι ὂς τὴν ψυχή της ἰσκεπασμένη βαθειὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιά της. Περιτυλιγμένη ἀπὸ λιπαψυχιᾶς καὶ μαιραμένους ἴσκιους, - σκεπασμένη μὲ τὰ ἀδύναμα ρωμαντικὰ πρισχέδια μιᾶς μακαριότητας, ψεύτισε τὸ θάρος της κι' ἀσκήμισε τὴν ψυχή της. Τὰ λιμπρὰ σύνολα, οἱ ὁμαδικοὶ ἀνθρώπινοι πυρετοί, οἱ ἀγῶνες τῶν λαῶν εἴχαν ἀντικατασταθεῖ μὲ τὰ φωνήεντα καὶ τοὺς φθόγγους, τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὶς ἀδύναμες ἐξομολογήσεις. Ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ γυρίσει ἡ Τέχνη στὴν πηγή της. Ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ξαναχυλήσει στὰ πλουσιοπάροχα κοιτάσματα τῶν συναισθηματικῶν παγτωλῶν, μέσα ἀπ' τοὺς ὁποίους ἀχνίζουν θουητὰ καὶ κύματα ἀνθρώπινων κραυγῶν.

Ὅλοι πλανηθήκαμε ἀπὸ ποιητικὲς καὶ γοητευτικὲς περιπέτειες. Ὅλοι μαγευτήκαμε ἀπ' τὴν ἀορίστία τῆς φυγῆς καὶ τὴν ἀφαίρεση τῶν σιωπηλῶν ἐκστάσεων. Ἦρθαν τὰ θαρειὰ πλήγματα τῆς πραγματικότητας νὰ μᾶς ξυπνήσουν ἀπὸ τὴν ὑπνοβασία τῆς παρακμῆς. Ἔφτασαν οἱ θόρυβοι ἀπ' τοὺς μακρυνοὺς δρόμους νὰ μᾶς σηκώσουν ἀπὸ τὰ χαμηλὰ πετάγματα, στὰ πανύψηλα περπατήματα. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ἔχουμε ἀνοίξει πιὰ τὰ μάτια μας σὲ μιὰ καινούργια ἀλήθεια. Γιὰ τὴν ἀλήθεια τοὐτη ἐκεινᾶμε πιὰ μὲ ἀληθινὴ ἀγαλλίαση. Ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ἔθρεψαν ἐπνίκουν πιὰ στὴ θλιβερὴ ἀνάμνηση. Ἐκεῖνα ποὺ ἔρχονται ἀποτελοῦν τὸ θαυμάσιο δρόσημο τῆς πιὸ λαμπρῆς προσδοκίας. Τὸ ξεκίνημα μας τὴν ἐποχὴ τοὐτη, εἶναι ξεκίνημα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Δὲν εἶναι ταξίδι, δὲν εἶναι περιπέτεια, δὲν εἶνε σκοπός. Εἶναι μιὰ πελὼρια προϋπόθεση γιὰ τὴ μελλοντικὴ ζωή μας, πάνω στὴν ὁποία θὰ στηρίξουμε τὸ πιὸ ἀθάστοχτο θάρος τῆς κάθαρσης καὶ τῆς ἀνανέωσής μας.

Ἀπ' τὴν Τέχνη μας, ἀπὸ τὴν πνευματικότητά μας, ἀπ' τὴ ζωή μας γενικά, ἔλειψε ἡ ἀλήθεια. Προπετάσματα ἀπὸ σκοτεινὴ πρόληψη, ὑποκριτικὲς ἐπιφυλάξεις, δισταγμοί, συνθῆκες κοινωνικῆς ἀνοχῆς, μικρότητες καὶ συμβιβασμοί, ἀδιάκριτες διακριτικότητες, κρυφοὶ ὑπολογισμοί, δειλία, μικροψυχία καὶ ἄλλες ψυχικο — πνευματικὲς κατωτερότητες κάλυψαν σχεδὸν πάντα τὴν Τέχνη καὶ τὴ ζωή μας. Δὲ σημαίνει πὼς ἡ πρόθεση δὲν ἤταν πάντα ὁ πρῶτος σκοπός. Δὲ σημαίνει πὼς τὸ κεφαλαῖο γράμμα τῆς ἀρχῆς ζητοῦσε νὰ στρέψει τὴν πορεία γιὰ ἕνα τίμιο ὄνομα. Ἡ θάση τῆς ἀποστολῆς μας, δὲν κατεπηλιμιριζόταανε ποτὲ ἀπὸ τὸ θαυμάσιο ποταμὸ τῆς ἀλήθειας, ποὺ ποτίζει ὅλα τὰ χερσοτόπια μὲ τὴν ὑγεία καὶ μὲ τὸ ἐλπιδοφόρο δραμα. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ζήσαμε τόσους καιροὺς μέσα στὴν ἀσφυξία μιᾶς τυπικῆς καὶ περιορισμένης πνευματικῆς ζωῆς. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια γνωρίσαμε μιὰ τέχνη ἀποστεωμένη καὶ λυμφατική, ἀπ' τὴν ὁποία εἶχε στραγγίξει κι' ὁ τελευταῖος κόμπος τοῦ ἀνθρώπινου χυμοῦ. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ζήσαμε μέσα σὲ μιοσσκόταδα, δίχως γειναῖα λόγια, ἀντρικὰ αἰσθήματα καὶ μεγαλειώδεις ἀνθρώπινες συγκινήσεις. Χωρὶς τὴν ἀλήθεια μέσα μας καὶ γύρω μας, δὲν εἴδαμε τὸν τόπο μας μέσα στὸν ὀργανισμὸ καὶ στὴν ψυχή του, δὲ γνωρίσαμε τὸ διπλανό μας συνάνθρωπο, δὲν ἀκούσαμε τὴν καρδιὰ μας νὰ συνεχίζει τὴ ρυθμικὴ ἀναμέτρηση τῆς χυμώδικης ζωῆς μας καὶ δὲν ἀντικρύσαμε ποτὲ σθλη τὴν θρυλλικὴ ἐπικότητά της, μιὰ ζωὴ γιομάτη ἀπὸ φωνὲς καὶ αἷμα ἀνθρώπων. Χωρὶς τὴν ἀλήθεια γίναμε ψυχικὰ φτωχοί. χάσαμε τὰ πιὸ ζωντανὰ αἰσθήματά μας, κρατήσαμε στὰ χέρια μας τοὺς σκελετοὺς ποὺ ἀπόμειναν ἀπ' τὰ μεγάλα σώματα τῶν γεγονότων, κι' ἀκούσαμε λόγους καὶ ρυθμοὺς ἄρρωστους κι' ἐξωζωϊκοὺς, σὰ νὰ μᾶς ἐρχόταανε ἀπὸ μεταφυσικὰ καὶ ὑπερχθόνια σουραύλια. Χωρὶς τὴν ἀλήθεια ξεχάσαμε τὴν ἀνθρώπινη φωνή, τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Σκοτεινά, πεηχτὰ πέπλα σκέπασαν τὰ χέρια μας, τὰ πρόσωπά μας, τὴν καρδιά μας. Γιατὶ δὲν μᾶς μίλησε μὲ τὴ ζεστὴ καὶ πειστικὴ φωνή της ἡ Τέχνη. Γιαυτὸ δὲ θρήκαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ποὺ πλανήθηκαν ἄσκοπα καὶ περιπτὰ στὰ πιὸ ἄκαρπα λειβάδια. Γιαυτὸ δὲ γνωρίζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μας καὶ δὲ στάθηκε δυνατὸ νὰ σφυρίζει ἡ Τέχνη τὴ φωνή της πάνω ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους σὰν μιὰ διαταγή, ποὺ θὰ μᾶς ἔφερνε τὸ πιὸ ἀληθινὸ μήνυμα τοῦ προορισμοῦ μας.

Τώρα πιὰ ξεκινᾶμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Πρέπει μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ κάθε θυσία νὰ πᾶμε σαυτή. Δὲν ἐπιτρέπει ἄλλες ἀναπνοὲς ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς μας. Σ" ὅλους τοὺς τομεὶς, σ' ὅλους τοὺς χῶρους, σὰν τὰ σημεῖα τῆς ζωῆς μας, εἶναι καιρὸς νὰ ὁρμήσει τὸ καθαρτήριο τῆς πνοῆς της. Κινδυνεύουμε ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ ἀέρα της. Περωμένουμε τὴν εὐεργεσία της νὰ δροσίσει τὴν ψυχή μας. Μὰ δὲ θαρθεῖ ποτὲ ἂν δὲν ἀνοίξουμε τὰ χέρια μας γιὰ νὰ τὴν ψαύσουμε, τὰ βήματά μας γιὰ νὰ συναντηθοῦμε. Ἡ ἀλήθεια ἔχει μιὰ πολὺ μεγάλη περιωτὴ κι' ἕνιαν πολὺ ἀκατάδεχτο τόνο. Δὲν ἔρχεται ποτὲ ἂν δὲν τὴν ζητήσουν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ θρόνος της ἔχει περίφημες ἀνάσεις. Δὲ θὰ θελήσει ποτέ της νὰ κατεθεῖ στὴν ταπειλὴ μας συναγωγὴ ἂν δὲν τὴ ζητήσουμε, ἂν δὲν ἀγωνιστοῦμε νὰ τὴ φέρουμε στὰ χέρια καὶ στὴν ψυχή μας. Ἡ ζωὴ ἀκέργια κραδαίνεται ἀπ' τὸν παλμὸ τῆς ὕπαρξής της. Γιαυτὴ γίνονται οἱ πιὸ θανάσιμες συγκρούσεις. Ἄλλοι γιὰ νὰ τὴν ἀποφύγουν καὶ νὰ τὴν κρατήσουν ἐκεῖ ἀπόμερα πάντα μακριὰ ἀπ' τὸ πανηγύρι τῶν ἀνθρώπων, Ἄλλοι πάλι γιὰ νὰ πλησιάζουν στὴν ὑπέροχη αὐτοκρατορία της, νὰ τὴν πάρουνε ἀπ' τὸ στιβαρὸ καὶ λαμπρὸ χέρι της καὶ νὰ τὴ στήσουν ὁλόσωμη κι' ἐκτυφλωτικὴ ἀνάμεσα στὴ ζωή μας. Μὲ τοὺς δεύτερους εἴμαστε ὅλοι οἱ πιστοί, οἱ τίμιοι κι' ἀληθινοὶ ἄνθρωποι. Κι' ὅσοι ἀκόμα δὲν ἤρθαμε ἐδῶ κοντά, ἀπὸ πλάνες, ἀπὸ παραξηγήσεις, ἀπὸ ὁποιουσδήποτε δισταγμοὺς, καιρὸς εἶνε πιὰ νὰ πᾶμε. Ἡ ἀλήθεια κατάντησε πιὰ σὰν τὸν ἀέρα τῆς ἀναπνοῆς μας ἀναγκαία. Ἡ πνευματική μας ζωή, ζητάει τὸ στοιχεῖο ποὺ τῆς λείπει. Ζητάει τὴν ἀλήθεια γιὰ νὰ χρυσώσει τὰ κάλπικα μέταλλα καὶ νἀναδημιουργήσει τὰ χαμηλὰ περιστοτικά, πρόσωπα, πράγματα, πνευματικὲς ἱσορίες, ποὺ σκεπάζονται ἀπὸ θαρὺ παραπέτασμα. Δὲ γνωρίζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κι' ἀπὸ μικρὴ ἀπόσταση. Ὁ κόσμος Ἔχει ψεύτικες πληροφορίες γιὰ πρόσωπα καὶ γιὰ πράματα. Δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ μένουμε σαυτὸ τὸ μυσσακόταδο, σαυτὴ τὴν ὁμίχλη, μέσ' στὴν ὁποία διαπραττιοῦνται παρανοήσεις, πνευματικὲς ἀπάτες, ἀπρόσκληπτοι θρίαμβοι, ὁλέθριες καταδίκες. Ξεκινᾶμε γιὰ τὴν ἀλήθεια πιά! Λίγοι, ἐλάχιστοι, ποιητὲς θὰ μείνουν ἀνάμεσά μας, ὅταν καθαρίσουμε τὰ φτυασίδια καὶ τὰ δάνεια λόγια τῶν ἐπιδέξιων ἐπιδράσεων ἀπ' τὰ ἐργάκια τους. Λίγοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι θὰ ξεκαθαρίσουν, σὰν ἀγάλουμε τὰπλυτὰ τους στὴν κοινὴ ἀγορά. Ἂς μείνουν. Ἂς μὴ μείνει κανένας. Θάρθουν γρήγορα ἄλλοι. Θάρθουν οἱ ἀληθινοί. Θάρθουν ἐκεῖνοι ποὺ παίρνουν τροφὴ καὶ θωμάρια ἀπ' τὶς καρδιὲς τῶν συναν θρώπων κι' ἔχουν τίμια μέτωπα, ἀντρίκιες καρδιές, ἄξιες νἀναπνέουν δυνατὰ, θαθειὰ τὸν πλούσιο καὶ βαθὺν ἀγέρα. Οἱ συνωμοσίες τῆς σιωπῆς, τῶν πνευματικῶν ἀποκλεισμῶν καὶ τῆς οἰκογενειακῆς ἀναγνώρισης τῶν φίλων καὶ οἰκείων, σαρώθηκαν ἀπ' τὸ θορρηὰ τῆς μεγάλης αὔρας ποὺ πνέει ἀπὸ μακρυνοὺς κι' δρυπτικούς. ὄγκους. Ξεκινᾶμε γιὰ τὴν ἀλήθεια μὲ τὴ βοήθεια τῆς μεγάλης ἐποχῆς μας, τοῦ μέλλοντος ποὺ ἀνοίγει καὶ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔζησαν γιαυτὴ τὴν ἀποστολή. Ὅταν κάποτε φτάσουμε ἐκεῖ, θὰ μετρηθοῦμε πόσοι θάμαστε, καὶ θὰ ζυγιάσουμε τὸ θάρος τῶν ὅσων πρόσφερε ὁ καθένας μας. Ἐμπρὸς λοιπὸν γιὰ γρήγορο κι' ἀσυο τέρμα. Ἐμπρὸς γιὰ τὸ πλουσιότερο θάρος τῶν ἀποσκευῶν τῆς ἀποστολῆς, ποὺ ὁ καθένας μας παίρνει γιὰ νὰ ἐχτελέσει....

ΝΙΚΟΣ Δ. ΠΑΠΠΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΣΕΧΗ ΜΑΣ ΦΥΛΛΑ ΑΡΧΙΖΕΙ:

Η ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ

Α'. Γενικὸ Θέμα:

— Ποιὰ πνευματικὰ προβλήματα, εἶναι πιθανὸ νὰ γεννηθοῦν ἀπ' τὸ σημερινὸ πόλεμο.

Β'. Εἰδικώτερα Θέματα:

— Ἡ τέχνη εἰδικά, θὰ σημειώσει καμμιὰν οὐσιαστικὴ ἢ αἰσθητικὴ ἀλλαγή;

— Ἡ καινούργια τέχνη θὰ πλησιάσει περισσότερο πρὸς τὴν παράδοση, θὰ μείνει στὸ ἴδιο σημεῖο μὲ τὴ σημερινή, ἢ θὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀκόμα περσότερο:

— Ποιὸ στοιχεῖο, εἶναι πιθανὸ νὰ κυριαρχήσει χαρακτηριστικώτερα στὴν τέχνη;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΤΡΟΥ Κ. ΡΑΝΟΥ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5ε

Κυκλοφορεῖ αὐτὴ τὴ βδομάδα

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΓ'Χ

ΙΩΣΗΦ ΦΟΥΣΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ

ΕΜΙΛ ΛΟΥΝΤΒΙΧ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ ΡΟΥΖΒΕΛΤ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τὰ περισσότερα Ἑλληνικὰ βιβλία ποὺ κυκλοφοροῦν σήμερα ἔχουν τὴ «φίρμα» ἐκδόσεις Γκοβόστη, ἐλάχιστα ὅμως φέρουν τὴν ὑπογραφὴ Γκοβόστης, ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι τὸ «ΑΥΤΟΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΣ» τοῦ Γιάννη Μπεράτη (2η ἔκδοση).

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟ

ΝΙΚΟΥ Δ. ΠΑΠΠΑ: "ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΩΝ ΑΘΩΩΝ,,

ΘΕΜΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ: "ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ,,

Στὴν ἱστορία τῆς ποίησης τῶν τελευταίων χρόνων, σ' αὐτὴν τὴν ἀλλεπάλληλη καὶ ἔκρηκτική διαδοχὴ τῶν ἀνανεωτικῶν κηρυγμάτων καὶ κινημάτων ἀντικατοπίστηκε τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας.

Τὸ ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐκδηλωθήκανε μέσα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ποὺ πλαισιόνεται ἀπὸ τοὺς δυὸ πολέμους ἔχει χαρακτηριστικό, γιατὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ διάστημα διαδραματίστηκε καὶ διαδραματίζεται ἀκόμα ἡ φοβερὴ πάλη ἀνάμεσα στὶς ἐπώδυνα προσελαύνουσες δυνάμεις τῆς ἱστορίας καὶ στὴν φοβερὴ ἀντίσταση τῶν ἀντιστοιχῶν στοιχείων.

Τὸ τραγικὸ δίπως κορύφωμα αὐτῆς τῆς διαμάχης ἀπεικονίστηκε μὲ τὸν πιὸ ἀνάγλυφο τρόπο στὴν περιοχὴ τῆς ποίησης. Τὰ προβλήματα ποὺ ἔθεσε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ὄχι μόνο δὲν λύθηκαν γιὰ τὸν χῶρο τῆς Παλαιᾶς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἀντίθετα δρόνθηκαν ἀπὸ τὸ μεταπολεμικὸ οἰκονομικοπολιτικὸ ἀδιέξοδο. Ἀντὶ ὕστερα ἀπ' τὶς ἀπροσμέτρητες θυσίες τῆς πρώτης ἐκείνης παγκόσμιας σύρραξης νὰ φτάσουμε σὲ ἀνθρωπινότερη ἀντιμετώπιση καὶ ρύθμιση τῶν ἐκκρεμοτήτων καὶ τῆς ζωῆς, ἀφεθήκαμε νὰ κυριαρχηθοῦμε ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσία καὶ τὴν τυραννία, ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα καὶ τὸν παραλογισμό. Καὶ ἔτσι ἐφτάσαμε στὸν σημερινὸ πόλεμο, μοιραία συνέπεια τοῦ πρώτου καὶ τοῦ μεσοπόλεμου.

Καὶ τὰ προβλήματα ποὺ δὲν λύθηκαν εἶναι καὶ οὐσιαστικὰ καὶ τυπικὰ εἶναι ζητήματα περιεχόμενου καὶ ἐκφρασης ἢ μορφῆς. Γιὰ τὴν ποίηση σὰν ἰδιαίτερο τομέα αἰσθητικῆς πραγμάτωσης τὸ ζήτημα τῆς μορφῆς ἔχοντας καὶ αὐτὸ τὴν αὐτόνομη οὐσιαστικὴ του ὑπόσταση ἀπόχτησε ἐντελῶς ἐξαιρετικὴ σημασία καὶ ἀπὸ τὴ λύση του ἐξαρτῶνται ὄχι μονάχα ἡ ἀνανέωση τοῦ ποιητικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ σχεδὸν ἡ ὑπαρξή του.

Ἡ σταθερότητα τῆς μορφῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν σταθερότητα τοῦ πρώτου ὑλικοῦ, τοῦ ὑλικοῦ τῆς βάσης ποὺ ἐκφράζει. Ἡ αἰσθητικὴ πράξη παρ' ὅλη τὴν καθεαυτὴ της ἀξία ποιὲ δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴ συνάρτησή της μὲ τὸν ἱστορικὸ χῶρο ὅπου πραγματοποιεῖται καὶ τοῦτο διαπιστώνεται μὲ τὶς κατευθύνσεις καὶ τὴν ἐξέλιξη ποὺ ἀκολούθησε ἡ σύγχρονη ποίηση.

Ὅσο ἡ ποίηση αὐτὴ δὲν εἶχε ἀποχτήσει τὴν πλήρη συνείδηση τῶν οὐσιαστικῶν προσανατολισμῶν της, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ὅσο ἐξακολουθοῦσε νὰ θεωρεῖ παθητικὰ καὶ ἁπλᾶ νὰ μετουσιώνει ποιητικὰ τὸν κόσμο ποὺ τὴν τριγύριζε δίχως καμμιὰ ἐσώτερη σύγκρουση μ' αὐτόν, ἦταν μιὰ ποίηση, χαώδης, μὴ ἰσόρροπη, ἄλογη. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς πρώτης σύγκρουσης. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ τοῦ καθορισμοῦ τῆς θέσης καὶ τῆς κατανόησης τῆς ἀποστολῆς της ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ποιητὴς κατάλαβε πὼς καὶ αὐτὸς ὅμοια εἶναι ἕνας ἀγωνιστής, ποὺ ἀγωνιζόμενος γιὰ τὴν τέχνη του, ἀγωνίζεται γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὰ πεπρωμένα τοῦ ποιητικοῦ λόγου διαγράφτηκαν καθαρώτερα καὶ οἱ ποιητικὲς πραγματώσεις ἀπόχτησαν ὅλη τὴ θέρμη καὶ τὴν ἱερότητα τῆς ἀληθινῆς ποίησης.

Τὸ πὼς ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτὴ προέχει ἡ ρωμαλέα, ἡ εἰλικρινὴ καὶ ἀνθρώπινη ἀνανέωση τοῦ ποιητικοῦ λόγου ἀποδείχτηκε ἀπὸ τὸ τί ἔγινε στὴ Ρωσσία μὲ ἐκπρόσωπο τὸν Μαγιακόβσκυ καὶ ἀπὸ τὸ τί ἐπιτελέσηκε πρόσφατα στὴ Γαλλία, ὅπου ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ συρρεαλισμοῦ, ἀφοῦ ἀπόβαλλαν ὅ,τι τὸ ἀρνητικό, τὸ ἀντιποιητικό καὶ τὸ ἀντιανθρώπινο, ξεπήδησαν οἱ φλογεροὶ κήρυκες τῆς λευτεριᾶς τοῦ γαλλικοῦ Λαοῦ οἱ δοκιμασμένοι μαχητὲς τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν πολυάγῶνων, καὶ οἱ οὐσιαστικοὶ ἀνανεωτὲς τοῦ ποιητικοῦ λόγου.

Τὸ ἄπαντο λοιπὸν γιὰ τὶς τελικὲς ἀποχρυσταλλώσεις τῶν ποιητικῶν ρευμάτων καὶ κινημάτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ συνείδηση τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ ἀπὸ τὴ συνειδητὴ κατανόηση τῆς ἀποστολῆς τοῦ ποιητικοῦ λόγου καὶ ἀκόμα περισσότερου τοῦ ἐσώτερου νοήματος τῆς ποιητικῆς καὶ κάθε πνευματικῆς δημιουργίας.

Οἱ δυὸ πόλεμοι στὸ ὑπόβαθρό τους ἔχουν θέσει τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὴν ἔκβασι τοῦ σημερινοῦ πολέμου κοὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴ νίκη τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, ἐξαρτιέται ὄχι μονάχα ἡ ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ του ἀλλὰ καὶ ἡ βιολογική του ὑπόσταση. Κατὰ συνέπεια τὸ χρέος τῶν ποιητῶν καθώς καὶ κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὄχι μονάχα νὰ μὴν ἀδιαφορήσει ἀλλὰ καὶ πρακτικὰ καὶ ἔνεργὰ νὰ συμμετάσχει νὰ συμμετάσχει πνευματικά, μὲ τὴ ζωντάνια τὴ θέρμη καὶ τὴν ἀνθρωπιὰ τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου.

Στὸν τόπο μας ὅλες αὐτὲς οἱ ζυμώσεις παρουσίασαν περίεργες ἀντανακλάσεις. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς λεγόμενης καὶ θεωρούμενης προοδευτικῆς ποίησης σημειώθηκαν οἱ μεγαλύτερες παραιοήσεις, ἀπόδειξης ὅτι τὰ τελευταῖα δημιουργήματα τῶν «ἐπαναστατῶν» ποιητῶν μας εἶναι ἀφόρητη λογοκοπία καὶ ξηρότης ποιητική. Τὸ δράμα τῆς ἐποχῆς μας καὶ τὸ κορύφωμα τῆς ἀγωνίας τοῦ ἀνθρώπου ἔξαιτίας σ' αὐτοὺς ἡ ὡραιολογίες ἢ σὲ ἠσυχαστικὲς ὀμφαλοσκοπήσεις. Καὶ ὅμως ἡ πρώτη τομή, ὁ πρῶτος ὁριακὸς φραγμὸς στὴν ποίησή μας ἐπιτελέσηκε. Τὸ πρῶτο πραγματικὰ ἀνθρώπινο ποιητικὸ μήνυμα ἀκούστηκε καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ποίηση τοῦ Νίκου Δ. Παππᾶ.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν φοβερὸ Ἀρμαγεδώνα, μέσα σ' αὐτὴν τὴν κόλαση τῶν παθῶν καὶ τῆς φρίκης, ἀπὸ τὰ βαθειὰ ποτάμια τοῦ ἀνθρώπινου αἵματος, τοῦ «αἵ

Ο ΓΑΛΗΝΙΟΣ ΝΤΟΝ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν 6 σελ.)

Μαλάσκα διαόλου κουφή, ποῦ τραβᾶς; Ἐγὼ πηγαίνω μὲ τὸ διχτι στὰ ποτάμι! Γρηγόρη, Γκρίσσα. Ἐσὺ Ἀξίνια πάρε τὴν ἄκρια τοῦ διχτιοῦ τῆς ἀχτῆς καὶ σὺ ἔμπα στὸ νερό!».

Ὀβρλιάσματα καὶ βαρυγόμες ἀντήχησαν σόλη τὴν ὄχτη. Ὁ ἀέρας κοφρελιάζει τὴ βροχὴ καὶ τὴ χτυποβολάει παντοῦ.

Ψηλαφώντας μὲ τὰ πόδια τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ, ὁ Γρηγόρης βυθίζεται ἴσα-με τὴ ζώνη στὸ νερό. Ἕνα κρύο ρίγος ἀνεβαίνει στὸ στῆθος του καὶ τοῦ σφίγγει τὴν καρδιὰ σὰ χαλκᾶς. Τὸ κῦμα μπατσίζει τὰ μούτρα του σὰν καμτσίκι καὶ τὰ κλειστὰ μάτια του. Τὸ δίχτι φουσκώνει σὰ μπαλόνι καὶ βαραίνει. Ὰ πόδια τοῦ Γρηγόρη μὲ τὰ μάλλινα τσουράπια γλιστρᾶνε στὸν ἀμμουδερὸ βυθό. Προχωρεῖ ὅλο καὶ πιὸ μέσα. "Ἕνα σκαλοπάτι. Σὲ μιὰ στιγμὴ χάνει τὸ ἔδαφος ἀπ' τὰ πόδια του καὶ τὸ ρέμμα τὸν σέρνει καταμεσὶς στὸ ποτάμι, τὸν τραβάει μέσα του μὲ δύναμη, μὰ ὁ Γρηγόρης μὲ ρωμαλέα χτυπήματα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ὁδηγάει τὸ κορμί του καὶ πάλι πρὸς τὴν ὄχτη. Τὸ μαῦρο κι, ὄμπουλο βάθος τοῦ ποταμοῦ τὸν φοβίζει ὅσο ποτέ. Ἐπιτέλους τὸ πόδι του ἀγγίζει τὸ βυθό. "Ἕνα ψάρι χτυπιέται στὸ γόνατό του.

«Πήγαινε ἀν μπορᾶς, πιὸ μέσα στὸ ποτάμι!» φωνάζει ὁ πατέρας μέσα ἀπ' τὸ πηχτὸ σκοτάδι.

Τὸ δίχτι κουνιέται ἀκόμα ἀργὰ καὶ κροχωρεῖ. Πάλι τὸ ρέμμα ἀρπάζει τὴ γῆ ἀπ' τὰ πόδια τοῦ Γρηγόρη, κι' αὐτὸς κολυμπάει ἠψώνοντας τὸ κεφάλι του ἀπ' τὰ κύματα καὶ φτύνοντας τὸ κατάβολο νερό.

«Ἀξίνια, εἶσαι ζωντανή;»

«Ἴσαμε τώρα, ναί».

«Νομίζω πὼς ἡ βροχὴ πάει γιὰ νὰ πάψει».

«Ἡ μικρὴ βροχὴ σταματάει γιὰ νἀρχίσει ἡ μεγαλύτερη».

«Μίλα πιὸ σιγά. Ἂν σάκούσει ὁ πατέρας μου θἀρχίσει εὐτὺς τὶς βρισιές».

«Τόσο πολὺ φοβᾶσαι τὸν πατέρα σου; Μωρὲ θάρος!».

Γιὰ μιὰ στιγμὴ σέρνουν δίχως κουβέντα τὸ δίχτι. Τὸ νερὸ ἐμποδίζει τὶς κινήσεις τους σὰν ἕνας πολτός. "Ἕνα σπαρτάρισμα σπρώχνει πιὸ πέρα τὸ Γρηγόρη. Ἀκούγεται ἕνας ρόγχος, σὰ νὰ κροτάλισε στὸ νερὸ ἕνα κομμάτι βράχος: »Αἴ, ἄι, ἄι!» φωνάζει ἀπ' τὴν ὄχτη ἡ Ἀξίνια.

Ὁ Γρηγόρης φοβισμένος, κολυμπάει ὁλοταχῶς μὲ μιὰ κατεύθυνση τῆς φωνῆς.

«Ἀξινια!»

Δὲν ἀπαντάει παρὰ ὁ ἀέρας καὶ τὸ πάφλασμα τῶν κυμάτων.

«Ἀξίνια!» ξαναφωνάζει γεμάτος τρόμο.

«Ἐ, ἐ, ἐ, Γρηγόρη, φωνάζει ἀπὸ μακριὰ ὁ πατέρας.

Ὁ Γρηγόρης κολυμπάει μὲ μεγάλες δυνατὲς χεριές. Τὰ πόδια του μπερδεύονται σένα μελακὸ πρᾶμα. Τάσπάζει μὲ τὸ χέρι: εἶναι τὸ δίχτι.

«Γκρισσα, ποὺ εἶσαι;» ἀπαντ

ματος τῶν ἀθώων» ὑψώνεται ἡ κραυγὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὑψώνεται καὶ κραδαίνεται μιὰ σημαία γιὰ ἀληθινὴ ποίηση: «Ἀπὸ τὴν ποίηση θὰ μιλήσουν οἱ ἄνθρωποι», ἀλλὰ καὶ ἡ ποίηση ἐπὶ τέλους μιλᾶει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

«Ποιὸς μᾶς ἔφερε ἐδῶ» — «ποιὸ χέρι μᾶς ὁδηγάει μακρυὰ ἀπ' τὸν ἄνθρωπο, καὶ μὲ φούρια μᾶς σπώχνει στὰ θηρία». «Γιατὶ νὰ φοβόμαστε τοὺς ἀνθρώπους». «Γιατὶ εἶναι τόσο σκληρὰ τὰ βήματα τῶν ἀνθρώπων;» — «Τί μακρυὰ ποὺ εἶναι τὸ σπίτι μας — ὅπου ἀγρυπνοῦνε καὶ κλαίνε» — Γιατὶ αὐτοὶ οἱ νεκροὶ ποὺ τόσο ἄφθονα σκέπασαν τὴ γῆ μας φοροῦν «μιαν ἐπίκληση ἀδερφικὴ στὰ μάτια» σὰν τὸν Λουΐζι Ρομέο, τὸν ἐχθρό μας — Γιατὶ «ἡ ζωή μας νὰ φυλορροεῖ σὰν παράδεισος». Γιατί, γιατὶ φωνάζουν «οἱ ἀναίτιοι καὶ ψελλίζουν τὰ νήπια».

Γιατί, κραυγάζει ὁ ποιητὴς καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο του ἀντηχάει μυρίοστομη καὶ ἐπισημη ἡ ἀπάντηση, γιατὶ μὲ τὸ αἷμα αὐτῶν τῶν ἀθώων σφυρηλατεῖται μιὰ καινούργια ἀγάπη, ἀγάπη ἀνθρώπινη, ἀγάπη γιὰ τὸ ὁποιοδήποτε ἀνθρώπινο ὄν. Μάταια πίστευαν καὶ ἔλπιζαν οἱ μαῦρες δυνάμεις πὼς ρίχνοντας τοὺς ἀνθρώπους σὲ μιὰν ἀκατανόητη σφαγὴ θὰ κατέστρεφαν μαζὺ μὲ τὸν πολιτισμό μας καὶ τὴν πίστη μας στὸν ἄνθρωπο. Ἀπὸ τὴ φριχτὴ αὐτὴ δοκιμασία μονάχα μιὰ λέξη ἀκούγεται. Μονάχα ἕνα προφητικὸ ἄγγελμα διασχίζει τοὺς πυροπολουμένους ἀκόμα οὐρανοὺς τῆς γῆς, ἡ λέξη ἀγάπη καὶ ἄνθρωπος. Οἱ λαοὶ τῶν ἀνθρώπων «ἔστρωσαν τὰ κορμιά τους στοὺς δρόμους γιὰ νὰ περάσουν οἱ ἄλλοι», οἱ ἄνθρωποι· «στήριξαν τὰ τείχη (τῶν πατρίδων) μὲ τὰ κορμιά τους» γιατὶ ὑπερασπίζοντάχτες ὑπεράσπιζαν τὴν ἀνθρωπότητα, οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ποὺ ξαίρουν νὰ μοιράζουν κοντὰ στὸ Ἀνείπερο τὴ «χαρά τους καὶ τὸν ἄρτο τους».

Ἡ ποίηση τοῦ Ν. Δ. Παππᾶ εἶναι ἕνα πρῶτο, ἀλλὰ ρωμαλέο, οὐσιαστικὸ καὶ ἀνθρώπινο βῆμα στὴν ποίηση. Ἀξεράντα ἀπὸ τὴν γονιμώτατη καὶ ποιητικώτατη σύζευξη τοῦ λυρικοῦ καὶ τοῦ ἐπικοῦ στοιχείου, τὴν ποίησή του βλέπουμε ἐπὶ τέλους—ὄχι ἀπόλυτα, φυσικά, καὶ παντοῦ—τὴν συνείδηση τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν χρησιμοποίηση τῆς λέξης, τοῦ λόγου, ποὺ στὴν ποίηση ἀκριβῶς προδίδει τὴν συμβολικὴ καὶ ἱερὴ ὑπόστασή της. Οἱ καινούργιοι ρυθμοί, οἱ καινούργιες μορφὲς διαπολισμένες καὶ ὑπερπληρωμένες ἀπὸ οὐσιαστικὸ ποιητικὸ χυμὸ προσφέρουν ἔκτυπη τὴν εὐρύτητα καὶ τὴ μεγαλοπρέπειά τους. Πιὸ πέρα ὅμως ἀπὸ τὶς ἀνιχνεύουσες καὶ πάντα εὐαίσθητες ποιητικὲς κεραῖες του, πέρα ἀπ' τὴν ἀγνότητα καὶ τὸν πλοῦτο τῆς λυρικῆς του διάθεσης καὶ τοῦ «πρωτογονισμοῦ» τῶν ἐπικῶν δυνατοτήτων του, ἡ δημιουργία τοῦ Ν.Δ. Παππᾶ, θραύοντας τοὺς ἀσφυκτικοὺς κύκλους τῶν ἄπλῶν ποιητικῶν τεχνοτροπιῶν, κυριαρχημένος μὲ τὸ φοβερὸ πάθος τοῦ ἐπίκαιρου—ἐπίκαιρου ποὺ φτάνει στὰ ὅρια τοῦ αἰώνιου καὶ τοῦ παγκοσμιου—διανοίγει τὶς θύρες τῆς ποίησης καὶ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ μαντέψουμε, τὸ τί θὰ πρέπει νὰ ἀναμένουμε, ὅταν ἀπὸ τὶς ἐπίπεδες κονίστρες τῶν διεξαγομένων ἀγώνων, θὰ βυθιστοῦμε στὸ αἰώνιο δράμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ νὰ γίνει ὅμως αὐτὸ ἔπρεπε νὰ γίνει τὸ «αἷμα τῶν ἀθώων», ἔπρεπε νὰ ἐξακοντιστεῖ ἡ φλογερὴ διαμαρτυρία, τὸ τεράστιο ἐρωτηματικό, νὰ διακηρυχτεῖ ἡ ἀνθρώπινη ἀγάπη «πέρα ἀπ' τὰ σύνορα ποὺ χωρίζουν τὶς ὀρωπὲς πατρίδες μας.» Ἔπρεπε νὰ γίνουν σύμβολα οἱ χῶρες καὶ οἱ πολιτεῖες, «οἱ πρωτεύουσες τῆς ἀγωνίας τοῦ κόσμου», γιὰ νὰ μπορέσουν ἐπὶ τέλους οἱ λαοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ δηγημένοι ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τους νὰ καταλάβουν ποὺ βρίσκεται τὸ χρέος τους.

Ἡ ποίηση τοῦ Ν. Δ. Παππᾶ δημιουργεῖ μιὰν ὀφετηρία καὶ μιὰν ὑποχρέωση. Ἀνεξάρτητα μὲ τὸ τί θὰ ἐπιτελέσει ὁ ἴδιος γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ὁρισμένα λείψανα τοῦ πατροπαράδοτου, γιὰ τὴν τελευταία ποίησή μας—λεκτικοῦ φόρτου, καὶ γιὰ τὴν ὁμοιγένεια τῆς στερεότητας τῶν ποιημάτων του, ἡ ποίησή του εἶναι ἀφετηρία γιὰ τὸν ἐξανθρωπισμὸ τοῦ ποιητικοῦ μας λάγου καὶ μιὰ ὑπόσχεση πὼς ἡ πλούσια καὶ πολύπαθη ἑλληνικὴ ποιητικὴ ψυχὴ μπορεῖ ἀκόμα μιὰ φορὰ νὰ ἐκπληρώσει τὸ χρέος της πρὸς τὸν ἑαυτό της καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

ΘΕΜΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ: ΧΑΪΔΑΡΙ

Πέρα ἀπ' τὴν ἱστορία ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτει τὶς τελικὲς ἀφορμὲς καὶ τὰ κίνητρα τοῦ διεθνοῦς φασιστικοῦ κινήματος, σήμερα εἴμαστε σὲ θέση, ὕστερα ἀπ' τὴν τραγικὴ καὶ πρωτοφανῆ δοκιμασία τούτου τοῦ πολέμου, ποὺ τὸν ἐξαπόλυσαν ἀκριβῶς τὰ φασιστικὰ κράτη, νὰ προσδιορίσουμε σαφῶς τὸν φασισμὸ καθὼς καὶ τὰ κράτη ποὺ τὸν υἱοθέτησαν, σὰν ἐργαστήρια καταστροφῆς καὶ ἐκμηδένισης τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ φασισμὸς δὲν κήρυξε πόλεμο μονάχα ἐναντίον τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀντιπάλων του, δὲν ἐπετέθηκε κατὰ συνέπεια ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ ἐφόρμησε μεθοδικά, μελετημένα, μὲ ψύχραιμο καὶ λεπτομερὴ ὑπολογισμὸ ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου. Ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου ὄχι μονάχα σὰν βιολογικῆς ὀντότητας, ὄχι μόνον σὰν μέλους τῆς ἀνθρωπότητας, ὄχι σὰν πολίτη τῆς γῆς ἢ ἑνὸς δρισμένου ἔθνους. ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου σὰν πνευματικῆς, σὰν ἠθικῆς προσωπικότητας· ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου σὰν στοιχειωδοῦς σκεπτόμενου καὶ αἰσθανόμενου ὄντος.

Πέρα ἀπ' τὴν ἱστορική του αἰτιολογία ὁ φασισμὸς καὶ ἰδιαίτερα ὁ γερμανικός, παρουσιάζεται σὰν τερατώδης παράκρουση, σὰν ἕνα ὁλέθριο κῦμα μανίας καταδιώξεως παὺ ἔχοντας κυριέψει ἕναν ὁλόκληρο λαὸ πλημμύρισε τὴ γῆ σὰ φοβερὴ θεομηνία, σπέροντας παντοῦ τὸν θάνατο καὶ τὸν ἀφανισμό. Ἀφύπνισε σ' ἕναν λαό, δ,τι τὸ κτηνῶδες, δ,τι τὸ ἐνστικτωδῶς καταστροφικὸ περιέκλεινε, τὸ καλλιέργησε, τὸ πολλαπλασίασε, τὸ ἔκαμε ἐθνική του συνείδηση καὶ τὸ ἐξακόντισε, ἐναντίον τῆς Εὐρώπης, ἐναντίον τοῦ κόσμου ἐναντίον τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ γερμανικὴ ἐκίθεση ἦταν ἡ ἐπίθεση τοῦ ἀνθρωπόμορφου κτήνους, τῆς βιολογικὰ προκαταλυσμιαίας ἀνθρωπότητας, ποὺ ἰδανικό της ἦταν νὰ μεταβάλλει τὴ γῆ μας, σὲ πλανήτη τρωγλοδυτῶν καὶ κάννιβάλων.

Παρόμοιες ὅμως ἀντιϊστορικὲς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀντιανθρώπινες ἀντιστροφὲς εἶναι ἀδύνατες· τὸ μόνο ποὺ κατορθώνουν εἶναι νὰ τραυματίζουν, βιρμά, φοβερά, ἀλλὰ ποτὲ ἀγιάτρευτα καὶ θανάσιμα. Τραυμάτισαν τὴν Εὐρώπη μας, τὸν ἄνθρωπο, τὴ λευτεριά του, ἀλλὰ τὸν προσήλωσαν βαθύτερα στὴν ὑπόθεση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ του, τὸν ἔκαμαν ἀποφασιστικότερο στὴν προάσπιση τῶν ἐκπολιτιστικῶν κατακτήσεων, τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους τῆς ἱστορικῆ σηνείδησή του γιὰ τὰ μεγάλα χρέη του τὰ ἐθνικὰ καὶ ἀνθρώπινα.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς μᾶς γεννιῶνται ἀπ' τὸ διάβασμα τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Θέμου Κορνάρου: Στρατόπεδο τοῦ Χαϊδαριοῦ. Ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴ λογοτεχνική του ἀνισομέρεια, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ φιλολογικὸ φόρτο, ποὺ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν τραγικότητα τῆς πρόθεσής του ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν συμπερασματικὴ δεοντολογία ποὺ εἶναι ἀσυμβίβαστη καὶἀόκρα περιττὴ στὸ ἔργο τῆς τέχνης — γιατὶ τὸ ἔργο τῆς τέχνης, τῆς ἀληθινῆς τέχνης, εἶναι καὶ ἠθικὴ καὶ ζωή — ἐκεῖνο ποὺ ἔχει ἀξία σὸ ἔργο τοῦ Θέμου Κορνάρου εἶναι ἡ θέρμη καὶ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ πάθους τοῦ, ἡ ἀνθρώπινη ὀδύνη, ἡ ἀνθρώπινη ἀντίσταση ποὺ ἐκτοξεύεται συνειδητὰ καὶ φλογερὰ στὴ ζοφερὴ ἀτμόσφαιρα τῆς τυρανίας καὶ τῆς ἀπόγνωσης, ἄοχετη φυσικὰ ἀπὸ συστατικὲς καλλιτεχνικὲς ἐπιδιώξεις.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ συλλάβουμε καὶ διανοητικὰ ἔστω τὰ μαρτύρια τῶν ἐθνικῶν ἀγωνιστῶν τοῦ λαοῦ μας. Οἱ λέξεις ποὺ ἀπεικονίζουν τὴ φρίκη καὶ τὰ βασανιστήρια δὲ θὰ φτάσουν ποτὲ νὰ μᾶς ἀποδώσουν τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τους· τὴ γερμανικὴ κακουργία ποτὲ δὲ θὰ τὴ νοιώσουμε ὅσο οἱ ἄγιες ψυχὲς τῶν μαρτύρων μας, ποὺ τὴ δοκίμασαν, ποὺ τὴν βάσταξαν, ἀπ' τὰ ὑπόγεια τῆς Μερλιν, ὡς τοὺς περίβολους τοῦ Χαιδαριοῦ κι' ἀπὸ κεῖ ὡς τὸ αἱματόβρεχτο σκοπευτήριο τῆς Καισσριανῆς, ὡς τὰ Καλάβρυτά μας, ὡς τὸ Δίστομό μας ὡς τις μαρτυρικὲς γῶνιὲς τῆς ἑλληνικῆς γῆς μας.

Μὲ τὸν Κορνάρο ὅμως δὲ γιγοῦμε μονάχα· δὲν νοιώθουμε μονάχα νὰ πιάνεται ἡ ἀναπνοή μας στὶς ἑναλασσόμενες φάσεις τῆς τραγικῆς μοίρας τῶν ἀγωνιστῶν μας, ἀλλὰ παρακολουθοῦμε καὶ τὸν πλοῦτο τῆς ἀνθρωπιᾶς ποὺ κλείνει ἡ λαϊκὴ ψυχή, ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας. Ἐκεῖ βλέπουμε πὼς ὁ ἡρωϊσμὸς δὲν εἶναι προνόμιο γιὰ λίγους ἐκλεκτούς, ἀλλὰ εἶναι γνώρισμα κάθε Ἕλληνα, κάθε ἀτόμου ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ τὴ λευτεριὰ τῆς πατρίδας του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του.

Κι' ἀπ' ὅλα κι' ἀπ' τὸν κ. Δ. κι' ἀπ' τὸ μικρὸ ἀγόρι μὲ τὸν ὥριμο ἡρωϊσμὸ καὶ τὰ παιδικά του ὄνειρα, κι' ἀπο τὸ Γ. Δ. τὸ στραγαλατζῆ κι' ἀπ' τὸ Γιάνη τὸν Τοιγαρᾶ κι' ἀπ' τὸν Κώστα τὸν ψηλὸ κι' ἀπ' ὅλες τὶς ἑκατοντάδες τῶν μαρτύρων ποὺ αἰματοπότισαν τὸν Ἑλληνικὸ Γολγοθᾶ μας, ἀπὸ αὐιοὺς τοὺς ἀγνωστους καὶ ἄσημους ἀνθρώπους ποὺ στὴ ζωή τους πρόσφεραν τὴ δύναμη τῶν χεριῶν τους καὶ τὸν ἱδρώτα τοῦ προσώπου τους, ποὺ ὅταν ὅμως ἠρθε ἡ ὑπέρτατη ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τους, ἔδειξαν σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ στὴν ἱστορία τὴ χιλιόχρονη ψυχὴ τῆς πατρίδας τους, τὴν ἀδάμαστη παράδοση τῆς Ἑλλάδας, θυμόμαστε σαν εὐλαβικὸ μνημόσυνο τὴν προσφορὰ τῶν 200 σεην γερμανοκρατούμενη περιουσνὴ Ἑλληνικὴ ἀνοιξη, στο Griechische Frühling ποὺ τραγούδησε ὁ Γεράρδος Χάουπτμαν. Τὸ θυμόμαστε καὶ τὸ ξεχωρίσαμε γιατὶ ὅταν οἱ ριπὲς κεντοῦσαν τὰ ἐλεύθερα στήθια τῶν παλληκαριῶν μας, ξέσκιζαν καὶ τὴ δική μας τὴ καρδιά, ποὺ βρίσκονταν λίγες ἑκατοντάδες μέτρα μακρύτερα ἀπ' τὸν Κρανίου τόπο τους κλεισμένη στὸ θώρακα τῆς ἀναμονῆς καὶ τῆς ἐκδίκησης.

Τώρα ἡ ἱστορία τῆς ἐκτέλεσης αὐτῆς μὲ τὰ στοιχεῖα ποῦ προσθέτει ὁ Θ. Κ. γίνεται θρύλος, γίνεται μῦθος, γίνεται παράδοση. Ἡ διπλὴ αὐτὴ ἑκατόμβη εἶναι ἴσως, ὅτι ἡρωϊκότερο πρόσφερε ὁ λαός μας στὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση του. Ἡ πρόθυμη, ἡ χορούμενη, ἡ πόλυ ειδηπὴ προσφορὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, μὲ τὴν ὑπέροχη θυσία τοῦ στρατοπεδάρχη Ν. Σουκατζίδη δείχνει πὼς ὁ λαός μας καὶ μόνον ὁ λαός μας σταθηκε σὲ ἀδιανόητα ἀφάνταστο ὕψος ἐθνικοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐταπάρνησης.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Θέμου Κορνάρου. Κι' αὐτὸ μαζὶ μὲ τὰ προσωπικά του παθήματα, τίτλος τιμῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδιαίτερα τὴν πνευματικὴ, εἶναι μιὰ προσφορὰ ἀπόλυτα ἐθνικὴ, ἀπόλυτα ἑλληνική, ἀπόλυτα ἀνθρώπινη. Εἶναι ἀλήθεια πὼς αὐτὸ τὸ φοβερὸ καὶ ἱερὸ πρῶτο ὑλικὸ περιμένει ἀκόμα τὴν πλήρη, τὴν οὐσιαστική, τὴν ὁριστικὴ καλλιτεχνική μετουσίωση καὶ ἀξιοποίησή του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὑψωθῆ σὲ μνημεῖο ἀνιάξιο μὲ τὸ αἰώνιο νόημα τῆς θυσίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λαῶν. Ὁστόσο ὅμως ἀπὸ αὐτὰ τὰ τραγικὰ ἡρωϊκὰ χρονικά, ὅπως δίνονται ὅπως καὶ νὰ δίνονται, ἡ ἱωρινὴ Ἑλλάδα θ' ἀποχτήσει μεγαλύτερη καὶ βαθύτερη συνείδηση γιὰ τὸ ἱστορικὸ ἔργο ποὺ ἐπετέλεσε καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὁ σημερινὸς καὶ ὁ μελλούμενος θὰ δεῖ πὼς κράτησε στὰ χέρια του, καὶ πὼς θὰ κρατόει πάντο, τὴ λευτεριὰ του, τὴ ζωή του, τὴ μοῖρα του καὶ τὴν ἱστορία του

Κ. Δ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

ΘΕΑΤΡΟ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ

1. Σὲ τὶ κατάσταση βρίσκεται τὸ Θέατρό μας τώρα ποὺ ξαναβγαίνει τὸ περιοδικό μας, γιὰ νὰ συνεχίσει τὸ θαρραλέο του τὸν ἀγῶνα, τὸν ἀρχινησμένο στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς, ἀγῶνα ποὺ τοσο μᾶς παρηγοροῦσε τότε; Σὲ ζηλευτὴ βέβαια ὄχι μοιάζει κι αὐτὸ μὲ τὸ ρυθμὸ τὸ συνολικὸ τοῦ τόπου μας μὲ τις ἀντιμαχόμενες τὶς δυνάμεις του· δὲν ἦρθε τίποτα καινούργιο νὰ κατασταλάξει καὶ νὰ φέρει τὸ φῶς του. Οὔτ' ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, πολλὰ πρὸς τὰ πίσω, οὐσιαστικά, ὄχι χρονολογικά: Ἐπαναλήψεις ὡς πρὸς τὰ ἔργα· σύνθεση θάσων (Μαρίκας, Ἐθνικοῦ π.χ.) σὲ ἀπογύμνωση.

Τὰ ἔργα τὰ δραματικὰ τὰ ντόπια, ὅσα παιχθήκανε ἀφοῦ φύγανε οἱ γερμανοί, δὲν εἶχανε τίποτα τὸ ἐνθουσιαστικό· σὰ νὰ τὴν ὀνειρευτήκανε μιὰν ἀναγέννηση οἱ συγγραφεῖς μέσα στὴ σκλαβιὰ: «Θέλλα», «Τὸ μονοπάτι τῆς λευτεριᾶς», τὸ χρονικὸ τοῦ «Θεάτρου τοῦ λασοῦ» τὸ «Χαϊδάρι» ἦταν ἐπιθεώρηση.—Ὅλα κάνανε τὸ λάθος νὰ γραφοῦν ρουτινιέρικα, ἀτομικιστικά, χωρὶς τὴν αἴσθηση ἐνὸς ἱστορικοῦ ἀγῶνα. Τὰ μεγάλα δηλ. γεγονότα τῆς δουλείας τὰ δώσανε μὲ τὸ γνωστὸ τρόπο, παίρνοντας μία ἐιδικὴ περίπτωση κάπιου μικροήρωα, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν πρὸς τὶς ἀτλὲς καὶ σοβαρὲς γενικὲς γραμμὲς τῆς ἀρχαίας ἱρ.ωδίας ἢ νὰ ἐκφραστοῦν μὲ πλατιὰ περιγράμματα ὑψηλὲς συλλήψεις ὄχι μερικές, ὄχι μικροσμιβάντα ἀπάνω στη Σκη.ὴ πορὰ πόνους τοῦ ἔθνους· ἀλλὰ καὶ ὡς ρουτινέρικα ἔργα δὲ ἤτανε σημαντικά.

Τὰ θέατρα σκύβουν στὴν ἐπικαιρότητα, νομίζοντας πὼς μόνο αὐτὴ φτάνει βιαστικὰ καὶ βαρετὰ γραφήκανε τὰ δύο πρῶτα: «ἄνω μανίας Μοισῶν» τὸ τρίτο. Ἤταν ἡ πρώτη ἀπογοήτευση, προάγγελος τοῦ ὅτι δὲ φτάνει νὰ γλυτώσει ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς χρειάζεται κι ἄλλη καὶ πολλὴ δουλειὰ καὶ πολλὴ σοβαρότητα καὶ αἴσθημα εὐθύνης.

2. Ἐξαιρετικὸ θεωρήθηκε ἡ ἐπανεμφάνιση τῆς Μαρίκας. Ἡ δοξασμένη τὴ δράση δικαιολογεῖ αὐτὴ τὴν ἐντύπωση· θὰ ἤταν ὅμως καὶ πραγματικὰ τέτιο, ἀν φιλοδοξοῦσε ἡ ἔξοχη πρωταγωνίστρια νὰ ἀμφιβάλει μὲ καινούργια τῆς δημιουργία—εἴχανε, λέει, στὰ σκαριὰ ἕνα τοῦ Γοβάϊγ (;)—Ἡ «Ἐλισάβετ» μπορεῖ νὰ εἶνε, ἀπὸ τὴν ὑπόθεσή της, ἕνα φιλοφρόνημα πρὸς τοὺς συμμάχους ποὺ φιλοξενοῦμε—ἄλλη ἄκαιρη ἀντίληψη τῆς ἐπικαιρότητας, δὲν ξέρω ἂν τὸ εἴδανε κι ἐκεῖνοι ὡς φιλοφρόνημα—ὅμως ἴσως δὲ βγῆκε πολὺ κερδισμένη—στοὺς πιὸ νέους πρὸ παντὸς—ἡ φήμη τῆς Μαρίκας. Τὸ παίξιμο τῆς Παπαδάκη στὴν Ἐκάβη π.χ. καὶ τῆς κ. Κατερίνας στὰ δραματικὰ ἔργα τώρα τελευταῖα πλάθουν μίαν διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὶς τραγικὲς ἑρμηνεῖες, πιὸ φρέσκια, πιὸ σύμφωνη πρὸς τὴ λιτότερη εὐαισθησία τοῦ καιροῦ μας. Ἡ Μαρίκα πάει νὰ ζήσει τὴν πικρὴ θλίψη τοῦ ἡθοποιοῦ, ποὺ τὸν κοβαλλάνε τὰ χρόνια στὸν καλπασμό τους. Ἂς μὴν παίξει λοιπὸν Μήδεια (οὔτε κὰν Μπέτσι). Τὴν περιμένουν τόσοι ρόλοι, καρατερίστικοι πιὸ πολύ, στὴν κωμωδία καὶ στὴ σάτυρα. Ἡ διεύθυνση τοῦ θεάτρου της πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσει τὴ Μαρίκα, ὅσο τῆς ἀξίζει καὶ νὰ τὴ βοηθήσει νὰ ξυπνήσουν οἱ μεγάλες ἀξίες ποὺ ὑπάρχουν μέσα της.

Τὰ κριτικὰ σημειώματα Μουσικῆς καὶ Εἰκαστικῶν Τεχνῶν ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο ποὺ θὰ εἶναι 16ρέλιδο.

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ
ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΚΟΥΝ
Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα
Ν. ΓΚΟΓΚΟΛ
"ΠΑΝΤΡΟΛΟΓΗΜΑΤΑ,,
ΠΡΑΞΕΙΣ ΔΥΟ

3. Τὴ γεύση τῆς θεατρικῆς τελειότητας μᾶς τὴν ἔδωσε τὸ «Θέατρο Τέχνης» μὲ τὸ «Βυσσινόκηπο» καὶ μὲ τὰ περισσότερα τὰ προηγούμενά του *.

Ὁ θίασος αὐτὸς δὲν κάνει κάτι τι παρόμοιο μὲ τὴ «Νέα Σκηνή» στὸν καιρό της· περιορίζεται, ὄχι στὴν ἀτανέωση τοῦ δραματολογίου, παρὰ κυρίως στὸ διαφορετικό, τὸ πιὸ καλλιτεχνικὸ ἀνέβασμα γνωστῶν ἔργων, ποὺ τὸ περιεχόμενό τους ἔχει συμβάλει πιὰ στὴν πρόοδο τοῦ Θεάτρου μας, καὶ μάλιστα στὰ ἔργα τοῦ νατουραλισμοῦ. Ἡ πιθανότατα μεγάλη συγγραφικὴ παραγωγὴ τοῦλάχιστον τῶν Συμμάχων στὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ ἀφίνει ἀδιάφορα. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴν ἡ «Ἐλευθέρα Σκηνὴ» ἦταν πιὸ χρήσιμη. Μᾶς προσφέρανε ὅμως οἱ παραστάσεις της μερικοὺς ἐξοχους ἠθοποιούς, τὴ Μεταξᾶ, τὴ Λαμπροπούλου, τὸν Καλλέργη, τὸ Διαμαντόπουλο, ἕνα εὐσάρκωθηκο καὶ πειθαχημένο σκηνογράφο τὸν κ. Στεφανέλλη. ("Ας μὴν ξεχαστεῖ ὁ κ. Νομικὸς καὶ ὁ συνεργάτης τῆς κ. Ἀνδρεάδη ὁ κ. Ὀσχανίδης καθὼς καὶ ἡ σκηνογραφία τῆς «Αἴνταρας» τοῦ κ. Κσραντινοῦ (Θεάτρο Ἀθηνῶν), γιὰ νὰ συμπληρωθοῦν τὰ γεγονότα τῆς κατοχῆς). Σημαντικὸ ἐπίσης γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἠθοποιΐα εἶνε δυὸ καρατερίστικες ἐπιτυγίες τοῦ Κοὺν («Βυσσινόκηπος», «Στὸ Βυθό»). Λὲν ἔερω, ἂν οἱ πρωταγωνιστὲς τοῦ «Θεάτρου Τέχνης» θὰ ἤταν ἱκανοὶ γιὰ θαυματουργήσουν χωρὶς αὐτόν, ἀλλά. μπζί του, ἡ προσφορὰ τους εἶνε σπουδαιότατη. Τὸ «Θ. Τ.» πρέπει νὰ ζήση σὲ δική του στέγη τὸ χειμῶνα Μόνο ἔτι θὰ ὁλοκληρώσει τὴ δουλειά του καί. ἀλλήζοντας, ἂν τοῦ εἶνε δυνατό, τὴν κατεύθυνσή του, γιὰ νὰ μιλήσει στὸ λαὸ γενικὰ· τόηα εἶνε φιλολογικὸ Θέατρο κι αὐτὸ εἶνε κάτι τι κατώτερο καὶ ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ σκηνοθέτη του καὶ τῶν ἠθοποιῶν του καὶ ἀπὸ τὶς προσδοκίες τῶν φίλων του, ποὺ ἔνας τους, ὄγι λιγότερο θερμὸς φυσικά, εἶνε καὶ ὁ κριτικογράφος αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ.

4. Τὸ «Ἐθνικὸν Θέατρον» τὸ βρῆκε ὁ νέος διευθυντὴς γκρεμισμένο ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τόσων προκατόχων του. Σιγὰ—σιγὰ τὸ ρημάξανε. Νὰ ξαναλάμψει ἀμέσως δὲν εἶνε δύνατὸ βέβαια. Στὸ πεῖσμα ὅμως τῶν ἀντικειμενικῶν ὅρων, ἡ θέληση τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ προχωρήσει καὶ νὰ τοὺς κάνει εὐνοϊκούς. Ὁ κ. Θεοτοκᾶς πρέπει νὰ τὸ κάνει ἑλληνικὸ νὰ βοηθήσει τὰ ἑλληνικὰ ἔργα νὰ ἐκφραστοῦν. Ἂν αὐτὸ δὲ γίνει, δὲ θὰ πεῖ πὼς δὲν ὑπάρχουν τὰ ἔργα, θὰ πεῖ ὅτι δὲν ὑπάχουν ἄνθρωποι νὰ γράξουνε κὰ τὰ βροῦν· καὶ νὰ ἐκμαιεύσουν. Κάτω ἀπὸ τὸ ἐνθαρρυντικὸ χαμόγελο ἑνὸς ἀρμόδιου, κάτω ἀπὸ τὸ ζεστὸ βλέμμα τῆς ἀγάπης ὁ ἀνθρωπος εἶνε ἱκανὸς γιὰ τὰ θαύματα.

Κάτι παρόμοιο τὸ ποθεῖ ὁ κ. Θεοτοκᾶς. Τὸ ποθοῦσε τοὐλάχιστον καὶ τοῦτο, μαζὶ μὲ τὴν χαλύβδινη τὴν ἐντιμότητά του, μ' ἔκανε νὰ χαρῶ, ποὺ ἔγινε διευθυντής. Ὁ Εὐριπίδης εὐχεται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ κόσμου, νὰ μὴν ὑπῆρχαν γυναῖκες. Θὰ εὐχόμουνα κι' ἐγὼ νὰ μὴν ὑπῆρχαν, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Θεάτρου, σκηνοθέτες, ἕλληνες σκηνοθέτες, στενόκαρδοι θεατροτεχνίτες δηλ. ἐνῷ θὰ ἔποεπε νὰ φιλοδεξοῦνε νὰ εἶνε θεατροποοῆτες καὶ ἀνανεωτές. Γιὰ τὸν Κατσέλη τὰ λέω αὐτὰ καὶ γιὰ τὸν Καραντινό, τοὺς φίλους, καὶ τοὺς συναδέλφους. Ἂς μὲ διαψεύσουν μὲ τὶς πράξεις τους. Ἀλλὰ ἐπὶ τῆς φιλελληνικῆ τους, τὴ δράση κι' ἄς χαρίσουν στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴ εὐτυχία τοῦ ἐπαίνου καὶ τοῦ θαυμασμοῦ στὴν ἐθνικὴ θεατρική μάς πρόοδο. Τότε μόνο θὰ βρεῖ κοὶ τὸ «Ἐθνικὸν» τὸ σωστό του δρόμο, σὰν ἐθνικὸ ποὺ εἶνε. τὸ χοϊδεμένο παιδὶ τοῦ Κράτους, ποὺ τὸ φροντίζει ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του καὶ μάλιστα, σὲ λίγο, ποὺ θὰ τὸ ἐνισχύσουν ἐξιόλογες ἠθοποιικὲς δυνάμεις.

5. Ὡς τόσο πιστεύω πὼς τὸ Θέατρό μας δὲ θὰ ὑστερήσει στὴ γενικὴ ἀναδημιουργία. Ἡ ἀντίστασή του στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς μᾶς τὸ ἐπιτρέπει νὰ ἔχουμε ἐλπίδες. Δὲ θὰ πάνε βέβαια χαμένες οἱ δυνάμεις ποὺ τὸ κάνανε ν' ἀρνιέται ν' ἀνεβάζει γερμανικὰ ἔργα παρὰ μόνο στὰ τελευταῖα, στὴ μεγάλη πίεση. Ἀλλὰ καὶ τὸν βρῆκε ἄλλη δύναμη νὰ ξεφύγει μὲ χαριτωμένο πονηρὸ τρόπο: "Ἀλλαξε τὴν ὑπηκοότητα τῶν συγγραφέων· ἡ κ. Κατερίνα φάνηκε σπουδαία νονὰ σ' αὐτὸ κι' ἔπαιξε ἀγγλικὸ ἔργο μπροστὰ στὰ μάτια τῶν Οὔνων ὡς γαλλικό· ὁ κ. Μελᾶς ἔκανε τὸν ἔξυπνο ἀφίνοντας ἀποκαλυπτικοὺς ὑπαινιγμούς: «Τὸ ἔργο ἀνήκει μᾶλλον στὶς ἐλαφρότερες δημιουργίες ἄλλου, βορειοτέρου θεά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ

Ξαναβγαίνουμε μὲ τὸν ἴδιο τίτλο, μὲ τὴν ἴδια καρδιὰ καὶ μὲ μεγαλύτερο πνευματικὸ ζῆλο. Ὁ κόσμος ποὺ μᾶς παρακολούθησε τὴν ἐτοχὴ τῆς μαύρης γερμανικῆς κατοχῆς, εἶμαστε βέβαιοι πὼς θὰ ξαναδεῖ τὴν ἐπανέκδοσή μας μὲ χαρά. Οἱ καταχτητὲς εἶχαν ὄφρηση, εἶχαν τοὺς πνευματικούς τῶν φίλους στὴν Ἀθήνα. Ἔκαμαν μ' αὐτοὺς τὶς δουλειές των, καὶ κυνήγησαν σκληρά, ὅσους ἔκαμαν τὴ δουλειὰ γιὰ τὴν πατρίδα τους.

Τὰ «Καλλιτεχνικὰ Νέα» εἶναι τὸ μόνο περιοδικὸ ποὺ κλείσανε οἱ σύνναι. Ἦταν ζωντανό, γεμάτο ἀλήθεια; ἀγαποῦσε τὸν τόπο του καὶ τὴ λευτεριά του, γι' αὐτὸ ὁ περιβόητος Σβέρμπελ μὲ τοὺς ἐνταῦθα συνεργάτες του, ἀπαγόρεψε τὴν κυκλοφορία του. Ὁ κόσμος τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδας ποὺ ξέρει νὰ διακρίνει τοὺς ἀληθινοὺς ἐργάτες τοῦ πνεύματος θὰ ξαναδεῖ μὲ συγκίνηση τὸ περιοδικό μας καὶ θὰ τὸ ἐνισχύσει στὶς καινούργιες ἐξορμήσεις του. Εἴμαστε βέβαιοι γιαυτό. Καὶ μαζί τους θὰ προσπαθήσουμε νὰ ξεκινήσουμε τὸν πνευματικό μας ὁρίζοντα, μὲ σκληρὸ ἔλεγχο, μὲ δημιουργικὴ ἀνάνεωση καὶ μὲ παστρικὰ λόγια.

Ἀπὸ τὶς στῆλες ἐτοῦτες θὰ περάσει κατὰ καιροὺς ὁλάκερος ὁ σφοδρὸς παλμὸς τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς. Στὶς στῆλες ἐτοῦτες θὰ ἀκούσνται μὲ σύντομα χτυπητὰ σχόλια τὰ ἄμεσα καὶ τὰ πιὸ ἐπείγοντα πνευματικὰ γεγονότα, γιατὶ χρέος τοῦ καθε φίλου μας κι' ἀναγνώστη εἶναι νὰ μᾶς ὑποδεικνύει κάθε τι ποὺ θὰ πέφτει στὴν ἀντίληψί του. Ἔτσι ὅλοι μαζὺ οἱ ἀναγνῶστες μας μποροῦν νὰ μεταβληθοῦν σὲ συνεργάτες μας, γιὰ νᾶναι ἡ ἐπικοινωνία μας πιὸ οὐσιαστικὴ καὶ πιὸ γόνιμα. Δὲν ἔχουμε κανένα ἄλλο σκοπό, ἔχτος ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Καμμιὰ οἰκονομικὴ ἐπιχορήγηση ἔπιο πισθένα. Στηρίζουμε τὴν προσπάθειά μας στοὺς φίλους καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους, ποὺ θὰ δώσουμε τὸν καλλίτερο ἑαυτό μας γιὰ μιὰ τόσο πνευματικὴ δουλειά. Περιμένουμε κι' ἀπ' ὅλους τοὺς ἀναγνῶστες τὸ ἐνδιαφέρο καὶ τὴ χαρά τους, γιὰ τὴ λεύτερη πιὰ ἐπανέκδοσή μας.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Δὲ ζητοῦμε ἀπ' τὸν κ. Μπαλάνο νὰ μεταβληθεῖ ἄξαφνα σὲ καινούργιο καὶ ζωντανὸ ἄνθρωπο. Οὔτε θὰ τὸν κουράσουμε ζητῶντας ἀπ' αὐτὸν νὰ μεταμορφωθεῖ σένα ὑπουργὸ τῆς Παιδείας καινοτόμο καὶ μεταρρυθμιστή. Μὰ τέλος πάντων δὲν περιμέναμε κι' ὅλας νὰ πιάσει ἕνα νέο νομοσχέδιο ἕτοιμο ἀπ' τὸν προκάτοχό του γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ νὰ τὸ ἀκυρώσει πρόχειρα, ἀβασάνιστα καὶ δίχως τὴν παραμικρὴ ἐθνικὴ τύψη.

Ἡ ἐνέργεια τούτη τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας στρέφεται ἐναντίον τῆς ζωντανῆς γλώσσας μας, πρῶναι τὸ μόνο ἐφόδιο τοῦ λαοῦ μας γιὰ ν' ἀνοίξει τὰ τὰ μάτια του, στρέφεται ἐναντίον κάθε δημιουργοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ποὺ μόνο μὲ τὴ δημοτικὴ μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὶς ζωντανὲς κι' ὁλῆθινὲς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, ποὺ τὶς ἀποτελεῖ ὁ πολὺς καὶ μεγάλος λαός μας.

Γιαυτὸ σὰν πνευματικοὶ ἄνθρωποι διαμαρτυρόμαστε βίαια κι' ὁλόψυχα γιὰ τὴν ἐχτρικὴ πρὸς τὴν γλῶσσα μας στάση τοῦ κ. Μπαλάνου καὶ θὰ ἐπανέλθουμε σὲ μεγαλύτερη ἔχταση ἀπ' τὸ περιοδικό μας ἀνοίγοντας καὶ ἀγῶνα τώρα στὰ πίσω—πίσω, γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας καὶ στὰ πιὸ ἀπρόσιτα γιὰ σήμερα ἄντρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καθαρεύουσας τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

«ΟΙ ΑΔΟΥΛΩΤΟΙ»...

Ἕνας «ἀδούλωτος» ἕλληνας διευθυντὴς ἑνὸς καινούργιου πολυτελέστατου καὶ μυστηριώδικου περιοδικοῦ, πῶς οἱ ὅλη τὴν ἐταρτοαυγουστιανὴ θιχτατορία κρατοῦσε τὴν «ὥρα τοῦ Λογοτέχνη», ἀπ' τὸ Ραδιοσταθμὸ τοῦ Νικολούδη, χώνει μιὰ μπηχτὴ ἀπ' τὶς στῆλες τοῦ νεοφανέρωτου φύλλου του, στὶς πλάτες ἑνὸς ἄλλου «ἀδούλωτου», ἀτιβαροῦ διευθυντὴ ψηραιότερου καὶ γνώστοῦ περιοδικοῦ, γιατὶ λέει ὁ δεύτερος ποὺ καμώνεται στὰ ὕστερα τὸν ἀδούλωτο, ἐπὶ κατοχῆς κρατοῦσε τὴν ἴδια «ὥρα» στὸ γερμανόδουλο ραδιόφωνο τῆς Ἀθήνας.

Ὁ δεύτερος αὐτὸς «ἀδούλωτος», ἀγανχτισμένος ἐξαίρεται σὲ ἀφάντοστα ὕψη μεγαλείου καὶ λευτεριᾶς, φτάνοντας νὰ χαρακτηρίζει, μάλιστα, καὶ τὶς φωνές του ἐκεῖνες «ἀδούλωτες», προσθέτοντας πῶς καὶ τούτη ἡ πατρίδα ὅτ ος κι' ἡ σκλαβωμένη, ἴσως σὰν ἀνογνώριση τῆς ἡρωϊκῆς του ἀντίσταση, τὸν κάλεσε μαζί μὲ τὸν ἄλλο «ἀδούλωτο» διευθυντή.

Ὥστε ἡ .. ἀδούλωτη φωνὴ ποὺ ἄστραφτε καὶ βρόνταγε τὸν καιρὸ τῆς μαύρης τυραννίας ἀπ' το ραδιόφωνο— κι' ὄχι τζάμπα νὰ ἐννοούμαστε— ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ δεύτερου κι' ὄχι τοῦ πρώτου διευθυνιή! Τί λέει ὁ «ἀδούλωτος» κ. Ράλλης γιὰ τὸ μάρτυρά του τῆς ὑπεράσπισης; Καλὰ δὲν τὰ λέει; Τολμηρὸ παιδί. πρίμα νὰ τὸν γνωρίσει τόσο ἀργὰ καὶ μάλιστα σὲ μιὰ αἴθουσα Δικαστηρίου...

Πράγματι ὑπῆρξαν ἀδούλωτοι αὐτοὶ οἱ κύριοι ὅσ ο τὸ μάκρος τῆς κατοχῆς. Ἂς μὴ μιλοῦν λοιπὸν οἱ «δουλωμένοι» ἕλληνες λογοτέχνες, δὲν τοὺς πέφτει λόγος. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ποὺ φωνάζουν σήμερα ἔτσι, ἐπὶ τέσσερα χρόνια ἔζησαν περικολοζαμένοι!

Ἔ, κατακαϋμένη πατρίδα, πότε θὰ τοὺς δώκεις τὴν ἀπάντηση ποὺ τοὺς χρειάζεται.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΙΖΕΙ

Κυκλοφόρησε νέο περιοδικὸ, τὸ πιὸ τελεύταιο, ἰδιόρρυθμο καὶ οἰκογενειακό. Ἔχει ἀβέβαιο χρόνο κυκλοφορίας, βγαίνει ὑπὸ ἐχεμύθειαν μεταξὺ πέντε δέκα καλλιτεχνῶν καὶ μουσικῶν νέων, κι' ὁ καλὸς μαθητὴς ποὺ τὸ διευθύνει τὸ ὀνομάζει: «Τὰ τετράδιά μου».

Μέσα στὶς ἀμφίβιες σελίδες τῆς λογοτεχνίας ποὺ περικλείνει ἔχει τοποθετηθεῖ (ὡς καρδία ὑπὸ πετραν) καὶ μικρὸ ραβασάκι, «φέρον βαρέως» τὸν τίτλο «ἐπιπάκαμπος». Τὸ δοσυτυχισμένο αὐτὸ ἔντυπο, φέρνει πάνω του δώδεκα, οὔτε μία παρακάω, φωτογραφίες ἀπὸ τὰ πιὸ διάσημα πρόσωπα τῆς οἰκουμένης: τοῦ Βουσβούνη, τοῦ Δημήτρη Σῦδη, τοῦ Ἀνεμώνη, τοῦ Γαρύφαλου τῆς Παπαρούνας. Κάτω ἀπ τὰ ἀβρότατα πεδοράκια τους, βόσκουν οἱ βιογραφίες τῶν διάσημων τούτων ὑπάρξεων, μὲ τρισχαριτωμένα ἀνέκδοτα καὶ μὲ παιχνιδίαρικο τόνο. Γιατὶ ὄχι; Παιχνιδάκια τοὺς χρειάζονται... Γιατὶ νὰ μὴν παίξουμε κι' ἐμεῖς καὶ γιατὶ (ἀκόμα καλλίτερα) νὰ μὴν τοὺς τὶς πνίξουμε; Ὡστόσο, καθὼς βρόντησε ἡ... μεγαλειώδης αὐτὴ ἔκδοση στὸν ἀστρονομικὸ ἀριθμὸ τῆς κυκλοφορίας τῶν δ (καὶ ὁλογράφως ὀκτώ) ἀντιτύπων, ὀφείλουμε νὰ παρακαλέσουμε τὰ παιδιὰ νὰ σεβιστοῦν λιγάκι τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται ὁλάκερος ὁ κόσμος καὶ τὰ τραγικὰ σεπτεμβρίσματα τοῦ. Γιατὶ ἂν ἔχει ὁ μπαμπᾶς τους ἀκόμα τὸν τρόπο του, ἔχουν κι' οἱ ἄνθρωποι ὅρια ὑπομονῆς στὰ ἀκκωφαντικά τους παιχνίδια...

ΤΟ ΚΟΥΑΝΤΡΙΒΙΟ ΚΙ' ΟΙ "ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

Περιμένομε μὲ ἀνυπομονησία, ὅπως ὑποσχεθήκανε τὰ «Φιλολογικὰ Χρονικὰ» ὀνομαστικὸ κατάλογο τῶν «Ἑλλήνων» λογοτεχνῶν, ποὺ ἔσπευσαν νὰ συνεργαστοῦν στὴ φυλλάδα τῆς φασιστικῆς ἐτ λικῆς προπαγάνδας.

Ἐμεῖς σήμερα τοὺς ρωτᾶμε: Γιατὶ τόκαναν; Τί τοὺς ἔσπρωξε; Οἰκονομικὰ ἀτεκόμασταν ὄρθιοι ἀκόμα, ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ ὅλοι τὰ βολεύαμε τὸν πρῶτο χρόνο τῆς εἰσβολῆς, γιὰ νὰ δικαιολογηθεῖ τὸ πνευματικό τους πούλημα μὲ τὴν παχουλὴ ἀμοιβὴ μὲ λιρέττες κατοχῆς.

Μήπως γιὰ νὰ πλησιάσουν τὸ κατῶφλι τῆς Ἀθανασίας; Μὰ τὸ πάνθεο τῆς ἄτεγκτης αὐτῆς θεᾶς, εἶχε γεμίσει ἀσφυχτικὰ ἀπὸ νεκροὺς; ξυλοπόδαρα κι' ἀδμμαται παληκάρια τῆς ἐλληνικῆς γῆς, ποὺ κλωτσοβόλησαν καὶ ρεζίλεψαν τὸν ἀστραφτερὸ θίασο τῆς Ρώμης στὰ βουνὰ τῆς Ἀρβανιτιᾶς, πολιμώντας μένα ξερόκομματο καὶ μιὰ ἀρβύλα, μὰ καὶ μὲ τῆς καρδιᾶς τους τὴ λύσσα, τὸ φασισμό. Κι' ὅταν οἱ ἕλληνες διανοούμενοι ἄνοιξαν πάρεδῶσε μὲ τὸ μισητὸ εἰσβολέα, οἱ πληγὲς καὶ τὰ σίπια πόδια τῶν θρυλλικῶν αὐτῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ μας, δὲν εἶχαν ἀκόμα γιατρευτεῖ μέσ' τὰ νοσοκομεῖα.

Τότε γιατὶ τόκαναν; Νὰ μᾶς ποῦν. Τόκαναν γιατὶ πίστεψαν στὴν ἐπικράτηση τῆς νέας τάξης τοῦ ἑξαντραποδισμοῦ, τῆς τύφλας καὶ τοῦ αἵματος. Τόκαναν γιατὶ δὲν πίστεψαν ποτὲ στὶς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Γι' αὐτὸ τρέξανε, ποιὸς νὰ πρωτοπροφτάσει νὰ μιλήσει πιὸ δουλικὰ καὶ δυνατότερα στὴν ἀντιπνευματικὴ βρωμοφυλλάδα — περιφρονημένη ἀπ' ὅλους τοὺς σοβαροὺς ἰταλοὺς λογοτέχνες — κεῖνου τοῦ ἀξιοθρήνητου, ποὺ «θὰ κομμάτιαζε τὰ νεφρὰ τῆς Ἑλλάδας».

Τὰ «Φ. Χ.» νὰ προσέξουν ὅμως. Στὴ φάλαγγα τῆς ἀντεθνικῆς πνευμοτικῆς ἀντραγαθίος, θὰ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ βάλουν σημαιοφόρο τοῦ Κουαντρίβιο, κάποιον «πρεσβύτη» τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, γιὰ τὸν ὁποῖο ἄκρι δῶς στὸ ἴδιο τεῦχος καὶ στὴν ἴδια σελίδα μιλοῦνε μὲ τόση εὐλάβεια...

ΟΙ ΝΕΟΙ

Κάθε περιοδικὸ ποὺ ξεκινάει, θυμᾶται νὰ πευθυνθεῖ καὶ στὶς γνωστὲς ἢ ἄγνωστες ἀκόμα πρωτοπορίες τῆς νεότητας ποὺ παραμένουν σὰν τὸ εὐγενικὸ ἀπόθεμα τῆς μελλοντικῆς πνευματικῆς μας ζωῆς. Μὲ λόγια, μὲ ὑποσχέσεις, προσπαθοῦν ὅλοι νἄρθουν πιὸ κοντὰ σαὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο ὅριο, ποὺ προσπαθεῖ νὰ ξεκινήσει, νὰ ἀναπτυχθεῖ, βρίσκοντας τὸ δρόμο καὶ τὰ μέσα γιὰ τό ξεκίνημά του.

Δὲ θέλουμε κι' ἐμεῖς ἀπὸ δῶ νὰ πάρουμε τὴν ἴδια στάση ἀραδιάζοντας διαβεβαιώσεις ποὺ δὲ θἄχομε ἴσως τὴν εὐχέρεια νὰ τὶς κάνομε ἔργο, οὔτε νὰ βγάλομε φωνὲς μεγαλοπρεπεῖς, γιὰ μιὰ ὑπόθεση ποὺ ἔχει μόνη της τόσο βάρος καὶ τόση σημασία.

Ἡ ἀγάπη μας γιὰ τὰ νειάτα εἶναι μιὰ μεγάλη περιοχὴ τῆς ζωῆς μας κι' ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν τέχνη ποὺ φτάνει ἀπὸ τὸ καινούργιο κι ἀνέπαφο ὁρόσημο τῶν νέων, πλησιάζει τὸ πάθος. Οἱ νέοι φίλοι μας πρέπει νὰ θεροῦν κι' ὅλους ἐμᾶς ποὺ στεκόμαστε μέσα σαὐτὴ τὴν προσπάθεια καὶ τὸ ἴδιο τὸ περιοδικόμας, ἴδιους μαζύ τους, ἴσους μ' αὐτοὺς φίλους, ἐγκάρδιους, πρὸς τοὺς ὁποίους μποροῦν μὲ κάθε εὐκαιρία νἄρχονται, γιὰ κάθε πνευματικό τους ἐνδιαφέρον.

Οἱ ἐργασίες τῶν νέων θάται γιὰ μᾶς μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἄμεσες καὶ σημαντικὲς ἀσχολίες. Τόχουμε ἀπόφαση προγραμματικὴ νὰ ἀναδείξομε κάθε ἀξία καὶ σοβαρὴ προσπάθεια νέων ποὺ θἄχομε τὴν τιμὴ νὰ μᾶς ἐμπιστευτοῦν.

Τὸ μόνο ποὺ ὀφείλομε νὰ δηλώσομε ἀπὸ σήμερα, εἶναι πῶς δὲ θἄχει τὸ περιοδικό μας μὲ τοὺς νέους τὴ συνηθισμένη ἀποσπασματικὴ ἐπαφή. Ἀπ' τοὺς νέους ζητᾶμε ἔργο ὁλάκερο, συνολικό, γιὰ νὰ τοὺς ἐμφανίζομε ἐπίσημα. Ποιήματα σκορπισμένα, διηγήματα, ἄλλες κριτικὲς, δὲν τὰ θέλομε ἔτσι χωριστά, ὅπως γίνονται μὲ τἄλλα περιοδικὰ καὶ ποὺ μοιάζουν σὰ νὰ ζητᾶνε τὴν ἐπαιτεία μιᾶς στήλης γιὰ νὰ ἐμφανιστοῦν. Ζητᾶμε ἀπ' τοὺς νέους νἄρθοῦν κοντά μας μὲ ἀκέρια τὴν ὡς τὰ τώρα ἐργασία τους, νὰ μᾶς τὴν ἐμπιστευτοῦν, κι' ἂς εἶναι βέβαιοι πῶς ἂν ἀξίζει, τὸ περιοδικό μας θὰ γίνεται γιαυτοὺς βῆμα κι' ἄμβωνας γιὰ νὰ τοὺς διαλαλήσει τὴ δουλειά τους μὲ χαρά. Καὶ μὲ τὶς ἐξηγήσεις μας τοῦτες χαιρετᾶμε ὁλόκαρδα τὴν νεότητά μας, ἀπ' τὴν ὁποία καρτερεῦμε κατανόηση, ἀγάπη καὶ τὴν πρεσβυτικὴ πνευματικὴ ἀνανέωση.

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΣΥΝΑΔΕΡΦΟΙ

Πόσοι λείπουν; Ὄχι καὶ λίγοι. Κι' ἡ ἀπουσία τους, ὅσο φουσκώνει ἡ φετεινὴ ἄνοιξη καὶ καταχτιέται ἡ Λευτεριὰ στὴν Εὐρώπη, τόσο καὶ πιὸ ὀδυνηρὰ φωνάζει μέσα ἀπ' τὰ κενὰ τῶν γραμμῶν μας.

Ἂς ἀφήσομε τοὺς γερασμένους, ποὺ κι' αὐτοὶ θὰ ζοῦσαν, ἂν δὲν τοὺς βασάνιζε ἡ πείνα κι' ἡ ἔλλειψη κάθε ἀνακουφιστικοῦ μέσου, ἀπ' τὸν πατριάρχη τῆς ποίησης μας Παλαμᾶ ἴσαμε τὸ Γρυπάρη, τὸν Τραυλαντώνη, τὸ Μαλακάση καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἐμεῖς θρηνοῦμε περισσότερο κείνους ποὺ φύγανε πρόωρα, πικραμένοι, ἀγανχτισμένοι, δίχως νἄχουν ἐξαντλήσει τὸν πνευματικὸ θησαυρό τους, ἐφοδιασμένοι καθὼς ἦταν ἀπ' τὴ Μοίρα μὲ τόσα προσόντα, καλλιεργημένα μὲ θυσίες ἀφάνταστες.

Ὁ ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ, ἔφυγε πολεμώντας τοὺς ἰταλοὺς φασίστες στὴν Ἀρβανιτιά, γεννημένος κι' ἀναθρεμμένος στὴν Ἰταλία, μονάκριβο παιδὶ μιᾶς μάνας ποὺ τὸν εἶχε ἀπὸ κεῖ καταβοδώσει μὲ μιὰ βαλίτσα ὄνειρα γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν τὸν ξανάδε.

Ὁ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ, ποὺ ἔτσι εὐγενικό, ὡραιοπαθὴ κι' ἀνυπεράσπιστο τὸν βρῆκε ἡ πείνα τοῦ 41 καὶ τὸν ξεπάστρεψε σαβανωμένο στὴ ἀξιοπρέπεια τῆς σιωπῆς του.

Ὁ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ ποὺ αὐτοχτόνησε νικημένος κι' ἀηδιασμένος ἀπ' τὴν ὀχλαγωγία τῶν ἡμερῶν τῆς κατοχῆς, ἀνίκανος νὰ συντηρηθεῖ, ἀφοῦ πούλησε καὶ τὸ τελευταῖο του ροῦχο, ἀπελπισμένος γιὰ μιὰν ἀνάσταση.

Ὁ ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ, ὁ ἐξαιρετικὸς νεοέλληνας, ποὺ τὸν βρῆκαν καθὼς περπατοῦσε μὲ τὸ νοῦ του στὰ ποιήματα, τρεῖς ἐμφύλιες ἀδέσποτες σφαῖρες σένα πεζοδρόμιο τῆς ἀγαπημένης του Ἀθήνας. Τρεῖς σφαῖρες ποὺ τὸν τρύπησαν καὶ τὸν ἔρριξαν σένα νοσοκομεῖο, ὅπου καὶ πέθανε γαγγραινιασμένος ἀπὸ ἔλλειψη ἔγκαιρης χειρουργικῆς ἐπέμβασης.

Ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ ποὺ ἡ ἁπλή του ψυχὴ συντρίφτηκε ἀπὸ τὸ βάρος τῆς βιοπάλης καὶ τῶν στερήσεων.

Κι' ὁ ΦΩΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΣ, ποὺ τὸν ἐχτέλεσαν στὴν Πάτρα οἱ γερμανοί.

Ὅλοι ἐτοῦτοι ἀνόμοιοι, ἀταίριαστοι κι' ἀπ' τὴν ἴδια ἀφορμὴ ξεπαστρεμένοι πάνε μαζὶ μὲ τὴν ἀνώνυμη λαϊκὴ μάζα, ποὺ θυσιάστηκε ἀπ' τὴ μανία τοῦ καταχτητὴ, ποὺρθε νὰ μᾶς ἐξαντραποδίσει.

Ἡ μνήμη τους ταιριάζει νὰ πάει μαζὶ μὲ κείνους ποὺπεσαν στὴν πρώτη γραμμή, πολεμώντας γιὰ τὴ λευτεριὰ καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ κόσμου.

Στὸ ἑπόμενο φύλλο μας:

ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΣ: Ἀραγικόν.
ΑΛΕΞΕΪ ΡΕΜΙΖΩΦ: Λέων Σέστωφ.
ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΙΟΥ: Θιβετιανὰ Γράμματα.
ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΑΛΟΥ: Χειρόγραφα πνιγμένων θαλασσινῶν, (ποίημα).
ΑΡΗ ΔΙΚΤΑΙΟΥ: Κοσμογονία (Ποίημα).
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: Γιάννη Σκαρίμπα, Χρ. Λεβάντα, Τάσσου Ἀθανασιάδη κλπ.
ΜΕΛΕΤΕΣ: Ε. Παπανούτσου, Πέλλου Κατσέλη, Β. Τατάκη κλπ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

Ξέχωριστο φύλλο για το παιδι

ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ο ΗΡΩΑΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ

Πρόσωπα:
ΚΑΤΣΑΠΡΟΚΟΣ
ΤΖΙΤΖΙΦΙΟΓΚΟΣ
ΖΒΟΥΡΑΣ
ΣΒΟΛΟΣ

ΚΑ.—Γεια σου κυοιε κοσμε! Γεια-σας ρε πιτσιρικοι! Δε με χειροκροτειτε; γιατι; Δε σας γιομιζω το ματι; Ξαιρετε ποιος ειμ' εγω; Ο Κατσαπροκος μωρε, μωρουδελια! Που αφησα τ' ονομα-μου Κατσαπροκος, και βαφτιστηκα Αχιλεας. Γιατι αποφασισα να γινω ηρωας. Λοιπον ειμαι ηρωας, εγω που με βλεπετε. Ηρωας τραγικος. Για βαστα; Ηρωας τραγικος ειμαι ή ηρωας τρωϊκός; Ο Αχιλλέας ηταν ηρωας τρωικος. Επειδη ετρωγε. Ἢ μηπως ηταν ηρωας τραγικος επειδη ειχε κερατα και γενεια σαν τραγος; Τοτε θα πρεπει κι' εγω να περιμενω πρωτα να μεγαλωσω ως-που να βγαλω γενεια. Για βαστα! Οι ανθρωποι δε βγαζουνε κερατα, βγαζουνε; Το λοιπον εγω πρεπει να γινω ηρωας τρωικος, που θα μου χρειαζεται μονον να τρωω!... Αυτο ειναι! Να κι' ο φιλος μου Τζιτζιφιογκος που ερχεται να με δρει για να παιξουμε. Ε, Χε—χε... Δεν ξαιρει ο φιλος πως εγω ειμαι ηρωας, που θα τονε φαω!

ΤΖ.— Κατσαπροκο!

ΚΑ.— Αλτ! Και σ' εφαγα. Ω—χωπ!

ΤΖ.— Στασου ρε, τι βαρας;

ΚΑ.— Ειμαι ηρωας, γι' αυτο βαραω!

ΤΖ.— Ηρωας;

ΚΑ.— Ηρωας βεβαια! Ο Αχιλεας — ηρωας τρωικος. Σ' εφαγα. Ω—χωπ!

ΤΖ.— Ω, ωχ, α—α... Τι βαρας ρε; Καλα φευγω και γω! Δε θα περασεις απο το σπιτι-μου; Θα σου το σπασω το κεφαλι...

ΚΑ.— Εμενα του ηρωα;

ΤΖ.— Εσενα, που δρηκες να κανεις τον ηρωα σε μενα που ειμαι φιλος σου, κι' ουτε σε πειραζω.

ΚΑ.— Αμ' σε ποιονε να κανω τον ηρωα;

ΤΖ.— Σε ποιονε; Να σε κανενα που φταιει, και που σε πειραζει, και σενα και μενα, και δλους τους φιλους-μας. Αυτο θα ειπει ηρωας. Να πολεμαει τους εχτρους, οχι τους φιλους.

ΚΑ.— Αυτο θα ειπει ηρωας;

ΤΖ.— Αμε; Τι; Να τα βανεις με εναν που ειναι φιλος-σου και δε σου φταιω; Κι' αν εισαι σπουδαιος ηρωας, εδω σε θελω να κανεις αθλους.

ΚΑ.— Αθλους;

ΤΖ.— Αθλους βεβαια. Οπως ο Ηρακλης! Να σκοτωσεις το λιονταρι της Νεμεας, να πας στη σπηλια-του, να μπεις μεσα αφοβα, και να το πιασεις απο τη μουσουδα να του ανοιξεις το στομα τοσο, που να μη μπορει πια να το ξανακλησει.

ΚΑ.— Κι' αν με δαγκωσει;

ΤΖ.— Αμ εδω σε θέλω αν ειναι ηρωας αληθινος. Υστερα να πας να πνιξεις τη λερναία υδρα, που ειναι ενας φιδαρος με ενηα κεφαλια. Κι' δταν θα της κοβεις το ενα κεφαλι, δυο θα φυτρωνουνε. Αλλα τη λερναια υδρα δεν μπορει να τηνε καταφερεις μόνος-σου, θελεις κι' αλλον ενα να σε βοηθησει μ' ενα δαυλι αναμμενο, μολις της κοβεις εσυ το ενα κεφαλι, να το καφτηριαζει ο αλλος με το δαυλι, για να μην ξαναφυτρωνει.

ΚΑ.— Αυτα μου τα λες για να με τρομαξεις, αλλα εγω ξαιρω πως τωρα δεν εχει ουτε λεονταρια, ουτε λερναιες υδρες.

ΤΖ.— Εμ τοτες τι ηρωας θες να γινεις;

ΚΑ.— Να, ηρωας τρωικος, Αχιλέας.

ΤΖ.— Εμ παλι θα πρεπει να πολεμησεις με τους εχτρους. Να εχεις ασπιδα και κονταρι, και να-σαι αθανατος. Μονον στη φτερνα θα εισαι θνητος. Να προσεχεις να μη σε πληγωσουνε στη φτερνα, γιατι τοτε παει θα πεθανεις.

ΚΑ.— Θα φορεσω τα χοντρα-μου τα παπουτσια. Παω να δρω μιαν ασπιδα, κι' ενα κονταρι. Θα παρω τοσκεπασμα της καπελιερας της μαμας-μου ασπιδα, και το μπαστουνι του παπουλη-μου για κονταρι. Δε γενεσαι κι' εσυ ηρωας;

ΤΖ.— Εγω τι ηρωας να γινω;

ΚΑ.— Να τρωικος κι' εσυ, και να τους φαμε ολους.

ΤΖ.— Ποιους;

ΚΑ.— Να οποιους δρουμε. Μολις μας παρουσιαστει κανενας και μας κανει τον τσαγκο, και παραξηγηθει, αμεσως εμεις απανω-του.

ΤΖ.— Κι' αν ειναι κανενας πιο δυνατος απο μας; Κι' αν εχει και παρεα;

ΚΑ.— Ε δεν παραξηγιομαστε τοτε, και τους αφινουμε να πανε στη δουλειατους. Εμεις θα περιμενουμε κανεναν ξεμοναχιασμενον κι' αδυνατον.

ΤΖ.— Σπουδαιοι ηρωες θα ειμαστε. Αμ οι ηρωες καυμένε γιατι λεγονται ηρωες; Γιατι τα βαζουνε με τους δυνατους και τους κακους, οχι με τους αδυνατους και τους αθωους. Οι αληθινοι ηρωες υποστηριζουνε ισα-ισα την αδυναμια, και διαφενταεβουνε το δικηο.

ΚΑ.— Καλα, αλλα πρεπει να ριχτουμε πρωτα σε κανεναν μικροτερο κι' αδυνατο για να συνειθισουμε.

ΤΖ.— αν ειναι για να συνειθισουμε...

ΚΑ.— Βεβαια και θα κανουμε γυμνασια, κι' εγω θα ειμαι ο αρχηγος. Παμε να αρματωθουμε. Εμπρος μαρς. Εν-δυο, εν-δυο. Στασου... Αλτ-αλτ! Ενα—ενα ποδι να περπατας. Εσυ περπατας καί με τα δυο μαζι.

ΤΖ.— Πως ενα ενα. Το κουτσο να πηγαινω;

ΚΑ.— Δε σου λεω να πηγαινεις το κουτσο, παρα εν-δυο, εν-δυο. Πρωτα το ενα ποδι και υστερα το αλλο.

ΤΖ.— Κι' εγω πως κανω;

ΚΑ.— Ξαιρω εγω πως κανεις... Δεν πας βημα. Εμπρος μαρς! Εν-δυο, εν-δυο. (Βγαινουνε).

ΖΒ.— Τραγουδει παιζοντας συναμα τη σβουρα-του)

Κυρα-μου τη μυτάρα-σου
βαλτη στη σαλαμουρα,
να μη στη φαει ο ποντικος
και γινεις κουτσομουρα.
Εη ντεΐ, εη ντιγκο ζδιγκο
Μαριωρα και Κατινγκω.

***

Κυρ' αστυνομε να χαρεις
τα τοσα-σου σηρειτια
δε μπαινεις σκιαχτρο στην αυλη
να διωχνεις τα σπουργητια;
Εη Ντεΐ, εη ντιγκο ζδιγκο
χαρα στον πισπιριγκο.

***

Το γαΐ'αρο-σου τσελιγκα
να τονε πας σκολειο,
να μαθει να σου λεει μουσιου,
μερσι μπαρδον κι' αντιο
Εη ντεΐ εη ντιγκο ζδιγκο,
χαρα στο φριγκο, φριγκο.

Ω-ω-ω, τι βλεπω; Στρατος ερχεται! (Μπαινουν Κατσαπροκος και Τζιτζιφιογκος).

ΚΑ.— Εν-δυο, εν-δυο, αλτ! Φανηκε ο εχτρος. Τι θα κανουμε, θαν του ριχτουμε;

ΤΖ.— Εμενα ρωτας; Εσυ δεν εισαι ο αχηγος;

ΚΑ.— Καλα λες. Λοιπον εμπρος. Να πεσεις απανω-του και να του δώσεις μια κονταρια.

ΤΖ.— Εγω πρωτος, εσυ δεν εισαι ο αρχηγος;

ΚΑ.— Εγω ειμαι αρχηγος για να διαταζω. Λοιπον εμπρος μαρς! Ριξου—του... Εμπρος. Μην τονε φοβασαι καυμενε, αυτος ειναι πιτσιρικι.

ΖΒ. (Τραγουδει):

Το γαΐδαρο-σου τσελιγκα
να τονε πας σκολειο,
να μαθει να σου λεει μουσιου
μερσι μπαρδον κι' αντιο.
Εη ντεΐ, εη ντιγκο ζδιγκο
χαρα στο φριγκο φριγκο.

Ρε σεις, μασκαραδες εισαστε;

ΤΖ.— (Γυριζει). Ομως δεν πρεπει να του δρουμε μιαν αφορμη; Να παραξηγηθουμε πρωτα;

ΚΑ.— Ε, στάσου να τονε δρισω εγω. Κι' εσυ να εισαι ετοιμος. Μολις σου πω μαρς, απανω του.

ΤΖ.— Καλα. (Περναει πίσω-του).

ΖΒ.— Μασκαραδες εισαστε για παληατζηδες;

ΚΑ.— Οχι, ειμαστε ηρωες.

ΖΒ.— Ηρωες, τι ηρωες; Ζαχαρένιοι ή λουκουμένιοι;

ΤΖ.— Βριστονε, τωρα.

ΚΑ.— Ε, δεν τον εδρισα; Δεν του ειπα πως ειμαστε ηρωες;

ΤΖ.— Βρισα ειν' αυτο; Νια του πεις «αντε απο κει ζαρωμενο σκαθαρι».

ΚΑ.— Δεν του το λες εσυ;

ΤΖ.— Μα εσυ δεν εισαι ο αρχηγος;

ΚΑ.— Εγω ειμαι και σε διαταζω να του το πεις. (Περναει πισω-του). Εμπρος μαρς.

ΤΖ.— Αντε απο κει ζαρωμενο σκαθαρι...

ΖΒ.— Μπα; Παραξηγηθηκες; Ποσο χρονων εισαι ρε Βεληγκεκα;

ΤΖ.— Εγω; Δωδεκα.

ΖΒ.— Παρε κι' αλλον ενα ναν τα κανεις δεκατρια. (Τον βαρει).

ΤΖ.— Ωχ-ωχ-ωχ.

ΚΑ.— Γιατι το βαρεσες το παιδι;

ΖΒ.— Αφου μ' εδρισε καλα καθουμενα.

ΚΑ.— Σ' εδρισε; Και τι σου ειπε;

ΖΒ.— Με ειπε ζαρωμενο σκαθαρι. Τονε πειραξα εγω; Εγω παιζω τη σβουρα μου.

ΤΖ.— Τι καθεσαι, δεν τον βαρας;

ΚΑ.— Τωρα θα ιδεις. Ρε συ πως ηθελες να σε ειπει αφου δεν ηξαιρε τ' ονομα-σου;

ΖΒ.— Ζβουρα με λενε.

ΚΑ.— Χαίρω πολυ. Κι' εμενα Κατσαπροκο, και το φιλο-μου Τζιτζιφιογκο. Αλλα ειμαστε ηρωες, κι' εγω λεγουμαι Αχιλεας, και ο φιλος-μου — πως λεγεσαι εσυ Τζιτζιφιογκο;

ΤΖ.— Μεγαλεξαντρος.

ΚΑ.— Το λοιπόν. Εσυ βαρεσες το Μεγαλεξαντρο και εισαι εχτρός-μας.

ΖΒ.— Αφου μ' εδρισε;

ΤΖ.— Αυτος μου ειπε να σε δρισω.

ΚΑ.— Εγω σου ειπα;

ΤΖ.— Ναι εσυ μου ειπες γιατι εισαι ο αρχηγος.

ΖΒ.— Αρχηγος εισαι;

ΚΑ.— Δηλαδη εγω σαν μεγαλυτερος...

—ΖΒ.— Εισαι για δεν εισαι;

ΚΑ.— Ε, ναι ρε, ειμαι

ΖΒ.— Ποιος σ' εβαλε;

ΚΑ.— Μονος- μου βγηκα.

ΖΒ.— Αμ οι αρχηγοι δε βγαινουνε μονοι-τους, τους βγαζουνε οι αλλοι, κι' αν βγει και κανενας μονος-του, πρεπει να τονε γνωρισουνε και οι αλλοι για αρχηγο.

ΚΑ.— Ε τοτες εσεις να με βγαλετε εμενα αρχηγό.

ΖΒ.— Ωραια. Τι μπορεις να κανεις;

ΚΑ.— Τι μπορω να κανω;

ΖΒ.— Ναι, για να γινεις αρχηγος πρεπει να μπορεις να κανεις πολλα πράματα.

ΚΑ.— Σαν τι πραματα;

ΖΒ.— Ποσες μερες μπορεις να μεινεις νηστικος;

ΚΑ.— Νηστικος; Εγω θελω να γινω αρχηγος για να τρωω. Θελω να γινω ηρωας τρωικός.

ΖΒ.— Φαε το λοιπον μια μπουφλα.

ΚΑ.— Τι κανεις...

ΖΒ.— Σε βγαζω αρχηγο. Φαε και μια κλωτσιά.

ΚΑ.— Για στάσου, Τζιτζιφιογκο;

ΖΒ.— Φαε κι' εσυ ο υπαρχηγος.

ΤΖ.— Ωχ, κατσε ησυχα, θα σε δειρω.

ΖΒ.— Στασου να σε δειρω εγω πρωτα.

ΚΑ.— Απανου-του Τζιτζιφιογκο.

(Συνέχεια στην 3η σελίδα)

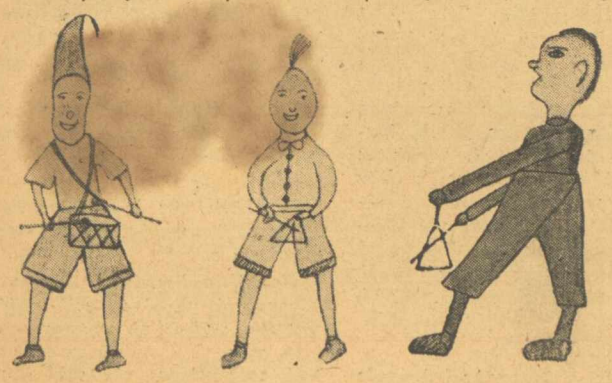

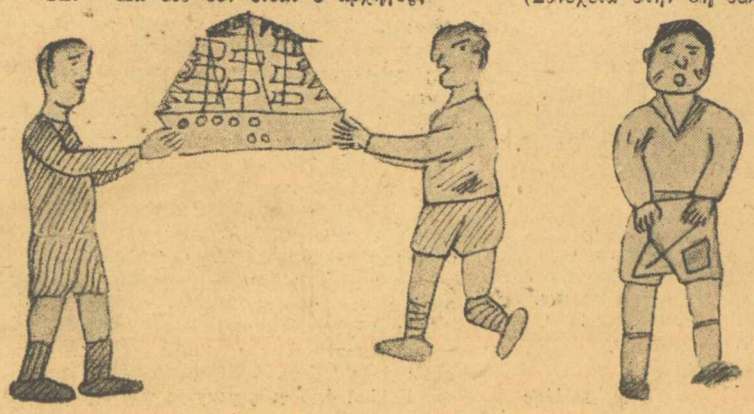

Η ΑΝΝΙΩ

Νεροκουβαλητρα
η μικρουλα Αννιω.
Νεροκουβαλητρα,
κι' ειναι εφτα χρονω.

Με μικρο σταμνακι
στη βρυσουλα παει
πεφτει το σταμνακι
καταιγις και σπαει.

Και δεν ειν' η πρωτη
τουτη δω φορα ..
Αχ ! δεν ειν' η πρωτη,
γι' αυτο κλαιει πικρα,

Κλαιει, μαλλιοτραβιεται,
λεει · Τι θα γενω !
Κλαιει, μαλλιοτραβιεται,
κι' ειναι εφια χρονω.

Ι. Κονγιούλης

Ο ΣΚΥΛΟΣ

Ομαβρος σκυλος πουχω γω
δεν ειναι πρωτο γενος.
Εχει ακοφτη, τ' ομολογω,
κουλουριασμενη ουρα
κι' ολορθα αφτια ο καημενος
σα σουγλες μυτερα.

Ομως πολυ τον αγαπω
κι' αφτος δεν παει πιο πισω
Και τωρα, αφεντη, θα στο πω
πως ειχα την τιμη
και πια ναν τον γνωρισω
μου δοθηκε αφορμη.

Οτι ειχα κατσει μια σταλια
ψωμι να φαω μια μερα,
τον βλεπω που χωρις μιλια,
ομως με ματι σχνο.
με κοιταζε απο περα
σα νασκουζε · πεινω !

Ηταν λιγνουλης σα σακκι
κοκκαλογιομισμενο,
τ' υλειπε η τριχα εδω κι' εκει,
τον θεριζε η πληγη.
Κουφαρι ξεθαμενο
λες ειταν απ' τη γη.

Πιος ξερει απ' την καταδρομη
τι νασερνε ο καημενος !
Τι αν εισαι μισερο κορμι,
αχ σπανια σ' αγαπουν,
αν εΐσαι πληγιασμενος,
συχνα και σε χτυπουν.

Τον πονεσα κι' απ' το ψωμι
του ρηχνω.. στα ποδαρια
το βαζει εκεινος στη στιγμη
και πισω δεν κοιτα,
τι θαχε δει λιθαρια
πως πεφτουν σα ζητα.

Τι, ειπα, με θαρεψε φονια
και φεβγει απο κοντα μου ;
Και θαν το πεις παραξενεια,
μα το ταγαρι αρπω,
κι' οτι ειχε μεσα, χαμου
με πεισμα τα σκορπω.

Και φεβγω. Μα στο φτωχικο
καλυβι μου το βραδυ
σαν ηρθα, σε λιγακι ακω
που κατι σιγανα
απο οζω στο σκοταδι
την πορτα γρατζουνα.

Ανοιγω... τι ειταν ; Το σκυλι.
Τη φιλικια λαλια μου
σαν ακουσε πως τον καλει,
παει φοβος πια η ντροπη.
εφτυς στην αγκαλια μου
πηδαει σαν αστραπη.

Πως εκανα τη γνωριμια
να ! στοπα με το σκυλο.
—δεν εχει ουσια αφτο καμια.
—Καμια ; Με συγχωρεις !
Τι, βρηκα γω 'να φιλο
και λιγο το θαρρεις ;

Δ. Πάλλης

ΠΑΙΔΙΑΤΙΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ

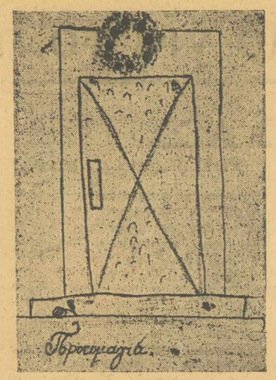

Τα περισσότερα, αν δχι όλα, τα παιδιά πρίν καλά καλά μάθουν νά γράφουν τήν άλφαβήτα καί νά συλλαβίζουν, έπιχειρούν νά σχεδιάσουν. Μέ άδέξιες κουτιλιές χαράζουν τήν πρώτότυπη εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, ἕνα κύκλο τό κεφάλι, ἕνα τρίγωνο τό σῶμα, δυό γραμμές τά χέρια, δυό κάθετες τά πόδια. Ἀργότερα ἐστοροῦν καρδιές κι' ἄλλα πλεκτάνια, τό σεβερόδρομο, πουλιά, ζῶα, τον ἥλιο τόν ἴδιο κομμιά φορά.

Ἀπό ἔνστιχτο, χωρίς νά τό καταλαβαίνουν, δουλεύουν στή φυσική ἱκανότητα τοῦ ματιοῦ νά ξεχωρίζει γραμμές, χρώματα, σχήματα. Τήν ἱκανότητα αὐτή, ἄν δέν τά μποδίσει ἐλαβερό δασκάλεμα, τήν ἀξαίνουν σέ θαυμαστή χάρη, βλα τά παιδιά, ὥσπου ξαφνικά μιά μέρα χάνεται δλότελα, σέ μιά ἡλικία γυρω στά δεκαπέντε χρόνια. Καί χάνεται γιατί τά φυσικά του χαρίσματα τό παιδί μέ τό μονόπλευρο τρόπο πού τό παιδεύουμε σήμερα δέν τά καλλιεργεῖ σύμμετρα. Γύρω στά δεκαπέντε χρόνια τό μυαλό τοῦ παιδιοῦ εἶνε φουσκωμένο ἀπό γνώσεις γίνεται κριτικό κριτικαρει τά ἴδια του ἔργα κι' ἀρχίζει νά βρίσκει παιδιάτικες τίς ζωγραφιές ποδκανε ὡς τώρα. Τή σημασία ὅμως πού θά εἶχε στή γενική του μόρφωση ἡ παράλληλη ἄσκηση τοῦ ματιοῦ νά βλέπει καί τοῦ χεριοῦ νά ἐκφράζε δ,τι βλέπει τό μάτι μόνο σά σκόφυμε σπογκαστικά πάνω στίς μουτζούρες τῶν παιδιῶν θά μπορέσουμε νά τήν νιώσουμε σ' ὅλη τή σοβαρότητά της.

Οἱ γραμμές αὐτές πού ἀφιερώνει στά παιδιάτικα σχέδια ἕνας πολιός, καί τολμῶ νά πιστεύω δοκιμασμένος φίλος τῶν παιδιῶν, γραφτήκανε μέ πρόσχαρο δδηγό τά ἴδια τά σχέδια γι' αὐτό τό σκοπό.

***

Γιά νά κινηθεῖ ἄνετα ἕνας μεγάλος στή φωτεινή ἁπλοχωριά ὅπου ζεῖ καί ἐνεργεῖ τό παιδί πρέπει νά ξαλαφρώσει τά μπαγκάζια του καί νά ξαναβρεῖ, ἄν αὐτό εἶνε πιά μπορετό, τή δική του παιδιάτικη εὐαισθησία καί ἁπλότητα. Ἄν θέλει μάλιστα νά χαροῦν τά μάτια του τόν κόσμο μέ τίς γραμμές καί τά χρώματα πού τόν δραματίζεται τό παιδί πρέπει νά ξαναθυμηθεῖ τήν παλιά παρθενική του δραση, καθαρισμένη ἀπό εἰκόνες καί ἀπό γνωριμιές μέ τήν τέχνη καί μέ τή γνωση.

Καί πρίν ἀπ' ὅλα, δέν πρέπει νά κάνει τό λάθος νά πάρει μαζί του τή λούπα τοῦ τεχνοκρίτη. Τά πολύχρωμα καί φανταχτερά λουλούδια τῆς παιδιάτικης ζωγραφικῆς ἀνθίζουν ἔξω ἀπό τό περιβόλι τῆς συνειδήσης Τέχνης, στήν ἄπλα τῆς φυσικῆς, τῆς αὐθόρμητης, ἔκφρασης. Καί ὅσο πιό φυσικά καί αὐθόρμητα φανερώνεται ἡ δράθεση τοῦ παιδιοῦ νά ἐκφραστεῖ μέ γραμμές καί μέ χρώματα τόσο πιό σύνθετη γίνεται ἡ ἐπίδραση πού μπορεῖ νάχει στή διάπλασή του γενικά ἡ ἄσκησή του αὐτή. Ἕνα σωρό φανερά καί μυστικά, προσδιορισμένοι καί ἀκαθόριστοι παράγοντες θά διαμορφώσουν μέ τόν καιρό τό κάθε παιδί στήν Ἄλρα ἡ Βῆτα προσωπικότητα. Πολλοί ἀπό τούς μικρούς πού σχεδιάζουν ἀδέξια σήμερα θά καλλιεργήσουν τό φυσικό τους αὐτό χάρισμα στήν περιοχή τῆς τέχνης ἤ τῆς τεχνικῆς.

Λιγοστοί, ὅσοι ἐκλεκτοί, θά περάσουν τό ὅῶρο αὐτό μέσα ἀπό τή διπλή φωτιά ὅπου φλέγονται ἕνα πλῆθος ἀνθρώπινες λαχτάρες καί πού συνηθίσαμε νά τή λέμε Νόηση καί Πάθος καί ἔτσι μέ καιρό καί μέ κόπο, θά μπορέσουν ἴσως ν' ἀγγίξουν τήν ἄκρα ἀπό τό ἱμάτιο τῆς Μεγάλης Τέχνης.

Ὅλοι, ὡς τόσο, σάν ἔχουνε τήν τόχη νά δουλέψουνε ἀδέιαστα καί προσχαρα, — καί εἶνε τόσο ἁπλό καί εὔκολο — θα χρωστᾶνε πολλά στό παιδιάτικό τους σχέδιο.

Χωρίς νά τό νιώθουν καί χωρίς ἀστό νά γίνεται ἐπίτηδες, ἀκονίζουνε, σχεδιάζοντας, τήν παρατήρηση, τό μνημονικό, πλουταίνουνε τή φαντασία, ἀγαπᾶνε τή ἀλήθεια, τή ζωντάνια, κελλιεργοῦνε τό καλό γοῦστο, ἀποχτᾶνε τό χάρισμα τῆς ἀφήγησης καί τῆς περιγραφῆς, χαίρονται τίς δημοφιές γύρω τους, καί νιώθουν τά πρῶτα ἀνατοιχιάσματα τῆς ἀθρώπινης αἰσθάντικότητας, τήν τρυφεράδα, τήν ἀνάπη. τή συντόνια.

Σ' ἕνα πείραμα πού ἐπιχείρησα πρίν λίγα χρόνια δίνοντας σέ διαφορετικά νάθε νοῦ ο παιδιά τό ἴδιο θέμα γιά σχέδιο (νά εἰκονογραφήσουν τό διήγημα τοῦ Ζωγ. Παπαντωνίου, στό "Ἀλογο") οἱ περισσότεροι πού ἀγκίζκανε ἄμεσα βλα τά παιδιά κάθε ὥρα εἴτανε οἱ ἴδιες καί γιυάνανε εἰκόνες, μπορῶ νά πῶ, στερεότυπες.

Τό ἐκπληκτικό τοῦ σφαιρικοῦ θωμοῦ, ὁ τουρκάλο ἀπηγαιρετισμός τοῦ καροτσέρη μέ τόν Κόρκο του, τό ἀλογάκι πού τό πέρνουν στή σφαγή, ἡ ἀρωστη Βγενιώ, ἡ νιάννα στή σκάφη τῆς ἀπουγιάδας, ξανάζησαν στήν ἄκρη τοῦ μολυβιοῦ, μέ τήν ἴδια συγκινητική τρυφεράδα κάθε χρόνο καί σέ ἄλλα παιδιά.

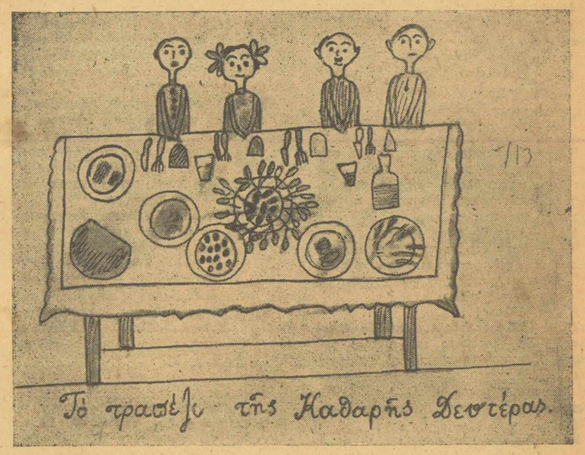

Οἱ ἄξιοι τεχνίτες πού δουλεύουνε στό παιδικό θέλιο δέ θάχανε νά χάσουν τίποτε ἄν σκύβανε πότε-πότε μ' ἀγάπη σέ τέτοια παιδιάτικα σχέδια. Ἀλλ' αὐτό εἶνε ἄλλη ἱστορία πού μπορεῖ νά τήν πιάσουμε κομμιά ἄλλη φορά.

Στήν ἡλικία γύρω στά ἑφτά χρόνια, τό μυαλουδάκι τοῦ παιδιοῦ κόβει καί ράβει καί ξαφνιάζεται τό ἴδιο μέ τήν ἱκανότητά του νά διηγᾶται, νά παραθέτει περιστατικά πού ἔχουνε μιά σειρά μέσα στό χρόνο. Ὅταν ζητήσανε ἀπό τή μικρή Σοφούλα Κ. νά ἱστορήσει τήν Πρωτομαγιά ἔπιασε καί σκάλισε δυό θαυμάσιες στήν ἁπλότητά τους φρίζες μιά μέ τά λόγια καί μιά μέ τό σχέδιο. Μέ τά λόγια εἶνε αὐτή:

ΠΡΟΤΣΜΑΓΙΑ

Ἄλες χρονιές ὁ Μπεμπάς ἀγόραζε στεφάνι. Μα φετο δεν ἀγόρασε. Σηκόθηκε πρωί-πρωί, καί μου εἶπε: Πάμε νά μαζέψομε λουλούδια σήμερα εἶνε προτομαγιά. Σηκόθηκα γρίγορα-γρίγορα καί πήγαμε. Μαζέψαμε μαργαρίτες καί ἀλα ὀρέα λουλούδια. Ὅταν γυρίσαμε εἶταν στό σπίτι ἑ γίτονάς μου ὁ Μαρίνος καί μου εἶπε παμε νά μαζέψομε λουλούδια. Ἐγω μάζεψα του εἶπα. Πάμε να μαζέψομε πιο πολλά μου λέει. Πήγαμε λιπόν νά μαζέψομε ἀλα τι ὀρέα πού εἶταν γυρίσαμε με τα χερια γεμάτα λουλουδια εἶταν τόσα πολα που κάναμε στεφάνι αρκετα μεγάλο κ ἔτσι εἴχαμε κι ημεῖς στεφάνι.

Ἔτσι κοφτά καί καθαρά εἶταν καί τά τέσσερα σχέδια πού συνοδεύανε τήν εἰκόνα. Ὁ μπαμπᾶς μέ τήν ἴδια, ὁ γείτονάς της ὁ Μαρίνος καί ἡ ἴδια μέ τά χέρια γεμάτα λουλούδια, ἡ κυκλαρέρα πού κοεμάει τό στεφάνι καί ἡ πόρτα μέ τό κρεμασμένο στεφάνι εἶκανε σχεδιαστεῖ. στιλπνά, χωρίς μπέρδεμα. Τά χαρίσματα αὐτά καί στό σχέδιο καί στά λόγια σέ δυό τόσο διαφορετικούς τρόπους ἔκφρασης, φανερωθήκανε σέ ἕνα ἰσόρροπο ξετύλιγμα πού δέ χρειάζεται νά τονισεῖ πόση σημασία ἔχει γιά τήν σωστή πνευματική καλλιέργεια τοῦ παιδιοῦ.

Τά παραθείνιατα πού θά μποροῦσε νανοῦ ν' ἀναθιάσει εἶνε πάμπολλα καί θάπρεπε νά τά συνδεόμουνε οἱ σχετικές εἰκόνες. Οἱ καιροί πού ζοῦμε δέν ἐπιτρέπουνε τέτοιες σπατάλες. Γιατί θά περιοριστοῦμε σέ γενικές νοημιές. Ὅλοι βλέπουμε κάθε μέρα πλῆθος πράγματα καί ἀναρωτιόμε πῶς κατέκτησε τήν εἰκόνα τους. Μόνο σά μᾶς ζητήσει κανείς νά τοῦ σχεδιάσουμε κάτι ἕνα κόκκορα. ἕνα καζδουνάκι τότε νιώθουμε πῶς μπορεῖ νά ἀν βλέπουμε καθωμένα τόν κόκορα, ἀνάβδον δέν τόν εἴχαμε παρατηρήσει καλά Ἡ κοφτερή ματιά τοῦ παιδιοῦ ξεκόβει μέ μιᾶς τό σουλοῦπι καί τίς χαρακτηριστικές λεπτομέρειες. Ὅλοι συχνάζουμε μέσα σέ μαγαζιά. Λιγοστοί κι' ἀπ' αὐτούς πού ἐπιτηδεύονται στό σχέδιο θά μποροῦσανε νά μᾶς περιγράψουνε τό ἐσωτερικό ἑνός μαγαζιοῦ πού εἶδανε πρίν λίγη ὥρα. Ὁ μικρούλης "Ἀγγελος Κ. ἑνῆγε χρονῶ σχεδίασε τό ἐσωτερικό ἑνός ζαχαροπλαστείου καί μέ τόση ἀκρίβεια, πού εἶδε πῶς τά γράμματα στό τζάμι τῆς βιτρίνας, ἀπό μέσα διαβάζονταν ἀνάποδα, ἀπό δεξιά πρός τά ἀριστερά. Μιά τόσο ἄγρυπνη καί φόχαιμη ματιά μέσα στήν Ἐδέμ τῆς λιχουδιᾶς, θαρρῶ πῶς ἀξίζει τό θαυμασμό ὅλων τῶν ἀπρόσεκτων μεγάλων.

Πολλά πράγματα θά ἔχουν νά θαυμάσουν οἱ μεγάλοι στά σχέδια τῶν παιδιῶν. Φτάνει τά κίνητρα γιά τή δουλειά τους νά ξεπετιοῦνται μέσα ἀπό τό δικό τους κόσμο, τόν παιδιάτικο, καί ἡ δράση τους ν' ἀφίνεται λεύτερη καί ἀδίαστη. Ἔτσι γυρνώντας ἀπό τόν περίπατο, θά τόν χαροῦν ὁ πλά, σχεδιάζοντας τή λίμνη μέ τά παπάκια, ἤ τό πάρκο μέ τούς πάγκους του καί τά δρομάκια.

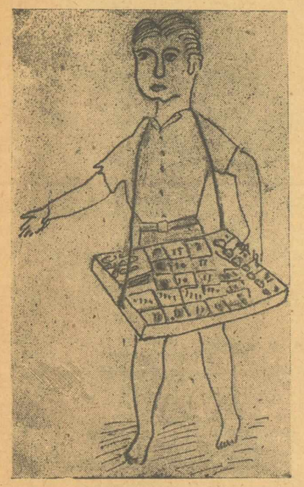

«Ἐδῶ παίζω πάντα» σημειώνει μέ μεγάλα γράμματα μιά μικρούλα κάτω ἀπό τό σχέδιό της τοῦ λόφου Φινοπούλου πού εἶνε σίγουρα γιαυτήν ὁ κόσμος ὅλος.

Θά ξυπνήσουν ἀχάρατα νά δοῦν τόν ἥλιο καί νά ζωγραφίσουν τήν ἀνατολή του. «Τό ἔργο μου αὐτό, γράφει μιάν ἄλλη μικρούλα ἡ Ἰωάννα Λ. ἑφτάμισυ χρονῶ, θά σᾶς ἔρθει λίγο ἀργά ἀλλά νά μέ συγχωρέσετε, γιατί δέν τό ἔκανα ἀπό τεμπελιά ἀλλά, ἐπειδή ἀπό ἐδῶ δέν μπορόσα νά δῶ τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου, πα

ρακάλεσα τή μαμά μου νά μέ στείλη στό Ἡράκλειο, νά τή δῶ, γιά νά μπορέσω νά τή ζωγραφίσω. Ἐπῆγα λοιπόν, τήν εἶδα καί μόλις ἐπέστρεφα, ζωγράφισα τήν ἀνατολή καί σᾶς τήν στέλνω» (*).

Ὕστερα ἀπό τήν ἐκκλησιά, ὅπου μέ δυσκολία φτάσανε τό μανουάλι ν' ἀνάφουνε τό κερί θά θυμηθοῦνε τό ἄλλο κοριτσάκι πού στεκόταν μπρός μέ τά φαν

(*) Τό γράμμα καί τό σχέδιο ἔχουν σταλεῖ ὅπως καί τά περισσότερα σχέδια πού δημοσιεύονται, στό μπαρμπα—Σπύρο πού κάνει σχέδιο στά παιδιά ἀπό τό ραδιόφωνο.

ταχερά κορδελάκια στίς δυό κοτσίδες.

Θ' ἀγαπήσουνε τούς μικροπουλητάδες καί θά τούς σχεδιάσουνε μέ συμπάθεια. Θά ζωγραφίσουν δ,τι βλέπουν ἀπό τό παράθυρό τους, τό πρωτοβδόχι, τό γυρισμό ἀπό τό σχολειό, τά παιγνίδια πού τούς ἀρέσουν. Θά ταξιδέψει δίχως χαλιναρι ἡ φαντασία τους στή χώρα τοῦ παραμυθιοῦ ἀλλά θάνε πάντα ἀγρυπνη καί στίς περιπέτειες τοῦ δρόμου. Ὁ Ἀλέξης Δ. τά ξέρει τά καμώματα τῶν μικροπουλητάδων τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς. Ὁ ἕνας δάζει τά σάπια φρουτα στή σακούλα. Ὁ ἄλλος ἔχει ἑτοιμη τή μισογεμισμένη σακούλα. Κι' ὅταν ἔρθει ὁ πελάτης τήν ἀπογεμίζει. Τό σχέδιο τοῦ Ἀλέξη εἶνε σίγουρη ἐγγύηση πῶς δέν πράκειται νά τήν πάθει αὐτός. Τό μεσημεριάτικο τραπέζι καί τό τραπέζι τῆς Καθαρῆς Δευτέρας θά τό στρώσουν μέ καλαισθησία καί νοικοκυροσύνη. Στῆς Φιορίνας Ζ. τό σχέδιο ἡ τάξη τοῦ τραπεζιοῦ μᾶς τάζει πολλά γιά τό αὐριανό γοῦστο τῆς καλῆς νοικοκυρούλας. Καί τοῦ Μιχάλη Κ. τό κολατσιό τμοῦμε μαζί του τόν ἥρο τοῦ ἔργάτη, ποῦ τρώει τό ψωμί του.

Μέ ἐξαίθετη καλωσύνη θά ἀγκαλιάσουνε τά παιδιά τήν κωμική μεριά τῆς ζωῆς καί θά συνθέσουνε τήν ἐλαφρατραγωδία τῆς σόρᾶς, τή «μόρη», τά σημερινά μέσα μεταφορᾶς. Τό Σπῦρο Ζ. πού σχεδίασε τό συμπαθητικά ἀστεῖο ζευγάρι

Τό Τραμ τό ἕμανα μέ τό νοῦ μου

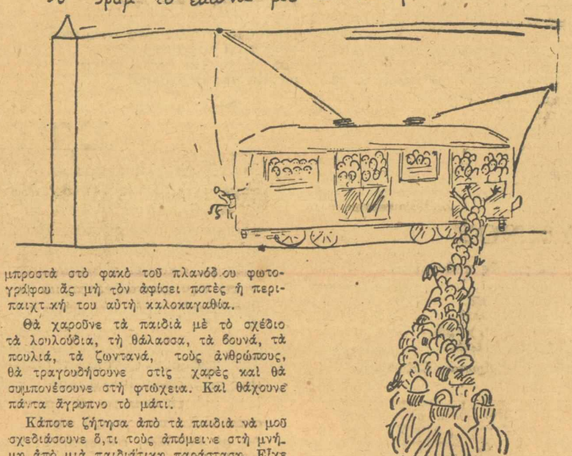

μπροστά στό φακό τοῦ πλανόδιου φωτογράφου ἄς μή τόν ἀφίσει ποτές ἡ περιπαιχτική του αὐτή καλοκαγαθία.

Θά χαροῦνε τά παιδιά μέ τό σχέδιο τά λουλούδια, τή θάλασσα, τά δουνά, τά πουλιά, τά ζωντανά, τούς ἀνθρώπους, θά τραγουδήσουνε στίς χαρές καί θά συμπονέσουνε στή φτώχεια. Καί θάχουνε πάντα ἄγρυπνο τό μάτι.

Κάποτε ζήτησα ἀπό τά παιδιά νά μοῦ σχεδιάσουνε δ,τι τούς ἀπόμεινε στή μνήμη ἀπό μιά παιδιάτικη παράσταση. Εἶχε τραγουδήσει μιά χορωδία παιδιῶν κι' ἕνας μικρός τή ζωγράφισε μέ τό μαέστρο της στή μέση μέ τίς πλάτες πρός τό κοινό καί μιά μεγαλοπρεπέστατη φαλάκρα. Οἱ μεγάλοι πού εἶδανε τό σχέδιο ἀναρωτηθήκανε — Μά ἔχει φαλάκρα ὁ κ. Χ; — Δέν μποροῦσα νά τό ἐγγυηθῶ μά ἔδειξα ἐμπιστοσύνη στό σχέδιο τοῦ παιδιοῦ. Γιά νά τό ἔχει ἔτσι σχεδιάσει τό παιδί θάχει φαλάκρα ὁ κ. Χ. καί μεῖς δέν τόχουμε προσέξει. Στήν ὥρα νά καί ὁ κ. Χ. — Βγάλτε τό καπέλο σας κ. Χ. — τοῦ λέμε ὅλοι μέ μιά φωνή. Καί ἀπό τότε, χάρις στό σχέδιο τοῦ παιδιοῦ, μάθαμε ὅλοι πῶς τό κεφάλι τοῦ πολύ γνωστοῦ μας κύριου Χ. φωτιζόταν ἀπό μιά λαμπρότατη φαλάκρα.

***

Ἀπό ὅλα ὅσα εἴπαμε δέ θάπρεπε νά βγεῖ τό βιαστικό συμπέρασμα πῶς τό παιδιάτικο σχέδιο ἀσκεῖ πάντα καί ὅπως κι' ἄν γίνει τή θαυματουργή του δύναμη στήν ψυχή καί τό πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ. Τό ἀπρόσεχτο δασκάλεμα σέ στραβό δρόμο στήν εἰκαστική διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ μπορεῖ νά φέρει βλαβερά καί καταστρεφτικά ἀποτελέσματα. Δέν ἔχουμε καμμιάν ἐγγύηση πῶς ἡ καθοδήγηση τῶν παιδιῶν μας στό σχέδιο γίνεται μέ τή λεπτή ἐκείνη εὐαισθησία γιά τή δεχτικότητα τοῦ παιδιοῦ πού πρέπει νάχει ἀναπτυγμένη σέ μεγάλο βαθμό ὁ δάσκαλός του. Τό κακό γοῦστο μᾶς παραμονεύει σέ κάθε γωνιά. Καί τό καμάρι πολλῶν γονιῶν γιά τά πρώτα σημεῖα καί τέρατα πού καταφέρνουν στήν «κελλιτεχνία» τά βλαστάρια τους εἶναι ὁ χειρότερος συμβουλάτορας γιά ἕνα πρωτό ξετύλιγμα τῆς ἀνάπτυξής. τοῦ παιδιοῦ. Ὡστόσο κάμποσα σημάδια μαρτυρᾶνε πῶς καί δῶ, ἄρχισε νά σηκώνεται τό ἀεράκι πού θά δροσίσει, θά ξεσκονίσει καί θά ξεμουχλιάσει τίς ἰδέες μας πάνω στά προβλήματα αὐτά. Τό ἴδιο νικό γιά μιά γερή καί γιομάτη ὑγεία, ἰσορροπημένη καί πλήρη παιδεία ἀρχίζει νά διαγράφεται καθαρά μέσα στή νεοελληνική πραγματικότητα. Ἀπό τό Δημοτικό σχολειό ὡς τήν Ἀνώτατη Καλλιτεχνική Ἐκπαίδευση ὅλοι θά πρέπει νά προσφέρουν τή φωτισμένη τους συμβολή στήν πραγμάτωσή του. Γιά τήν ὥρα, σά μᾶς ζητᾶνε τά παιδιά χρωματιστά μολύβια καί χαρτί ἄς τούς τά χαρίζουμε πρό θυμα. Ἄς παρακολουθοῦμε στορτικά τίς ἀδέξιες μουτζούρες τους κι' ἄν μᾶς μολυδώνουν κομμιά φορά τά χαρτιά μας ἤ τόν τοῖχο τῆς αὐλῆς ἄς μή γκρινιάζουμε γι' αὐτό. Μέ τό κοντύλι στό Χέρι πασκίζουν κι' αὐτά ν' ἀγκαλιάσουν ὅπως μποροῦν τό δραμα τοῦ κόσμου.

ΣΠΥΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Κυκλοφορήσανε

Β. ΡΩΤΑ

ΠΑΙΔΙΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τὸ καλύτερο δῶρο γιά τά παιδιά.

ΤΑΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ : "ΑΕΤΟΣ" Α.Ε.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
Π. Α. ΔΙΑΛΗΣΜΑ
ΚΑΡΟΡΗ 11 - ΑΘΗΝΑΙ

Ο ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ

Λυγην αυγη
και μολις βγει
στον ουρανο
το γαλανο
απ' το βουνο του ηλιου ο δαυλος.
απο κοντα
τον χαιρετα
με λαγαρη
φωνη αργυρη
ο ψαλτης ο κορυδαλλος.

Ετσι κι' εσυ
νιοτη χρυση,
ολη χαρα
με τα φτερα
της φαντασιας στα ουρανια πετα.
με λαγαρη
φωνη αργυρη
σαν τον τρελλο
κορυδαλλο
τον Ηλιο, τη ζωη χαιρετα.

Κ. Βαφαλής

ΠΟΥ-ΝΕ ΠΙΟ ΚΑΛΑ

Φεγγαρακι φεγγαρακι
που κρεμεσαι στον ουρανο
πες-μου και πού νε πιο καλα
στον καμπο ή στο βουνο ;

Ποταμακι ποταμακι
που τρεχεις ολον τον καιρο
πες · μου και πού·νε πιο καλα
στην πολη, ή στο χωριο ;

Χελιδόνι χελιδόνι
που βλεπεις χωρες και χωρια
πες μου και πού-νε πιο καλα
στον νοτο ή στο βοριο ;

Οπου-νε υγεια και χαρα
κι οπου κανενας δεν πειναει,
κανεις δεν κρυωνει ουτε πονάει,
εκει-νε πιο καλα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Ραφτάκι ραφτακι
πῶς πανε οι δουλειες ;
Ψαλιδι κοψιδι
και δυο βελονιες.

Β. Ρώτας

Ο ΗΡΩΑΣ

(Συνέχεια ἀπό τήν 1η σελίδα)

ΖΒ.— Να και του Αχιλεα, να και του Μεγαλεξαντρου. Να και του Αχιλέα. (Τους δερνει, κι' αυτοι παρατανε τα οπλα-τους και φευγουνε).Ρε τους ηρωες.

ΣΒΟΛΟΣ (Μπαινει). Αδερφακι Σβουρα, σ' ειδα απο μακρυα που μαλωνες κι' ετρεξα να σε βοηθησω.

ΖΒΟΥΡ.— Δε χρειαστηκε, γιατι αυτοι πανε για ηρωες κλι γι' αρχιγηλικια και γι' αυτο δε μονιαζουνε κι' ο καθενας μπορει να τους δειρει.

ΣΒΟΛ.— Ενω εμεις που ειμαστε αδερφακια;

ΖΒΟΥΡ.— Ελα ελα μαλαγανα, μας κανεις τωρα το αδερφακι επειδης ειδες τα λαφυρα πουμου παρατησανε εδω περα.

ΣΒΟΛ.— Εγω μορε Ζβουρα; Εγω δε συντρεχω παντα; Κι' εμεις δεν παιζουμε μαζι; Σουκανα εγω ποτε ζαβολιά;

ΖΒΟΥΡ.— Και σ' αφτινω εγω να μου κανεις;

ΣΒΟΛ.— Ετσι, δεν ειμαστε αδερφακια;

ΖΒΟΥΡ.— Ειμαστε αλλα να μην ξεχνας πως ειμαστε ενας για ολους κι' ολοι για εναν κι' οχι αρχηγοι και ηρωες, ουτε εξυπνοι και κατεργαρηδες. Καταλαβες;

ΣΒΟΛ.— Αμ τι λεω κι' εγω;

ΖΒΟΥΡ.— Το λοιπον, ελα να μαζεφουμε τα λαφυρα να τα παμε σπιτι-μου να φτιαξουμε καραγκιοζηδες. Με την ασπιδα του Μεγαλεξαντρου θα φτιαξω ενα Μεγαλεξαντρο, αλλα αληθινονε ηρωα, κι θα περισεφει και για το θεριο. Με την ασπιδα του Αχιλεα, θα φτιξξω το Μπαριπαγιωφρο και τον Βελιγγκεκα, και καναδυο κολητηρια. Καλα πηγε η σοδια και σημερα.

(Βγαινουν τραγουδωντας)

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΙΔΙΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΝΑΝΑΡΙΣΜΑΤΑ

Ὑπνε, που παιρνεις τα μικρα, ελα, παρε και τουτο,
μικρο μικρο σου τοδωκα, μεγαλο φερεμου το·
Μεγαλο σαν ψηλο βουνο, ισιο σαν κυπαρισσι,
κι' οι κλωνοι του ν' απλωνονται σ' Ανατολη και Δυση.

Δημοτικο

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ

Πηγε ο ποντικος και δαγκασε τον ταυρο
κι' απ' τον πονο αυτος τον βαζει στο κυνηγι.
Κι' ο αλλος να χωθει προφταινει στη φωλια του.
Με τα κερατα χυμιζει εφτυς ο ταυρος,
και βαρια χτυπα τους τοιχους να γκρεμισει,
ωσπου η κουραση τον εκαμε να γειρει
και να κοιμηθει παραδιπλα στην τρυπα.

Βγαινει ο ποντικος σιγα μες απ' την τρυπα
κι' αλλη δαγκωνια του κοβει και του φευγει.
Και πετιεται ορθος ο ταυρος ζαλισμενος.
συλλογιζεται, δεν ξαιρει τι να καμει.
Τοτε τσιριχτα του κραζει ο ποντικος μας.

— Παντα δυνατος δεν ειν' ο πιο μεγαλος·
καποτε ο μικρος, αμα το λεει η καρδια του
και τον πολεμα και τον καταποναει.

Κ. Βαρναλης

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Της δεξαμενης οι βαθρακοι
βραδυ βραδυ στησανε χορο,
κι' εχουν συναυλια μουσικη
μεσ' το καταπρασινο νερο.

Λεει ο πιο τρανος στην κομπανια.
— Βρε-κε-κεξ ! το τεμπο να κρατητε.
Κουα ! κουα ! κουα... με παθος να το πητε.

Θε μου, τι ουρανια μελωδια !
Τα πουλια στο δεντρο ταχουν χασει
Το φεγγαρι ακουει απο ψηλα.
Βαθρακοι σεγκοντοι, πριμοι μπασοι
τραγουδοῦν, ντο, ρε, μι φα, σο, λα....

Αξαφνα σε φυσημα ελαφρο
βλεπουν ενα φυλλο πουχε πεσει.
Το τραγουδι εκοπηκε στη μεση,
μπλουμ ! Χαθηκαν ολοι στο νερο.

Ζ. Παπαντωνιου

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Μὴ μὲ ρωτᾶς πουθ' ἔρχομαι, μὴ μὲ ρωτᾶς ποὺ τρέχω
πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω
παρὰ τοῦ βάτου τ' ἄγριο, τ' ἀγκαθερὸ κλαρί.
Μὲ δέρνει τ' ἀνεμόβροχο, εἶμαι φτωχὸ πουλί,
ὁ λόγγος τὸ παλάτι μου καὶ βιό μου εἶν' ἡ χαρά,
πετῶ, κουρνιάζω ξέγνοιστος ὅσ' ἔχω τὰ φτερά.

Ἀριστοτ. Βαλαωρίτης

Ο ΗΛΙΟΣ

Βγηκες ηλιε κι ελαμψες
κι ελαμψεν η πλαση
ουρανοι και θαλασσες
καὶ βουνα και δαση.

Ηλιος το καθαριο πνεμα
λαμπει στην καρδια-μου
κι η κακία και το ψεμα
φεβγουνε μακρια-μου.

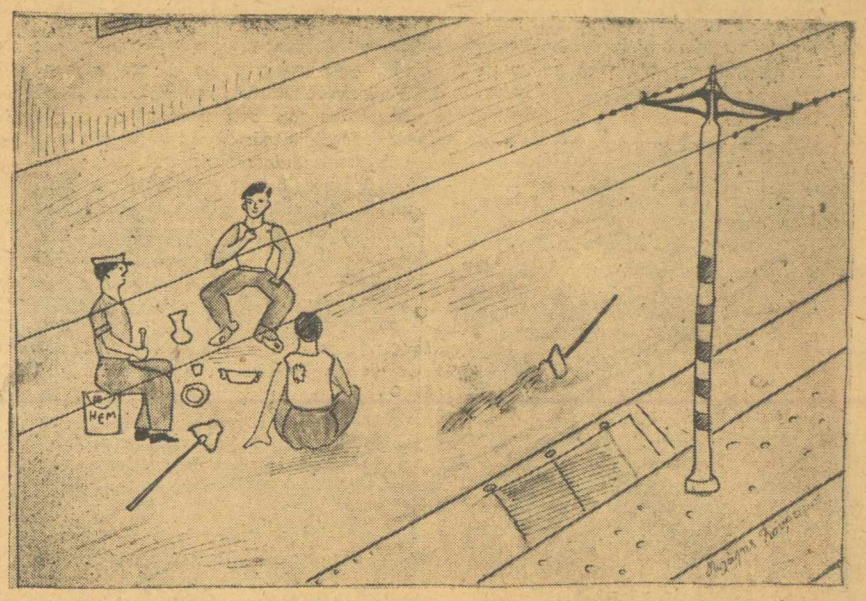

ΤΟ ΚΟΛΑΤΣΟ

ΚΑΛΗΜΕΡΟΥΔΙΑ

Με τι καμαρι περπατει
την κουκλα της κρατωντας
και μ' ενα σπαγγο το γατι
ξοπισω της τραβωντας

Μπροστα στην πορτα σταματα
πριν παει παρα-περα
και τα πουλια της χαιρετα
με μια της καλημερα

Καλημερουδια σας πουλια
Καλημερουδια χηνα
την κουκλα λεν Τριανταφυλια
και το γατι Ψυψινα

Κι αν με ρωτατε και για που
νωρις τι ταχα βγηκα
παω ν' ανταμωσω τον παππου
να με φιλεψει συκα

Α. Πάλης

ΣΤΙΧΟΙ

Ξυπνῶ τὸ γλυκοχάραμα. Τοῦ ἥλιου τὴν ἀχτίδα
φορῶ μαλαμοκέντητη βασιλικιὰ χλαμύδα,
κι' ἀρχίζω τὸ τραγοῦδι μου. Στὰ σύγνεφ' ἀνεμίζει
περήφανος σταυραετός, τὸν κόσμο φοβερίζει,
κι' ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ. Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη,
οὔτε μὲ σκιάζει τ' ἄσπλαχνο, τὸ φοβερό του νύχι,
γιατὶ δὲν καταδέχεται μὲ μένα νὰ χορτάση
θεριὸ ποὺ μπρὸς στὴ δόξα του βρίσκει στενὴ τὴν πλάση.

Τὸν κράζουν αὐτοκράτορα... τοῦ φόρεσαν κορῶνα,
μᾶς τὄπλασαν δικέφαλο... τοῦ γράφουν τὴν εἰκόνα..
Στὴ μιὰ τὴ φοῦχτα νὰ κρατᾶ χρυσῆ τοῦ δείνουν σφαῖρα,
στὴν ἄλλη του γυμνὸ σπαθί... κ' ἐπῆρε ὁ νοῦς του ἀγέρα!
Δὲ σὲ ζηλέβω, σταυραετέ! Τοῦ πριναριοῦ μου ἡ μάζα
ἀξίζει τὴν κορῶνα σου καὶ τὰ χρυσᾶ τσαπράζα,
Δὲν ἀνεβαίνω σὰν ἐσὲ καὶ σὰν ἐσὲ δὲν πέφτω,
στὴν ἁρπαγή, στὸ σκοτωμό, κι' ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω
παρὰ μὲ τὸ τραγοῦδι μου καμμιὰ καρδιὰ καμμένη.
Σένα σὲ βάφουν αἵματα, ἐμὲ ἡ δροσιὰ μὲ πλένει
Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρά, μὲ τ' ἄνθη θὰ πεθάνω
κι' ἀφίνω χωρὶς κλάμματα τὸν κόσμο αὐτὸν τὸν πλάνο.

Ναί... κλάμματα δὲ θέλω ἐγώ, μακρυὰ ἀπὸ μένα ὁ πόνος,
βασιλικὸ παλάτι μου εἶναι τ' ἀράμνου ὁ κλῶνος
καὶ βιός μου εἶν' ἡ χαρά,
θέλω νὰ ζήσω ξέγνοιαστος ὅσ' ὄχω τὰ φτερά.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΠΑΥΛΟΥ ΦΛΩΡΟΥ

ΝΟΣΤΑΛΓΟΙ
Διηγήματα
Ξυλογραφίες
Α. ΤΑΣΣΟΥ

ΑΠΟΙΚΟΙ
Η ΑΜΑΡΑΝΤΑ
Μυθιστόρημα
Τὰ τελευταῖα ἀντίτυπα
Στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα